IOANNIS FIENI
Andouerpiani

DE FLATIBVS HVMANVM CORPVS moleſtantibus,

COMMENTARIVS NOVVS AC SINGVLARIS.

In quo Flatuum natura, cauſa & ſymptomata deſcribuntur, eorumq; remedia facili & expedita methodo indicantur.

IN OFFICINA SANCTANDREANA,
cIↃ IↃ XCII

ILLVSTRISSIMO ET GENEROSISSIMO EQVITI, DOmino *Carolo Rymio, Domino de Bellen, Schuerruelt & Eeckenbeke, regio in consilio secretiore Consiliario, & Cæsareo quondam apud Turcarum Imperatorem oratori vigilantissimo,*

IOANNES FIENVS

S. D. P.

CVm apud omnes in confesso sit, clarissime vir, humano generi nihil desiderabilius, nihil optatius, nihil deniq; præstantius diuinitus dari potuisse preter sanitatem, & vitæ huius incolumitatem: non potui non mirari tantum thesaurum, tamq; incomparabile bonum apud plerosque tam turpiter vilescere & negligi: cuius quidem dignitatem si penitius introspicerent, cum Amphione Sicyonio poeta exclamarent:

O Beata Sanitas, te præsente amœnum
Gratiis ver floret; absque te nemo beatus.

Hęc enim sapientiæ, scientiarum, artiumq; omnium piissima fautrix: Hæc vitæ huius tam turbulentæ vnicum solatiũ. Hæc illa est, cuius præsentia actiones humanæ vigent, vis corporis, forma, diuitiæ, & quæcunq; apud homines in pretio haberi solita, valent: qua collapsa, causarumque hostilium vi & malignitate expugnata, concidunt quæ prius valebant omnia, & morbus, ad mortem certissima via, succedit. Morbum expellere quis potest, nisi euitatis & exclusis causis ipsum generantibus & fouentibus? hæ sane nec

euitari possunt, nec excludi antequã cognoscantur. Potissima igitur curandorum morborum ratio in causarum cognitione consistit. Porro diligenti harum habita animaduersione, perspicuũ euadet, homine, in hoc terrarum orbe, nihil miserabilius, nihil, si diuiniorem eius partem excipias, magis caducum, iniuriisque rerum omnium obnoxiũ esse. Quid enim est in rerũ natura a quo homo non impetitur, laceratur, conuellitur? Cælum enim & sidera suis cõuersionibus & malignis aspectibus, pestes, ardores, extrema frigora, incommodaque varia hominibus inferunt. Elementa etiam multo maioribus malis noxia percipiuntur. Aer enim grãdine, pluuia, procellis, nebulis, tonitru, fulmine: Terra motu terribili, suisque ex hiatibus, voraginibus & speluncis auram pestilentem expirans: Aquarum colluuies, inundationes, lacus, stagna, paludes, suis putridis euaporationibus: Ignis tandem incendiis & conflagrationibus, quam infinitis modis humano generi perniciosa fuere? Porro animalium omne genus vnanimi consensu videtur hominis internecionẽ machinari: imo nec herbæ, frutices, arbores, eorumque fructus, a peruerso illo nocendi genio immunes reperiuntur. Ceterum hæc omnia, tanquam non satis malorum in humanum genus conferrent: Homo ipse furta, rixas, cædes, bella, aliaque innumera committẽs facino-

cinora, homini lupus fit. Atqui omnium crudelissimum, iniquissimum & teterrimũ est, quod homo in propriam naturã tã iniquus sit, tam sæuiat, vt intempestiuis libidinibus, diurnis nocturnisque comessationibus corpusculum hoc per se tam inualidum & imbecille adeo concutit, vt præceps in omne genus morborũ ruat, diuinam sui partem animam contaminet, & iram dei in se prouocet. Recte itaq; dicebat ille, Hominis vitam militiã esse super terram. Hinc est quod viri sapientes tam infinitis malis occursuri, nihil magis in votis habuere, quam artem quampiam posse inuenire, qua se suosq; muniant, ab iniuriis memoratorum vindicent; & ab hoste morbo obsessos liberent: sicque arti huic inter reliquas nobilissimæ ab Apolline deo data sunt principia auspicata, quæ deinceps ab Æsculapio celebrari cœpta, a Machaone & Podaleirio tantopere exculta sunt, vt in summo pretio ab omnib. tũ potissimum ab Homero haberetur, cum diceret:

Est medicus vnus vir multis anteferendus,
Tela excindendique & lenia pharmaca gnarus
Plaga inspergendi.

Asclepiadei deinde (a patre Æsculapio sic appellantur) filiis suis, iiq; nepotibus, artem suã, non scriptura, sed ordine quodã in mẽte filiorum ad Hippocratis vsq; tempora tradiderunt. Hippocrates autẽ diuinus (ad Herculem enim & Æsculapium generis sui ori-

ginem referebat) tantum in arte profecit medica, vt ob artis præclara opera, ſplendidos honores apud Coos ſuæ patriæ homines conſequutus ſit, nec minores apud Theſſalos & Athenienſes, qui eũ Eleuſiniis ſacris ſecundum ab Hercule publice initiarunt. Hic omnium primus artem ſuam ſcriptis mandauit, monumentaq; ſua nobis reliquit: quæ tanquam a ſpinis & ſentibus doctiſſimus Galenus ita repurgauit, in eumque digeſſit ordinem & methodum, vt artem omnibus fere numeris abſolutã, poſteris tradidiſſe merito quis affirmare poſſit. Ceterũ, cum nihil ſit in rerum natura tam excultum, tam omnib. partibus perfectum, quod vlteriorem culturam non admittat, cœpere poſteri, noſtri potiſſimum temporis excellentes viri, pro ſuo quique ingenio certatim, quas medicinæ partes nõ ſatis pro ſua dignitate habitas viderent, recudere, recoquere, meliori ordine digerere, quæ ſuperflua erãt reſcindere, deſiderata ſupplere, tantaq; induſtria & animi propenſione omnia retractare vt vetere exuuio reiecto, noua facies arti aſſumpta eſſe videatur: quippe nulla medicinæ pars quamtumuis difficilis, abſtruſa, & recondita latere poteſt, quæ modo in lucẽ non prodeat. Cælũ equidem mente conſcendere, ſidera, eorumq; motus obſeruare, Elementorum naturas perſcrutari, Terræ penetralia rimari, herbarum fruticumque

que vires ſummis laborib.& vigiliis inueſti-
gare,animaliũ omnegenus cognoſcere,imo
propria viſcera crudeli ſpectaculo dilacera-
re nõ detrectãt viri præclari, quo ſacra qua-
dam Ægide aduerſus tot cauſarum maligna-
rum procellas tecti, ab earum ſe iniquitate
vindicarent & incolumes quantum fieri po-
teſt conſeruarent. Hæc ea eſt ratio,illuſtriſſi-
me ſimul ac doctiſſime vir,quæ me adegit,vt
operas meas,& horas bonas in communem
vſum collocarem:quo factum eſt, vt id tem-
poris,quod ab occupationibus meis multis
& variis relictum fuit liberum,authorum aſ-
ſiduis lectionibus impenderem, multaque
vtilia adnotarem : ex quibus,opuſculũ præ-
ſens De flatibus humanum corpus diuexan-
tib. excerptum, amicorum quorundam ro-
gatu paſſus ſum ſub nominis tui auſpicio in
lucem prodire.Excipe igitur vir illuſtriſſime
animo benigno ingenioli mei primam fœ-
turam: quam ſartam tectam contra inuido-
rum calumnias tuo patrocinio defendas
obſecro. Quippe eo lubentius & maiori
cum fiducia hanc tuo conſecraui nomini,
quod animi tui erga me promptitudinem &
beneuolentiam multoties,cum tuas,cum fa-
miliæ infirmitates varias & graues iuuarem,
expertus ſum : tum maxime quod multiiugã
tuam eruditionem, feruentem ſapientiæ a-
morem, prudentiam & in rebus gerendis
dexteritatem tam ſemper admiratus fui, vt

id quod maxime: nec mihi dumtaxat, verum omnibus ingenuis, & cum primis principibus viris, animi tui dotes & egregia facta tantæ admirationi fuere, vt ipse Carolus v. Cæsar te in oratorem suum ad Turcarum Imperatorem seligeret, & Constantinopoli per quinquennium integrum detineret, omniaque negotia sua & rerum molimina ita concrederet, vt omnia bona, fausta ac felicia a te expectarent omnes. Nec fefellit opinio. quippe tanti momenti munia tibi commissa, tam felici consilio & successu, tantaque sapientia, fide, & sedulitate confecta tradidisti, vt illico te post reditum in patriam, cõsilij secretioris consiliarium conuocauerit; Philippus quoque filius Hispaniarum rex in hoc vsque tempus continuauerit. quod sane summam indolis tuæ innocentiam & felicitatem demonstrat: argumento est, te Deo optimo Max. semper curæ fuisse: cui te cum tota familia commendo. Antuerpiæ ex ædibus nostris, Calendis Februarij, 1582.

Tuæ illust. celsitudinis cliens

Ioannes Fienus
Antuerpianus Medicus.

IOANNIS FIENI ANdouerpiani Medici, in librum suum de Flatib. Præfatio.

CVM tam diuersa sint mortalium ingenia, nec voto viuatur vno: accidit quẽque suæ naturæ ductum, et quo animi feruor trahit, lubẽtem subsequi. Hos quidem ad Musicam vel Mathematicam: illos vero ad honestatem morum, vitamq; religiosam propensiores esse. Atqui, quos natura & vẽtris obedientia finxit, præcipites in luxuriã feruntur, plusq; operæ in bene curanda cute, pecuniisq; per fas nefasque accumulandis, quo nihil æstuanti luxuriæ desit, quam in rebus honeste gerundis insumunt. Hoc genus fucorum, quemadmodum cum hominibus præter corpus nihil fere quicquam commune habet: sic cum sonitu eius transit memoria. Ceterũ quorũ animus melius habitat, & de diuina sui parte rite colenda pensitant, nullum tempus meditationibus liberum transmittunt, quo perspectiora quæuis & faciliora tradant nepotib. nomenq; suum æternitati consecrẽt. Horum cum in singulis doctrinis nostro hoc æuo præclarissima extent ingenia, tum vel maxime in arte medica, in qua a sentibus & spinis repurganda, & omnis generis supelle-

ctili collocupletanda tãtopere multi desudarunt, vt nulla anteacta ætas, quantumuis industria, tãtos ei paucis annis auctus addiderit. Quippe nulla vnquam scientia tam est omnibus numeris absoluta quin vel noua quædam a veteribus intacta accrescant, vel nõ satis elucubrata ad incudem reuocentur, perpolianturque. Humana enim industria meditando alitur & indefesso calescit impetu. Equidem generosus animus quid priuato confecerit studio censuræ doctorũ subiiciẽs, maiore in posterum sollicitudine sua disponit studia. Si enim quæ fecit a viris apprime doctis approbentur, deus bone quam pungens stimulus sponte currenti additur. Sin autem minus feliciter nata sterilescant, vigorisque expertia ab iisdem coryphæis vilipendãtur: iam nouis calcaribus flagellisque recuperandi nominis & famæ impulsus, vi quadam, & vno (quod aiunt) spiritu indefesse ad eruditionis culmen contendet, vt quod primo nixu non attigit, secundo adimpleat. Quomodocunque itaque res agitur, ingenuus generosusque (vt dixi) animus deperdit nihil, lucrum autem facit maximum. Quæ causa est vt ego, ne silentio vitam transigerem, aut mihi soli natus viderer, eam medicinæ par-

tem, quæ de Flatibus agit, magnumque mortalibus momentum adfert, sumpserim elucidandam: eo quidem magis, quod nullus præsertim huius plagæ Septemtrionalis incolis morbus aut infestior est, aut frequentior, minusque a medicis etiam mediocriter doctis cognitus, quam qui e flatib. suscitatur. Quin etiam nulla medicinæ pars est, quæ a scriptorib. minus exculta, magisq; neglecta iaceat: cum neminem hactenus videre contigerit, qui de flatibus tractarit accurate, præter vnum Hippocratem. Is tamen ita scripsit vt paruam vtilitatem inde haurire queant, qui cum iis misere colluctantur. Mirabile fateor ingenij acumen venerandi senis in demonstrando cuiusuis morbi causam spiritum esse: verum argumentis vtitur longe quæsitis, talibusq;, quæ potius authoris sui ingeniũ, quã morborũ inde procreatorum aut cognitionẽ aut curationẽ doceant: quodque omniũ maximum est, flatuũ in corpore a cibo, potu aut pituitosis humoribus generationem, præcipuam partem, admodum perfunctorie percurrit: totus autem in aeris ambientis per inspirationem hausti vi & efficacia declaranda versatur. Nec mirum. Sæculum enim ipsius, tempestiua parsimonia celebre, nullisq;

luxuriæ fœditatibus conspurcatum erat: tum etiam regio quam incolebat, & præcipue patria ipsius Cous insula temperata, duros hosce ex Flatibus cruciatus minime gignebat. Nostra vero hac ætate ob ingluuiem & in cibo potuque intemperantiam, paucos inuenias, qui huius tyrannidi aliquando non sint subiecti. His itaq; flatulento spiritu exagitatis hominib. vt pro nostro virili succurramus, neue deinceps imprudenter ex peruersa victus ratione eosdem colligant, prouideamus: operæ pretium me facturum existimaui, si relicto Hippocrate, qui de iis docte magis quam vtiliter scripsit, quæ ego habui de eorum tractatione sana & vtilia præcepta in communem vsum conferam.

IOAN.

IOANNIS FIENI DE FLATIBVS commentarius.

Quod Flatus Spiritus sit, & de diuisione Spirituum.

CAP. I.

NEmini dubium esse existimo, eam substantiam, siue aer, ventus, aut flatus, quæ eximiis viribus prædita cum sit, oculorum tamen effugit obtutum; Spiritus nomine insigniri. Hippocrates enim cum diuersis in locis, tum vel maxime in lib. de Flatibus, hos Spiritus nomine dignatur. Et Gal. scribit in hæc verba: Quoniam & de flatibus deinceps mentionem fecit, sunt quoque & hi in spirituum genere. Dictum est autem in Prognost. comment. & in lib. de Spirandi difficultate, de spirituum in respiratione differentiis, veluti & de flatibus in Prognostico. Ructus quoque in spirituum genere existunt: atque ob id quodammodo communicant cum spiritibus respirationis: quatenus autem in Flatuosorum spirituum genere sunt, eatenus cum flatibus communi-

Epid. 1. Commēt. 3.

cant: quare & ipsi flatuosum ventre procreari spiritum ostendunt. Cum itaq; ex his Galeni verbis satis constet flatum esse spiritum: spirituum autem multam esse differentiam: non alienum ab instituto fore arbitratus sum, eorum naturam paulo altius perscrutari, & a summis generibus paulatim ad eam speciem quam declarandam proposui, diuidendo descēdere. Spiritus vel in corpore nostro, vel extra corpus consistunt. Qui extra sunt positi, in triplici habentur differentia. Vt enim viuentis Dei, & vniuersæ naturæ, sic & animæ suus est Spiritus. Dei Spiritus occultā dei maiestatem potestatemq; præferēs, per omnia sparsus permeat, vbiq; præsens omnia complectitur. Hic animos habet in potestate, & eos quocunque vult, adducere potest. Spiritus naturæ is est, quem omnes Philosophi iuxta ac poetæ celebrant, quem Plato animum mundi: Galenus mentem huc ex superioribus deductam appellauit. Hunc Aristoteles hac definitione planius expressit: Spiritus est substantia animata & genitalis in stirpibus ac in animantibus existens, per-

Lib. de mūdo ad Alex.

que

que omnia pertinens. Hic longe lateque diffusus omnia continet, omnia lætificat, vitalem mundi animam ipsamque naturam secum afferens, & quæcunque subierit vitalia faciens. Tertio vero peculiaris rei cuiusque mortalis & concretæ spiritus, illius formæ substernitur, eamque denso concretoque corpori nectit, mediam inter vtrunque conditionem sortitus, iungitque disparia res vtriq; affinis ac familiaris: atq; hic profecto ab altero, qui vniuersitatis atq; totius naturæ est, regitur & cõseruatur. His trib. spirituũ differentiis iũgit Arist. quartã. A sicca (inquit) exhalatione ventus oriri solet, cum a frigore ita vt fluat, illa truditur. vt nihil aliud ventus sit nisi aer multus fluctuans & coactus; qui etiã Spiritus appellatur. Aer enim (vt ante diximus) eximiis viribus præditus, cum oculis non sit conspicuus solaq; consideratione cognoscatur, & effectu fiat manifestus, nemini dubium esse debet, quin & Spiritus nomine insigniri debeat, præsertim dicente Hippocrate Omne quod inter cælum & terram est, Spiritu repletum esse. Porro qui in cor-

lib. de mũdo.

lib. de Flatib.

pore ſunt ſpiritus, totidem membris cō-
plectuntur. Aut enim naturalis eſt, aut
vitalis, aut animalis: qui tres vno com-
prehenſi nomine, inſiti ſpiritus dicun-
tur. His aptiſſime (vt microcoſmi cum
vniuerſi machina ſit perpetuus conſenſus
& ſimilitudo) flatus ſeu ſpiritus flatuo-
ſus iungitur. Naturalis ſpiritus fit, cum
alimenti purior magiſque aerea pars
concoctione in eam tranſit ſanguinis
tenuiorem ſubſtantiam, quæ vaporis
ſpeciem quandam exhibet. Hic tum a
ſpiritu iecori ingenito vim accipiens,
per venam cauam vna cum reliquo ſan-
guine in cordis ventriculos transfundi-
tur. illic denuo caloris vi accuratius
elaboratus, in aeris prope ſpeciem mu-
tatur, fitque ſpiritus vitalis, qui in to-
tum corpus per arterias diffuſus vitam
elargitur. huius portio per ceruicis ar-
terias in plexum retiformem, indeque
in cerebri ventriculos delata, hauſto
per nares & elaborato aere incremen-
tum recipit, & vi ſpiritus qui cerebro in-
genitus eſt, conuerſione quadam fit ſpiri-
tus animalis. hic vniuerſo corpori par-
tibuſque ſingulis impertitus, ſenſum
& mo-

& motum confert. ab his modo dictis spirituũ speciebus multum distat ille de quo nobis sermo futurus est, eorumque qui in corporibus nostris versantur, quartum locum obtinet, eiusdem plane generis & naturæ cum vento, vocaturque nõ solum Spiritus flatulentus, sed & Flatus, eiusmodi spiritus crassus ac vaporosus est, neque æthereus substantia, neque tenuis vt illi. Naturam vero eius intelliges, si, qualis in austrina, qualisque in aquilonia constitutione sit ambiens aer, in memoriam reuocaris. Siquidem austrino flatulentus; aquilonio vero naturalis in nobis spiritus est similis. Atqui insitis spiritibus, vtpote qui ab aliis tractantur sat commode, relictis ad flatuosum ordine & methodo explicandum nos accingamus.

De Analogia seu proportione Flatus cum Vento. Cap. 2.

CVm primis considerandum est duo potissimum esse, quæ corpora nostra præ ceteris ad inflationes, vt ad reliquas omnes morbosas affectiones, præparant, nimirum victus ratio,

& regio. Alimentum initio dissimile, tādem nobis simile redditur, & in substātiam corporis nostri mutatur. Cuius itaque naturæ id fuerit, eiusdem etiā longa cōsuetudine corpus euadet. Omni namq; alimento, quantumuis feliciter in ventriculo concocto, genuina perpetuo insitaque natura mordicus retinetur. quare lactuca aliaq; huiusmodi frigida, tametsi coctione vincantur superētur q;, vētriculū tamen & corpus reliquū refrigerāt, ex iisq; sanguis profertur frigidior. Sic vinum aut alliū, calidum: pisces, caseus, & carnes salitæ, crassum efficiūt sāguinem. Ex quib. perspicuū est non spiritus duntaxat & humores quibus conseruamur, sed totius corporis constitutionem mutari. Victus itaq; ratio refrigerās, quia natiuū calorem opprimit, ad flatuū generationē corpus præparat. Exuperantia insuper & copia etiam optimi cibi & potus, quæ naturæ grauis sit, neque perfecte coqui, neq; in bonū sanguinem verti potest, sed multas cruditates accumulat. hinc obstructiones & putredines generantur: a quibus natiuus calor, perinde atq; a multo oleo lucernæ flamma, strangulatur. Hæc sane cruditas & humorum copia, cum apud

quoſuis,tumvel maxime apud ſeptẽtrionalis plagæ incolas,colligi aſſolet. hi enim,tãquam nimis vulgare ſit ferro hoſtem cædere,laqueo ſuffocare,aut aperto Marte alterũ in alterius necem ruere, fucata quadam ſimulatione neceſſitudinis, mutuo ſeſe conficiunt: poculis quippe certant, ingẽtia vaſa exiccãt,dies noctesque comiſſando tranſigunt, & heſternæ crapulæ nouas adiungunt ebrietates,nec prius ingurgitãdi finem faciũt,quam tantopere inſatiabile abdomẽ explerunt, vt abſorpta reddant vomitu, aut in crepandi periculũ veniãt:huius dicti immemores,plures gula quam gladio periiſſe. Vbi cib.præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit. Non itaq; mirũ,ſi hoc genus helluonum excremẽtorũ flatuũq;, quæ præ copia non facile excludantur, magnum faciat prouentum. Regiones etiam magnũ, vt diximus,momentũ adferũt.Calida enim & æſtuoſa,velut æſtas, ſpiritus inflammat,humores extorret,& bilem auget: ex quib. calidiſsimi & acutiſſ. morbi ſuſcitãtur. Frigida autẽ & humida,qualis eſt quæ ad Septẽtrionemvergit, vt hyẽs egelida,ſpiritus conſopit,po-

Hippocrates.

ros occludit, corpus multo humore superuacaneo onerat; & natiuum calorem opprimit. Inde debilitata coctione cruditates, ciborum in ventriculo potuumque fluctuationes, destillationes, morbi chronici, calculi, lumbrici, flatus, aliaque eius generis innumera fiunt. Quæ quidem omnia haud dissimilem generationis originem (vt obiter hoc ingeramus) sortiuntur, ab iis quæ in magno mundo nascuntur. vnde non minus eleganter quam sapienter Aristoteles hominem τὸν μικρόκοσμον appellauit, quod nimirum similitudinem & analogiam cum magno mundo habeat. Quemadmodum enim in magno mundo quatuor sunt elementa, Ignis, Aer, Aqua, Terra; sic eiusdem generis & naturæ sunt in paruo. vt in quolibet denique illorum variæ gignuntur substantiæ, in terra lapides & frutices, in aqua varij generis animantia, in aere tonitrua, fulgura & pluuiæ: sic in homine ossa & calculi pro saxis & lapidibus; lumbrici, ascarides pediculiq; pro animantibus: destillationes pro pluuia: ac flatus in corpore nostro genitus, ven-

tum

tum exprimit. Vtque paucis dicam, veta totius vniuersi imago in homine relucet: nec mirum. Deus enim opt. maximus cum in prima rerum creatione sex dierum spatio totum vniuersum admirabili artificio fabricasset, cunctaque suo collocasset ordine, nec quicquam præterea ad decorem tanti operis desiderari posset: deerat solus homo tam excellentis fabricæ absolutissima quædam tanquam ἀνακεφαλαίωσις, quæ diuinam illam sapientiam & potentiam dignis encomiis extolleret, & magnificum opus miraretur. Porro in cælo nihil tam sublime est, neq; in terra tam abditum quicquam, cuius viua imago & exemplar diligenter rimanti, in homine non cognoscatur. Nam & paruo mundo suus Deus est animus. Sũt & spiritus angelici, intellectus & voluntas, ipsiq; sua habitacula. sunt etiam calidum, frigidum, humidum, siccum, exterioribus correspondentia elementa. In calido apparent coruscationes, & variæ ignitæ imagines, phrenitis, inflammatio, erysipelas, causus. In humido destillationes, & ex iis indurati to-

phi pluuiam & grandinem repræsentantes: fluxus deniq; & refluxus humorum in suis alueis, venis & arteriis conspiciuntur. Ceterum in terreo elemento huius parui mundi omnium planissime apparet cum magno mundo similitudo. Quod enim in terra sunt lapides & saxa, hoc in corpore nostro sunt ossa: quinimo & ipsa saxa Ouidio magnæ parentis ossa dicuntur:

Metamorphos. 1.

Ossaque post tergum magnæ iactate parentis.
Magna parens terra est, lapides in corpore terræ
Ossa reor dici.

Quod in terra plantæ, frutices, & arbores, hoc in homine pili sunt. Porro (inquit Gal.) generatio pilorum eadem est quæ plantarum. Nam quemadmodum ex istis quædam arte & arbitrio agricolarum, quædam iuxta naturales causas proueniunt: eodem modo & in animaliũ corporibus aruo quidem alicui triticum aut hordeum, aut aliquod cerealium seminum in se insita habenti, caput assimilatur. aliis vero herbis, quæ in aridioribus crescunt regionibus, reliqui totius corporis pili similem generationem sortiuntur. Quid quæso de terræ motu dicam? quando contingit

intra

intra terræ viſcera plurimas generari exhalationes per virtutem Solis & aſtrorum, ex materia ipſius terræ, & humiditate terræ immerſa; ſi egredi nequeant ob eam nimis compactam, aut ventorum groſſitiem, neceſſe eſt terræ motum quadam in parte fieri. Sic videmus ex ſpiritibus flatuoſis corporis noſtri cauitatibus incluſis, exitumq; quærentibus, magnos ſubinde tremores fieri; quam rem pulchre Ioannes Langius depingit. Certe ait, ſi magna paruis conferre fas eſt, quemadmodum vētus viſcerib. terræ incluſus, terram erupturus tremulo conquaſſat motu: ſic aer flatulentus muſculorum aliarumq; corporis partium quæ diſtendi poſſunt velamine circumſeptus, eas palmo concutit, donec per diſtentum velamen erupit. huius cauſam cum plebs ignoret, illic ſubeſſe animam arbitratur. Quippe quamdiu ſine iniuria effluit, & patentib. viis innoxius diſcedit: nullus eſt tremor corpori; ſin autem diſcedendi facultas obturatis meatib. erepta eſt, nec fugæ locum inuenit: perluſtrando omnia, anguſtias locorum dimouet & clauſtra ſua conatur effringe-

re. sic euenit vt spiritu luctante & egressum quærente corpus concutiatur. Datur & alia huius tremoris ratio. Corporis namque cauitatibus inclusus flatulentus spiritus, viscerum calore & insito motu euerberatus, cursu parum libero incalescit tenuiorque redditur. Hic qua data porta, in vniuersum corpus, partesque principes, sese insinuat, & celeri motu in loca sensibilia irruens, non modo sua qualitate ea afficit, sed & substantia tenui stimulat, distendit, diuellit, vulneratque eas partes omnes quibus obuius fuerit. omnis enim causa mordax motaque, siue frigida siue calida, animanti horrorem & rigorem inducit. Tertio vero, hic spiritus cum vltro citroque permeans, facultati expultrici molestus fit, tum ipsas partes contristat; quæ ita exagitatæ, festinantes ad expellendum noxium, contrahunt ac cōstringunt sese, & concussione quassatione que vexantur. Quare Flatus, qui similem cum vento conditionem sortitus est, similes etiam producit effectus. Verum nunc tempestiuum est quid flatus sit explicare.

Quid

Quid Flatus sit. Cap. 3.

NVllos hactenus videre contigit qui Flatus descriptionem tradant, aut ex quorum monumentis rectius ea colligi poterat quam ex Galeno. Flatus (inquit) est vapor ab humore, pituitoso cibo aut potu, ab imbecillo calore excitatus. Verum hæc definitio cum conuertibilis (vt Dialectice loquar) non sit; perfecta minime esse potest. Varij namque vapores ex cibo & potu in ventriculo contentis ad cerebrum exhalant, vt in ebriis accidit. ad oculos etiam, vt in suffusione per consensum ventriculi, qui flatus nec sunt nec dicuntur. E contrario autem flatuosus ille spiritus ex humore melancholico in hypochondriis enatus, vere flatus est, nulla tamen definitionis parte comprehensus. Limatius itaque velim Flatum hoc modo describi: Flatus est multitudo quædam halituosi spiritus ex cibo & potu, humore pituitoso aut melancholico ab imbecillo calore in animalis corpore excitus. Dico, multitudo, quod leuis halitus aut vapor, a quibus nunquam corpus etiam optime

Lib. 3. de Sympt. caussis.

me

me constitutum immune est, nullo modo flatus dicatur, aut vllum inflationis sensum præbeat. Cui sententiæ Gal. subscribit dicens: Ventosos ab Hippocrate dici putandum est, qui in ventre colligunt copiam flatuosi spiritus, qui vel per ructus vel bombos seu crepitus, inferne erumpens excernitur, vel remanet, & continentes partes distendit. Ventus quinetiam teste Arist. nihil aliud est, nisi aer multus fluctuans & coactus. Quare autem hic vaporis loco halituosum spiritũ substituã, ex eodem Arist. iisque quæ deinceps dicentur, discendum arbitror, cum nihil certi hac de re ex Galeni scriptis haurire quis valeat; vtpote qui hæc, halitum, spiritum halituosum & vaporem per omnia sua opera indistincte cõfundat. Halituosum enim Spiritum ex succis sensim excalfactis gigni docet Therapeut. 14. Vaporem esse humorem extenuatum, de Sympt. caus. lib. 1. & de Simpl. med. facult. lib. 1. Halitum demum medium quid esse inter leuissimum tenuissimumque spiritum & sanguinem, qui plane absolutus attenuatusq; est, de Naturali-

Lib. 5. in Aph. 72.

bus

bus facult. lib 3. Quæ quidem omnia coincidunt confunduntúrque, & veluti Synonyma, vnam eamdemq; rem significant. quare Physicis qui accuratius & subtilius talia perscrutantur, differenda relinquo. Porro nec definitioni obest quod Gal. dicit, Auctiorem calorem, si incidat in crassam & glutinosam pituitam, in crassum flatum eam resoluere. Quandoquidem calor, tametsi in se validus sit, comparatione tamen facta ad humoris quantitatem & æqualitatem, merito imbecillis existimabitur; vtpote qui eleuare spiritum, minime tamen resoluere possit. Eadem habenda ratio in iis est, qui immoderato potu vel robustissimum calorem opprimunt. Atqui quo in loco flatus generetur, deinceps dicendum erit.

De loco generationis Flatuum. Cap. 4.

PRæcedente cap. diximus ex Hipp. & Gal. sententia, Ventosos appellari eos, qui in ventre colligunt copiam flatuosi spiritus, qui vel per ructus, vel per efflatus inferne erumpens excernitur, vel remanet & continentes partes

distendit. Ex quibus verbis facile colligere est, ventriculum & ei annexa intestina locum & quasi mineram generationis eorum esse: nam per ructum non poterant, nec inferne erumpere, nisi in ventriculo aut intestinis ortum sumpsissent. Ventus quoque in magna hac mundi machina non aliunde quam a terra nascitur: Cum enim imbre terra perfusa est, inquit Arist. tum ea & ab eo calore qui in illa est, & a superiore concalefacta, respirationes reddit, in quo ventorum vim diximus consistere. Vbi autem maximam vim aquæ terra excipit; ibi magna vis halituum oriatur necesse est, non secus atque ex viridibus lignis largior fumus. In homine profecto quod terræ maxime respondet, ventriculus est. Galenus enim conferens ventriculum hominis cum terra, inquit: Idcirco animalibus vice terræ fabrefecit natura ventriculum, veluti promptuarium quoddam cibi, quemadmodum stirpibus terram. Quippe venæ ad ventriculum productæ, chylum ex eo in nutritionem totius corporis exugunt, non aliter quam radices stir-

pium

pium in terram demissæ, toti plantæ ex ea assumunt nutrimentum: tota namq; hæc actio naturalis cum sit, haud secus in animalibus quam in plantis perficitur. Ventriculo itaque cum terra maxima proportio est. sed terra ex se arida & exsucca, nisi largo humore imbuatur, fructus non fert, vt Virgilius ait:

Georg. lib. 2.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus:

Humectata autem ventos, vt supra demonstrauimus, efficit. Sic ventriculus noster, cum sit membranosus & aridus, nisi mediocri cibo & potu irrigetur reficiaturque, reliquum corpus suo alimento defraudabit, & in marcorem atrophiamque deiiciet. Atqui liberalior potus si ingeratur, fluctuationes & flatus excitantur. Superfluum enim nutrimẽtum & copiosius quam ventriculus subigere potest, insitum eius opprimit calorem redditque languidiusculum: nihilominus tamen is, sui muneris haud immemor, coquendum cibum aggreditur. Verum cum exacte conficere haud possit vapores, excitat quos minime dis-

cutit, efficitque flatum. Sensim deinde prima coctione impedita, pituitosi, crassi, glutinosique humores generantur non in ventriculo dumtaxat, sed & intestinis maximeque colo. Ex his simili quadam ratione atque ex cibo a languidiore calore eleuati spiritus, si quidem nebulosi sunt, sine vehementi dolore ventriculum & abdomen, nihil grauius machinati, distendunt: paulatim vero circumiacentium viscerum calore extenuati, qui in angusto prius stringebantur, dilatari nunc mouerique incipiunt, & ampliorem locum capessere: modo sursum, modo deorsum, horsum prorsumque fluctuantes, quærunt exitum: quem si nanciscantur, ilico euanescunt, & omnis cessat dolor. Sin autem duriore stercore, aut crasso phlegmate obturatis intestinis, transitus impediatur: detenti recurrunt, magnoque cum murmure fremunt, intestina conuellunt, & maximo impetu confertimque regurgitantes laborant, & iter sibi vi ac pugna parant. Cum enim calor vicinorum viscerũ eos extenuet, extenuati promptius imo propria sponte moueantur, motiq;

multo

multo tenuiores & apti, quo longissime penetrare possint, reddantur: per omnia irrumpunt, & fulminis instar quouis celerrime feruntur, exiguos meatus diducunt, vnitatem soluunt, nec quicquam tam solidum, quod sua tenuitate cum intolerabili dolore nō permeent. Pulchre huic flatui conueniunt, quæ Seneca vēto tribuit: nempe quod eius vis non potest cohiberi, nulla eum teneat compages, soluatque indomita naturæ potentia quodcunque vinculum. Spiritus namque inuicta res est. Optimum (ni fallor) de eo iudicium ferent illi soli, qui eius ferociæ periculum aliquando fecerunt, & cum eo colluctati sunt: ilico enim furibundus hostem deiicit. Quemadmodum itaque alium suæ generationis locum ventus non agnoscit quam terram: sic etiam Flatus aliis in locis raro quam in ventriculo, & subditis intestinis veluti terræ cauernis, gignitur. Inde dilapsus in viscera quæcumque & in reliquum corpus permeat. Rarum enim & peruium humanum corpus est multosq; habēs meatus, per quos spiritus fertur: qui vbi maior influxerit, nec emittitur, corpus

lib.6.Natur. quæst.ca.18.

(vt diximus) concutit, rigorem inducit, & grauissima, quæ postea recensebimus, Symptomata infert.

De ratione generationis Flatuum. Cap. 5.

GEneratio Flatuum a calore est. calor modo intensus, modo remissus & languidus; cuius quidem ratione vt a materia illi excitantur, sic & discutiuntur. Viscerum enim calor validus, prius illos dissipat quam vim accipiant, imo & ab initio ne exoriantur impedit. Absolutum frigus nullos spiritus excitat, vt in extremis cruditatibus apparet. Ob id Hippocrates docet, in diuturna læuitate intestinorum si ructus acidus superueniat, bonum esse signum; quod nimirum prius quam ructus ederetur, nullum esset coctionis ciborum vestigium, propter caloris natiui quendam interitum; qui postquam cœpit quasi repullulascere & reuiuiscere, adhuc languidior, ob paruam quam fecit in sumptum cibum operationem, spiritum excitat, & per ructum resoluit. Non itaque magnus calor, nec extrema frigiditas, sed media constitutio flatum teste Galeno efficit. Flatus ait in ventriculi

lib. 6. Aph. 1.

culi ſpatiis oriri ſolet, cum vel humores pituitoſi ibi contenti, vel cibi ab imbecillo calore in vapores reſoluuntur. Etenim vt abſolutum frigus vaporem haudquaquam excitat, (neque enim extenuare, neque conficere, neque diſſoluere cibum poteſt) ita vehemens calor magna ex parte vincens ea quæ comprehendit; pluſquam pro vaporis generatione cibũ extenuat, niſi is ſuapte natura facile in flatum tranſeat. Calor autem in cibos agens ſi parum validus fuerit, vt eos quodammodo diſſoluit, ita non omnino conficit: atque hinc flatus exoritur. Atque vt vno verbo abſoluam: quemadmodum in externis rebus videmus, vt frigidiſſima conſtitutio, maxime ſpirante borea, aerem ſereniorem reddit, ac calidiſſima per æſtatẽ conſtitutio ambientem nos aerem purum efficit, mediæ vero conſtitutiones nebulas pariunt: ita in animantibus accidit. neque enim calor per extremam imbecillitatem, neque cum vehementes ſunt ei vires: ſed quum medium inter has affectiones obtinet, flatum gignere poteſt. Porro non abſolute vera hæc oratio eſſe vide-

de Sympt. cauſ. lib. 6. cap. 2.

tur, cum non a mediocri dumtaxat, sed vehementi etiam calore ipsemet Gal. 12. Methodi med. flatus fieri docet. quod quidem manifestum est, partim ex eorum generatione ibidem tradita, partim ex curandi ratione. Ait enim: Si ex accidenti aliquo coniunctus his humoribus crassis & glutinosis halituosus spiritus est, qui ex iis quibus continetur corporibus erumpere prorsus non potest, grauissimis omnino doloribus, qui ita se habent, cruciantur: quippe id accidit illis duplici ex causa: vel obstructione vel calore. Nam & obstructio spiritum cohibet, nec exire permittit; & crassa glutinosaque cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent. Et paulo post: Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio intestinorum interclusus excitauit, sanare conueniet? Sane non perfusionibus & cataplasmatis, quæ valenter excalefaciant: lenti enim omnes, crassique, & frigidi humores, ab iis quæ calefaciunt, nisi etiam valenter digerant, liquantur, & in flatum mutantur. Oportet igitur

eos

eos incidere simul & concoquere: quas res tenuantia medicamenta præstabunt, potissimum tamen si calida vehementer non sint. Ex his Galeni verbis facile videre est, vehementem calorem non impedire quo minus flatus fiant, aut si quidem facti sint, non eos discutere, verum cum nulli sint, ex materia de integro excitare: adeo vt idem Galenus crebro admoneat, a nullo tantopere in eiusmodi humorum abundantia metuendum esse, quam ab immoderato calore, qui eos liquet, atque in flatum vertat, digerere autem non valeat. Optime id animaduertit medicus ille Italus (vt est apud Paulum Aeginetam) qui omnes fere cholicas affectiones frigidis remediis, præter omnium opinionem persanauit: nec ipsummet Paulum hæc res latuit: Medendum (inquiens) doloribus, qui ad gelidos, tenaces, & spissos humores referuntur; prouidendo, ne vehementer calida adhibeantur remedia: Nam ab admodum calorificis præsidiorum materiis liquefacti funduntur, magisque in flatus

Lib. 3. cap. 43. ibid.

Amatus Sitanus fert idem.

lentum spiritum rediguntur humores eiuscemodi. Ceterùm non ex pituitosis duntaxat humoribus validus calor flatus efficit, quos absumere non potest, sed ex quauis assumptorum nimia prorsus humiditate, vt in iis qui largiore potu vini vel cereuisiæ se impleuerint, vel iurulentis distenderint, vel vllius rei lentore ac crassitie maiore sese inserserint, quam calor peruincere queat. Calor itaque vehementissimus, flatus etiam excitat. Hoc in febrib. quoq; perspicuũ euadit, in quibus quidem licet calor præter naturam vehemens exuperet, multa tamen potio ventrem inflat, haud aliam ob causam, quam quod copia naturam obtundat. vnde tria in flatibus tam generandis, quã iisdem perspiciendis requiruntur: calor debito infirmior suapte natura, aut ab oppressione: locus idoneus sensuq; præditus, & materia flatibus efficiundis commoda.

De Flatuum differentiis. Cap. 6.

FLatuum non vna eademque, sed diuersa natura est: alius enim quiescens est, alius motus. Quiescens flatus crassus est, tardi motus, nebulosus & frigidus,

gidus, alia raro ſymptomata, præter quam quod hypochondria, ventremque tumidum, & ſine multo dolore turgidum reddat, inducens. Hic frequenter diuexat eos qui craſſam, recentem, pauloq; dulciorẽ cereuiſiã, lac aut aquã, potiſſimũ inter prãdium & cœnã, biberunt: tunc enim per intẽpeſtiuam potus aſſumptionem interrupta ventriculi concoctione, non aliter eneruatur eius actio, quam ſi in feruentem lebetem frigidiſſimam infundas aquam, vnde fluctuationes & nebuloſi ſpiritus exoriuntur, qui abdomen totum inſtar tympani inflant diſtenduntque: quæ diſtenſio moderata ſobrietate, efflatibus, vnoque aut altero ſeceſſu ſubſidet. Sin autem longa mora inter inteſtinorum tunicas ſe inſinuat, periculoſam cholicam affectionem minatur. Flatus motus, quia ſubtilis eſt & tenuis, cum intolerabili dolore vagabundus diſcurrens, tanquam Proteus quiſpiam varius efficitur. Excutitur enim aut retinetur: exit cum ſono, aut ſine ſonitu: & per os, aut per anum. Per os ructum facit acidum, fumoſum aut inſipidum. per inferiorem partem de-

mittitur ſine ſtrepitu, & Peditus dicitur: aut cum ſtrepitu, vocaturque Ventris crepitus. Porro hi tanti momenti ſunt in humano corpore, vt Stoici, teſte Cicerone, dixerint, crepitus æque ac ructus liberos eſſe oportere. Claudius etiam Cęſar dicitur edictum meditatus, quo veniam daret, efflatum crepitumque ventris in conuiuio emittendi, quod periclitatum quendam ex pudibunda coertione comperiſſet. Cum autem per neutram partium flatus defertur, ſed in corpore retinetur, inflationem efficit: ſymptoma nimirum ventriculi ob imbecillitatem non potentis tum redundantem, tum nebuloſum ſpiritum expellere. Porro inteſtinorum alias aliæ partes, cum huiuſmodi ſpiritus in ipſis & continetur, & mouetur, varios excitant ſtrepitus: qui licet non omnes ſortiti ſint nomina, poſſunt tamen ſic declarari, vt nemo, vel mediocris ingenij, non intelligat, & quale, & quantum ſit excrementum, & in qua potiſſimũ parte circũuoluatur. Quippe ſi acutum tenuemq; ſonum reddiderit ſpiritus, per tenue & omnino anguſtum defertur inte-

Lib. 9. Epiſt. Epiſt. 22.

Suet. in vita Claudii. cap. 32.

Gal. de Sympt. cauſ. lib. 6. cap. 6.

te-

testinum, ipseq; & purior, & magis aereus esse deprehenditur. Quod si spiritus inflandi vim habeat, exiguum similiter strepitũ excitabit, dum per tenuia intestina reuoluitur, sed non adeo exacte acutum & tenuem. Atq; omnes huiusmodi strepitus in ieiuni intestini spatiis consistere solent, eoq; minus resonãt, quo magis ad reliqua inferioraque intestina descenderint. Porro sunt alij bombosi, (vt ita dicam) bombis latissimarum tibiarum non absimiles, quales habere solent ij, qui Tymbaulæ (id est Siticines) nominantur; quæ ob materiam, ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, & viæ, qua spiritus transit, latitudo sonum efficit grauiorem. Atqui huiusmodi flatus in crassis consistunt intestinis, vbi fuerint excrementis vacua. Quod si humiditas aliqua in ipsis contineatur, ab hac quoque prodibit quædam bombi species, quam βορβορυγμὸν, id est murmurillum, vocant, futuram nuntians humidi excrementi deiectionem. Etenim eiusmodi strepitus species, vtrumque significat: deiectionem quidem, quia

a mouente natura fit; humidum vero excrementum, quia murmurationem habuit comitem. Porro ſtrepitus flatum foras miſſum ſequens, ſi murmurilli ſpeciem refert, deiectiones ab ipſo fore pronuntiat: Si vero purus, reſonans clarusq; fuerit, alterum duorum, aut inteſtinum eſſe inane, aut in ſuperiore eius parte excrementa admodum dura contineri, ſignificat. Qui vero veluti ſtridorem refert, is ab inſtrumentorum anguſtia & inflante ſpiritu, atq; pauca humiditate procedit. Huic loco par erat adiũgere differentias ſonorum ex flatibus in ſenſu audirus euenientium: differentiis enim flatuum explicandis hoc caput dicatum fuerat: ceterum multo commodius & maiore legentium vtilitate eas reſeruauimus in caput vndecimum, vbi ex profeſſo de aurium dolore tractatur.

Quot morbi genera Flatus producant. Cap. 7.

TRia ſtatuit Galenus ſumma morborum genera, Similarem, Organicum, & communem, qui Vnitatis ſolutio dicitur. Similaris eſt, qui eucraſiam naturalemque conſtitutionem peruertit.

tit. Organicus, qui vel conformatione, numero, magnitudine, ſeu compoſitione instrumenti ſymmetriam infringit. Porro communis fit, quando partium vnitas diſſoluitur. Horum trium generum flatus vnumne, duo, an vero omnia inferre queat, perſcrutemur. Quando, inquit Hipp. corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit, cibique diu ventri immorantur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter, & aluus ſit obturata, per vniuerſum corpus flatus permeant, ſanguineque plenas corporis partes, maxime petentes, eas infrigidant. Infrigidatis autem locis vnde radices ſanguinis prodeunt; per vniuerſum corpus horror conſequitur. Vniuerſo namque ſanguine frigefacto, totum corpus horret. Hanc ſententiam Galenus confirmat, inquiens, Eiuſmodi ſane affectus iis qui ſe cibis natura frigidis & conſiſtentia craſſis ac glutinoſis referſerunt, quando in ipſis inteſtinorum tunicis flatuoſus ſpiritus continetur, potiſſimum incidit. Nam cum hæ duplices ſint, vbi me-

lib. de flatibus.

Meth. med. 12.

dio earum ſpatio eiuſmodi collectus humor eſt, in flatulentum mutatur ſpiritum. Sane is & craſſus, & tardi motus & frigidus eſt. Vbi igitur retinetur, tum tunicas diſtendit, tum ſuccus vnde oritur, inteſtini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occaſione affliguntur qui ſic laborant. Horum virorum inſtar omnium authoritate & teſtimonio manifeſtum eſt, flatum ſua frigiditate morbum quem ſimilarem vocant, quique in intemperie conſiſtit, proferre poſſe. Atqui non modo hunc, ſed & vnitatis ſolutionem. Cum enim duplici occaſione dolere eos qui ſic laborant, tunicaſque cum retinetur diſtendi afferat, nec diſtenſionem ſine dilaceratione fieri poſſe certum ſit, ſequitur ne intelligi quidem poſſe vnitatis abeſſe ſolutionem, quum flatuoſus ſpiritus cum dolore ingruit. Duæ namque in vniuerſum doloris cauſæ ſunt; vna, inæqualis intemperies, quæ ſubito & conſertim inuadit: altera, dum continuitas ſoluitur. Siquidem partes a ſe inuicem diuulſæ, ſiue ab humore, ſiue a ſpiritu flatulento id fiat, dolent

lent ob continui diuortium. Quippe si frigidum Hippocrates non alia de causa vlceribus mordax esse dicat, quam quascunque contingit partes, earum contrahat, condenset, constringatque substantiam, constringendo vero molles continui partes diuellat, earumque continuitatem soluat: si præterea in acutissimis febribus violentius exiccata neruosa corpora, ac ob id in se coacta conuellantur: nimia deinde repletio in latum ea & profundum extendens, sed longitudine abbreuians, ob id continui diuortium faciat, quanto difficiliorem continui solutionem flatuosi illi spiritus suscitabunt, qui eius solius ratione tot tamque grauia & enormia procreant symptomata, quæ medici totam curam ad se trahunt. Tertio, ex sequentibus patebit, totum interdum abdomen a flatu præter naturam intumescere, vt in Tympanite solet: iecur deinde, & lienem mirifice obstrui, instar scirrhi indurescere, & in maiorem molem, quemadmodum & ventriculus, efferri: quæ sane omnia morbi instrumentales

veniunt appellandi. Quocirca & tertium morbi genus quod organicū appellant, a flatibus excitatur. Porro vbi pars aliqua in tumorem attollitur, atque iccirco meatus illius occluduntur, siquidem talis particula nullam habeat propriam operationem, obstructio ipsa meatuum dicetur morbus dumtaxat: tumor vero nequaquam, sed obstructionis causa. Ceterum si affecta pars aliquod munus proprium obtineat, hac ratione tum obstructio ipsa, tum particulæ tumor, morbus est appellandus. Triplex itaq; morbi genus, simplicium intemperiem, instrumentalium immoderationem, & vnitarum partium solutionem flatuosi spiritus producunt.

Gal de diff. morb.

De causis flatuum. Cap. 8.

PAuci admodum sunt, vel potius nulli, cuiusuis sortis & conditionis homines, qui non aliquando flatuum iniuriis subiiciantur: ventriculus enim, prima coctionis officina, cibos per gulam tanquā per longas quasdam manus attrahit, attractos complectitur ac retinet, retentos comminuit, conterit & immutat, purumque ab impuro secernit: hoc per

in

intestina deiicit, illud vero exugũt mesaraicæ venæ, & in iecur transferunt. Cum igitur ventriculus ob imbecillitatem attractum cibum non amplexatur nec continet, fluctuat: fluctuantem rite cõficere non potest: quod cum non facit, recte suo munere non fungitur. validus enim sit oportet & robustus. Robur, teste Galeno, in quatuor qualitatum optima temperie, quæ eius est substantia, consistit. Huius itaque substantiæ ratione nutrimentum in propriam eius quod nutritur qualitatem mutat: auxilio est circumiacentium viscerum, cordis nimirum, iecoris & lienis, renum & septi transuersi calor, qui ventriculo veluti magnus ignis lebeti subditur. Quando itaque perperam instituta victus ratio (nullus enim est, quantumuis diligẽs valetudinis conseruator, qui non subinde eius limites transiliat) aut vis extrinseca eius robor dissoluat, aut subditum ignem eneruet: sequitur necessario ventriculi virtus etiam labascat, & secũdum causæ exilitatem aut vehemẽtiam, ipsa variet. Porro frigiditas externa vt in regionib. frigidis, & statu aquilonio penetrans vsq;

ad interiora, in corporibus debilibus & raris natiuum calorem offendit. Ambientis etiam nos aeris nimius ardor, naturalem calorem euocās dissipansq;, viscera sua caliditate destituit: diminuto calore, concoctio non perficitur, & flatus generantur. Atqui naturalis calor robustior, magna ex parte vincens ea quæ comprehendit, plusquam pro vaporis generatione cibum extenuat, nisi is suapte natura facile in flatum trāseat. Porro vētriculus, tametsi validus sit, natiua vis vigeat, nullaq; adsit caloris imbecillitas; ab alimentis tamen flatum gignere idoneis frequenter offenditur. Quæcumque itaque seu alimenta seu medicamenta ex propria natura flatulenta sunt, aut sua frigiditate & multitudine ventriculi robur dissoluunt, & natiuum eius calorem opprimunt, flatuum causæ esse merito iudicantur. Eiusmodi sunt leguminum, seminum cerealium, & fructuum fugacium, quos ὡραίους Græci appellant, maxima pars. Hæc omnia, inquit Galenus, & iis multo magis, quæ ante exactam maturitatem mādimus, flatuosa quidē sunt, verum subducuntur celerius. Et iterum in

De alimēt. fac. lib. 2.

in principio eiusdem libri sic argumentatur: Omnia edulia quæ primo libro fuerunt commemorata, plantarum erant semina exiguum quiddam a fructibus discrepantia: Sed horæi fructus omnes flatulenti sunt: Omnia igitur plantarum semina magis aut minus edunt flatus in corporibus nostris. Cibus enim, qui ex fabis conficitur, flatulentus est, etiam si coquatur diutissime: id quod sentientes nonnulli cæpas ipsis adiiciunt, cum quicquid flatulentum cibariis inest, corrigatur per calefacientia & tenuantia. Porro si frixæ fuerint, sicuti & legumina omnia, flatum quidem deponunt: sed concoctu sunt difficillimæ, tardeque prætereunt, & crassi succi alimentum exhibent. Attamen quocumque modo apparentur, inflant, ne per longissimam quidem coctionem id vitij amittentes. Qui certe volet animaduertere affectus, qui singulos cibos sequuntur; quandam ab esu fabarum totius corporis tensionem, quasi a flatulento spiritu persentiscet, maximeque qui ad huiusmodi esculentum non fuerit assuefactus, aut

ipſum minus recte coctum aſſumpſerit. Piſa licet tota ſua ſubſtantia ſint fabis conſimilia, non tamen ſunt vſque adeo flatulenta. Hæ duæ leguminum ſpecies quod copioſe apud noſtrates ſerantur, plebiq; admodũ ſint familiares, & in multo apud omnes vſu, ob id noxa quã inuehunt minus percipitur; nam quæ libẽter & magna cum voluptate aſſumimus, ea arctius complectitur & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Cicera non minus fabis ſunt flatulenta: verum tamen cũ non ſint tantopere ab omnib. expetita, nihil adeo ab iis metuendum: qui tamen libenter iis veſcuntur, inter coquendum calaminthi, cepæ, anethi, aut pulegij nonnihil adiiciunt. Lentes etiam, phaſioli, dolichi, idq; genus alia, ſtomachũ male habent, eumq; & inteſtina inflant. Fructus præterea horarij fere omnes huic vitio obnoxij inueniuntur: crudi enim ſunt, multoq; humore excrementitio & inutili ſcatent, maxime qui ad maturitatem necdum peruenerunt; pituitoſi quoque ſunt, & ex propria natura flatulenti. Inſuper frigiditate ſua & humiditate, præſertim ſi immode-

moderatius ingerantur, calorem natiuũ obtundunt, & languidiusculum efficiũt, adeo, vt quos eleuat flatus minime discutere possit. Inter hos principem locum obtinent mora prunaq;, maxime recentia & post cibum sumpta. Cerasa omnis generis, sed potissimum quæ Iuliana Plinio, vulgo cerasa Hispanica appellantur. Melones deinde, pepones, cucumeres, cucurbitæ, poma, & pira. Sed hęc quidem cocta minus inflant crudis: inflant tamen ipsa quoque magna ex parte; sed innoxia fiunt, si vna cum carminatiuis vulgo dictis, hoc est, calefacientibus, tenuantibus & flatum expellentibus, anisi nimirum aut marathri semine, comedantur. Ficus etiam, inquit Gal. nutriunt vberius ceteris autumnalibus fructibus, flatibus tamen hæ quoque implent: attamen cito ex his orti flatus intereunt, qui ex facili per aluum subeunt. Castaneæ item largius in cibum sumptæ, capiti dolorem inferunt, ventrem inflant, aluum astringunt & ægre concoquuntur. Radices quoque, rapum, raphanus, napus consimilesq;, flatuosæ sunt. Cerealia etiam semina, panicum, milium, triticum, præ-

Lib. 2. de Aliment.

sertim elixum,& hordeum, singula non parum flatuosi spiritus conferunt, sed rapum & raphanus ceteris magis. Pisces quoque in hoc catalogo ascribo omnes; pituitosi enim sunt ac flatulenti, præsertim qui sunt ex cetaceo genere prægrandes,& ex minoribus qui viscidam habent & glutinosam carnem; quales sunt anguilla, salmo, lampetra & tinca: idq; cum primis elixi; assi vero minus inflant, minusq; etiam illi, qui friabili ac molli carne constant, quales sunt quos saxatiles appellant; tametsi Cornelius Celsus flatulentos eos minime esse asserat eo loco quo succincte admodum causas flatus excitantes enumerat. Inflãt (inquit) omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, mustum, atq; etiam id vinum, cui nihil adhuc ætatis accessit. Ex oleribus, allium, brassica, cæpa omnesq; radices, excepto sisere & pastinaca: bulbi, ficus etiam aridæ, sed magis virides: vuæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis; lac, omnisq; caseus; quicquid deinde subcrudum aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, &c. Recte hic Celsus omnia

Cels. lib. 2. cap. 26.

pinguia

pinguia inflare dicit; nam ex ſententia
Galeni ſtomachum ſubuertunt, tarde
coquuntur, implent, & coquendo turge-
ſcunt; ſiue id flatibus inde per imbecil-
lum calorem excitatis, ſiue pingui mate-
ria rarefacta, & tanquam exundante fi-
at. Dulcia etiam, præſertim ſi craſſa ſint
ac lenta, inflandi vi pollent: muſtum e-
nim, ni pertranſeat velocius, ventrem fla-
tibus implet, difficulter concoquitur,
craſſum gignit humorem, & dolorem
infert capiti. vnde recte in ſuis problema-
tibus quærit Ariſtot. Quare bibere de no-
uo muſto ſit valde periculoſum ipſi ſto-
macho? quia eſt indigeſtibile. ergo mul-
tum inflat ventrem & quodammodo dy-
ſenteriam prouocat. Lac capiti non be-
ne firmo & hypochondriis, quæ leui de
cauſa inflantur, inimicũ: vt paucißimos
inuenias quibus ventrẽ flatib. non diſten-
dat: quod teſtatur Hipp. cum dicit, Lac
dare caput dolentibus, & quibus hypo-
chondria ſublata murmurant, malum
eſt: Galenus etiam in eundem Aphori-
ſmum: Vbi enim iis qui integra valetu-
dine fruuntur, lac capitis mouere dolo-
rem, & hypochondria inflare videmus:

Lib. 5. Aphor. 64.

quibus profecto iam dolitat caput aut inflata sunt hypochondria, aduersissimum esse cogitatione colligere facile possumus. Lactis itaque vius summopere vitandus flatuosis. Mulsum etiam & defrutum inflare consueuerunt, & aqua mulsa, potissimum cruda: iubet enim Hipp. eam mulieribus dormituris administrandam, dum nosse quis velit an mulier grauida sit. Si scire (inquit) velis an mulier conceperit, dormituræ aquã mulsam potui dato, & si ventris tormina patiatur, concepit; sin minus, non concepit: tormina patitur propter flatuosum spiritum qui facilem exitum nõ habet: hic ab aqua mulsa excitatur, nam & mel ipsum dum crudum est, ventrem & intestina flatibus implet. Huc facit cereuisia quæ septemtrionalibus populis vini loco est, quæq; ad Dioscoridis zythũ proxime videtur accedere: admodum profecto flatuosa ea est, maxime recens, cruda & imperfecte cocta, aut in loræ modum per prius coctæ materiam dumtaxat transfusa. Hæc quidem quo tenuior & crudior est, hoc nutrit minus, inflat vero & refrigerat valentius, parum ab

Lib. 5. Aphor. 41.

Lib. 2. c. 80.

ab aquæ qualitate diſcrepans. Eiuſmodi cum primis habentur, Brabantiæ, Hollandiæ, omniumque Belgarum præcipue plebeiorum ceruiſiæ. turbidæ enim plerumque ſunt & male coctæ; vnde vrinarum meatus obſtruentes refrigerantesque, ſtranguriam producunt, calculoſis nocent, breuem ſpirationem efficiunt, pituitam augent, ventris inflationes, tormina & colicos cruciatus generant. Veteres vero, defæcatæ, claræ, bene & ex optima materia a diuitibus (qui proprio vſui eas, haud venales præparant) coctæ, tanto magis pernicioſas has qualitates exuunt, quo propius ad vini naturam accedunt. Atqui negligentius præparatæ, cum vſus earum aſſiduus ſit, copioſeque ingerantur, dictu mirũ quam grauia inferant accidentia, nulla tamen frequentiora quam inflationes, eaſque grauiſſimas; adeo vt pauci vel potius nulli omnino ſint, qui ex cereuiſiæ huius largiore vſu, flatuum cruciatibus non reddantur obnoxij. Si tamen vel copia vel acrimonia irritatus ventriculus inteſtinaque deorſum propellant ſuperfluum, & aluus copioſe ſoluatur, aut

ipsa ceruisia defecatior tenuiorq; per du-ctus vrinarios largiter reddatur, aut reii-ciatur vomitu, (multis enim hæc eueni-unt) tum de inflationibus tantopere nõ est metuendum: quippe moderata po-tio, & quantũ ad sitim restinguẽdam, & deducendum cibum satis sit, multo est naturæ nostræ, quam aqua gratior, ad vi-ni tamen dotes neutiquam ascendere valet. Porro aquæ vitia, Galeno teste, ex eius frigiditate dependent omnia; cuius quidem ratione in præcordiis diutissime moratur, fluctuationes excitat, in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventricu-li robur resoluit, vt deterius proinde cõ-coquat: sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit. Vinum autem comprehensis iam aquæ vitiis, aduersam quodammodo naturam habet, cum nec inflet præcordia, imo si inflata sint, subsidere faciat; nec inibi moram trahit propter caloris mediocri-tatem. Medium itaq; quodammodo or-dinem inter vinum & aquam cereuisia communis occupat, ad aquæ tamen quam vini naturam magis inclinans. in-flat enim, & diu satis propter crassitiem

Lib. 1. de simpl. facult.

in

in præcordiis hæret: verum non ita calorem natiuum obtundit, aut ventriculum eneruat. Defæcata autem, vetus, & exquisite cocta, vino est vicinissima. Digestionis enim vias aperit, ad celeritatem deductionis in corpus conducit, boni succi est, & ad miscenda cõcoquẽdaque ea quæ in ventriculo & venis insunt, idonea, & parum admodum inflat, multis nominibus musto, defruto, & aliquot crudioribus vinis præferenda: quoque magis ad vini facultates accedit, hoc magis ab aquæ vitiis declinat. Aquæ quidem potus tum glacialis, tum etiam putealis, nihil boni confert, potissimum iis qui ventriculo sunt frigidiore, non ea dumtaxat ratione quod ilico post cibum hausta (vt Galenus vult) eum faciat innatare, cum sese interponens inter cibum & ventriculi corpus, separationem & fluctuationis sensum inuehat: id enim & vinum, & optima cereuisia, imo quiuis potus efficit: sed quod grauis cum sit & frigidissima, calorem naturalem quasi strangulat, concoctionem impedit, ventriculum, pectus, ac pulmonem male ha-

bet, vrinam cohibet, laterum dolores, hydropisin, colicum affectum, & iliacam passionem difficillimam generat. Ceterum flatus procreare non huic modo aut illi rei tribuendum, verum quodcunq; id tandem sit, vel vinum, vel cereuisia, vel lac, vel aqua, aut iurulenta alia quantumuis salubria, quorum nimia potione homines sese distenderint, aut alterius rei lentore, crassitieue maiore quã calor peruincere possit, inferserint, spirituum flatuosorum causa sunt. Quippe immoderata copia ventriculi actionem hebetat, & imbecillam reddit: imbecilli ventris symptoma, Galeno teste, sonitus est fluctuantis humoris. Venter enim cum pro sua natura se habet, ac constrictoria virtute vtitur, quamlibet exiguũ sit quod in se continet, vndique constringit & nullum vacuum relinquit locum. Cum autem plenus est, sonitus fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo obauditur, non equidem exacte quacunq; parte complecti assumpta valet. Quocirca laxum quoddam spatium efficiens, permittit ea quæ in se continet humida pro figurarum varietate ex alio loco in aliũ

transire

transire, ac fluctuationum sonitus ede-
re. Tunc venter intumescit, inflantur
turgidaq; redduntur præcordia, & mul-
ta cruditas, pituitosi, crassi, lentique hu-
mores sensim congeruntur. Hæc quidem
cruditas si cum ventriculi quadam ve-
xatione copuletur, vigilq; eā ob causam
æger maneat, nec somnus adrepat, valde
malum. Vigilia enim & vexatio ventri-
culi inquietudinem pariunt, & per lectū
reuolutiones. assidue vero huc illuc re-
uolui, flatus efficit, flatuumq; materiam
sursum efferri cogit. Ex immoderata i-
taq; ciborum & potuum copia, fit crudi-
tas, ex cruditate crassi sensim & viscidi
humores coaceruantur: in quos medica-
menta calida tam simplicia quam cōpo-
sita, siquando (vt plerumq; fit dum igno-
rantis medici consilio vtuntur infirmi,
aut sibi ipsis mederi student) incidant:
flatus quidem non de se, sed e tali pitui-
ta suscitant. Quinimo & vinum quātum
uis generosum, quod alioqui suapte na-
tura dissipandi flatus facultatem habet,
quicquid deniq; est liquidum, si non sua
vi, certe sua copia calorem opprimente,
aut eius rei cui miscetur natura, infla-

tionem producere poteſt. Porro omniũ earum cauſarum, quas hactenus recenſendo proſequuti ſumus, nullæ deteriores ſunt, nullæque ad hos a flatu affectus creandos promptiores, quam in multã noctem compotationes extrahere, pleno abdomine, multoq; potu diſtento cubitum concedere, & inter duos paſtus, aut paulo poſt cibum ſumptum, bibere. Ea enim cibi concoctio (inquit Ariſt.) quæ in corpore procuratur, ad elixationẽ accedit; præſertim cum in re humida & calida a corporis calore fiat: cruditateſque nonnullæ ſimiles ſunt non plenæ elixationi. Quemadmodum itaq; cum in feruentem lebetem multũ aquæ frigidę, aut alterius liquoris infundimus, elixatio hebetatur, interrũpiturq; feruor, ac ita impedita elixatione relinquitur cruditas: eodem modo ſi ſtatim a prandio aut cœna bibatur, incepta concoctio, quæ elixatio quædam eſt, interrũpitur, fitq; cruditas; quã fluctuatio ilico & inflatio ſequũtur, & totius ventris tympani inſtar diſtenſio. In huius rei confirmationem dicit Galenus: Bibendum ilico poſt cœnam nõ eſt, antequam cibus fuerit concoctus. Siquidem

Meteor. lib. 4. cap 3.

dem innatant cibi, si bibāt, ita vt eos ventriculi corpus propter humorem interpositum non contingat. Triplici itaq; de causa (vt summatim, & veluti per genera iam dudum dicta complectamur) inflationes generantur; obstructione nimirū, calore, & frigida humidaq; ventriculi intemperie. Nam & obstructio spiritū cohibet, nec exire permittit: & crassa glutinosaq; cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent, omnibusque fere hoc modo affectis, præcordia perpetuo turgida inflataq; sunt, & quicquid assumunt, facile in flatus conuertitur, totumque corpus ampliore fere mole, quam pro naturæ modo, cernitur. Ventriculi autem frigida & humida intemperies, siue naturalis ea sit, siue postea sensim acquisita, aut modo per oppressionem natiui caloris a nimia repletione cibi & potus inducta; nihil reliqui habet ad flatuum generationem. Quare ventriculi regio ab ambientis aeris frigiditate quam optime est munienda, summoq; studio a pedum immoderata frigiditate est cauendum: vtpote quæ citissime per neruos ventriculo communicata, eius

Gal. meth. 12.

calorem opprimit, colicum cruciatum omneq; inflationum genus citius quam quisquam ratus est procreat. Atqui flatuum causas quum hactenus abunde satis (ni fallor) recensuerim, tempestiuum est quibus signis illi adesse cognoscantur, doceamus.

De signis flatuum. Cap. 9.

SIgna Flatuum sumuntur ex corporis cuiusque constitutione & materia quæ in eo redundat & dominatur, ex victu præcedente pituitoso, flatulento, & tensione hypochondriorum, sine grauitate. Ex ructu item, borborigmis, crepitibus dolore turgido & vago cito nascente, & cito iterum desinente: tumore tactui cedente pellucido, & in tympani modum sonante. Frequens ructu crepituq; auditur flatuum eruptio, cui mox leuamen succedit: aut si quauis de causa impedito transitu regurgitent recurrãtque, tensiui dolores in omne corpus euagantur, vagiq; transcurrunt, & instar spiculi acutissimi momento nunc sub mamillis, nunc inter scapulas vel membranas costas vestientes, vel alia quauis in parte se insigunt. Verum tum haud diu vigent

vigent, quod tenues ſint & ſubtiles, facileq; in ambientem aera diſſipentur. Somnia fiũt de volatu aut ſaltu fluuios ſuſpenſo corpore ſuperante, interdum etiã tonitrui & tempeſtatis. Frequẽs aurium tinnitus, partiũ corporis palpitatio, oſcitatio, & crurũ, brachiorum, digitorũq; tetanos. Magna item in colicum dolorem, in alioſq; morbos à ſpiritu flatulento productos procliuitas. Torſiones creberrimæ circa vmbilicum moleſtãt, & nauſeæ vomitioneſq; cuiuslibet humoris corrupti, ſed potiſſimum pituitæ mouentur. Aluus obturata & grauiter impedita nihil excernit, imo ne ſpiritũ quidem tranſmittit: interdũ autem pituita vitrea magno conatu aut ſola, aut fæcibus paucis iiſq; duris inuoluta, procedit. Stercora excreta nonnunquã bouinis ſimilia, & flatibus plena vt aquæ ſupernatent, videntur. Ceterum dolor non fixus vno in loco hæret, nec perpetuo excruciat, ſed per interualla incrudeſcit, & veluti circuire videtur plurima loca occupans, ac modo in hac, modo in illa parte vehementior infeſtans. Atqui non ſingulis ſingulæ notæ flatu-

lentis obueniunt. Noui enim quosdam quos tormina circum vmbilicum,& sæui dolores enecant;aluus tamen optime suo munere fungitur, bis terue sua spōte singulis diebus excrementa deiiciens, nec dolor tamen leuatur: indicium aut flatum intra coli tunicas se insinuasse, aut ex frigida vitreę pituitę intemperie, aut ab eius acrimonia ex putredine acquisita vellicante intestina, aut demum ex commistione bilis cum pituita illum enasci,qui deinceps expultricē facultatē ad expellendum irritat. Porro cum præ nimia pituitæ copia meatus obstruūtur, excremētorū trāsitus impeditur: iis retentis, adauctaq; obstructione, spiritus flexuosis intestinorū gyris orbibusq; interceptus oberrat,acerbissimosq; cruciatus adfert.quos percurādos temere aggredimur,nisi prius vitreū humorē enematis aut phlegmagogis per os sumptis exturbemus.At si ex flatuoso spiritu sine materia coli dolor fiat, tēsionem magis experiuntur laborantes, atq; rugitū sentiunt & murmura, dolores celeres, flatuū cursus & recursus, vtpote qui exitū quærant, nec inueniant, præcessitq; flatus

tus generantiũ ciborũ ac potuũ vſus. Si quidem craſſi & glutinoſi humores a ſuperueniẽte calore liqueſcant, & in flatus (quod frequenter admodũ accidit) vertantur; iam intermixta erũt, & ex vtroq; coniuncta ſigna, dolorq; tanto moleſtior, quãto cauſa maior: coniunctę enim cauſarũ vires ſimplicioribus ſunt multo efficaciores. præter eum itaq; dolorẽ qui pali infixi ſimilitudinem habet, a frigiditate vitreæ pituitæ acquiſitũ: alius etiam ex diſtenſione vehementiſſimus ſentitur, qui per totam ventris cauitatem diſcurrens, ventriculum interdum vna cum inteſtinis afficit. Cum enim ſpiritus ob impeditum tranſitum egredi non poſſit, nec ob ſui craſſitiem, aut corporis denſitatẽ, meatuumq; conniuentiam exhalare, nec tantam eius copiam inteſtina continere; in ventriculũ regurgitat, eiuſque impedit concoctionem, propterea quod interponens ſe inter cibum & ventriculi corpus, locum quendam vacuum relinquit. Quæ res efficit, vt complectendi facultas non vndiq; prorſus cibos cõtingat: vnde fluctuatio, inflatio priore maior, grauitaſq; ſẽ-

titur, & spirandi difficultas ventriculo comprimente septũ transuersum, adest. Ingrauescit autem molestia & inquietudo, si cibũ aut potum ante exactam restitutionem ægri ingerant, præsertim lactis aut aquæ aliqualem quantitatem. magis enim tum vẽtriculus propter intemperiem afficitur, & humor fluctuãs vehementius distendit & inflat. Leuantur vero ad infimas partes ventris descendente cibo, & flatibus siue per ructũ siue per aluum exclusis. raro autem excluduntur dum viget malum; pertinax enim vtrinq; eorum cohibitio: & si qui forte ructus tum edantur, inanes sunt sine vllo leuamine. Accedit quandoq; tumor & eminentia quædam circa os ventriculi. Dolor etiã aliquando retro iuxta spinam eiusq; vertebras, aliquando etiã iuxta totum thoracem ingruit, sæpe autem vtrinq; occupatos habet. Porro signa reliqua, potissimũ particularia quaslibet corporis partes a flatuosis spiritibus exagitatas indicantia, suo loco, quo symptomata ab iisdem illata tractãtur, apposuimus: quare iis hic omissis, ne sępius per eandem viam sit recurrendum,
lectorem

lectorem eo remittimus.

De Symptomatibus a flatuoso spiritu productis. Cap. 10.

SEcundum diuersitatem locorum quos flatus occupat, diuersa etiam procreantur Symptomata, ditissima proles vnicam sequuta fœcundam parẽtem continui solutionem. Hæc, siquid aliud, dolorẽ excitat. Dolor vero omnis, præsertim capitis, in membranis consistit: quæ si neq; ab intemperie aliqua, æstu, aut frigore, neq; ab ictu, neque ab odore graui, aut humoribus erodentibus offenduntur, necessario a flatuum ea ipsa in parte (quod rarius accidit) generatorum; aut aliunde, quod frequentius, eo latorum redundãtia, dolent. Hi inter caluam & pericranium, vel inter cranium & duram meningem, vel inter vtrasq; meninges sese insinuant, easq; diuellunt, & diducunt ab osse. Hinc intolerabiles oriuntur capitis dolores. Interdum ventositas illa cerebri ventriculos, totamq; interiorem mẽbranam, quam Piam matrem nominant, instar vesicæ distendens indicibilem quendam, molestum & dolorosum procreat affectum:

quem quidem alio modo ægri significare nequeunt, quam quod caput modo distendi, modo iterum concidere, & id quasi auferri dictitent. Hæc cum sua tenuitate omnia celeriter peruadat, accidit vt, si qua maligna qualitate a putrescentibus in imo corpore humoribus imbuatur, mentem rationemq; perturbans, horribiles somnos, & quædam quasi melancholica deliria, ingentes capitis concussiones, & nonnunquam ipsam mortem afferat.

VErtigo, Græcis δῖνος, fit, cũ caput rotari seu circumagi videtur. Scotoma vero, cum vna cum rerum circulatione etiam tenebræ oculis obuersantur. Vtraq; fit multis de causis. Atqui nobis ea dumtaxat proposita est tractanda vertigo, quæ a flatuosorum spirituum in anterioribus cerebri ventriculis, turbulento inordinatoque motu procreatur. Hi enim tenebrarum offusiones adducunt, & imaginatricis facultatis iudicium peruertunt. Vnde rerum obiectarum rotatio & conuersio se obiicit, simulque se circumagi & cadere existimant qui id patiuntur. Vertigo itaque nihil

nihil aliud eſt, quam turbulẽta commotio ſpirituum craſſorum & flatuoſorum in anterioribus cerebri ventriculis. Hic Spiritus in cerebro interdũ habet localem generationem ex inæquali cerebri intemperie, interdum ex infernis partibus, ventriculo videlicet & præcordiis ſurſum fertur: quod facile colligere eſt ex iis quæ capite præcedente a nobis dicta ſunt. Ex cerebro quãdoq; in neruorũ propagines flatus inſiliens, haud ſecus illas atq; loræ cordas adimplens atq; cõuellẽs, ſpaſmũ flatulentũ procreat, quo manuum pedumque digiti, aliquando crura ſeu brachia integra ſummo dolore extenduntur, vel in ſe contrahuntur.

AVrium etiam acerbiſſimum cruciatum hic ſpiritus profert, cum circum membranas in auditorio organo coercetur. Exitum quippe non reperiens vehementer illas diſtendit diuellitq; ab oſſe. Diſcernitur autem ab aliis earum affectibus, quod in hoc neq; ardor, neq; grauitas (niſi pituitæ copia ibidem collecta eum foueat) ſed ſola ineſt diſtenſio cũ ſtrepitu aut tinnitu. Etenim plurimum intereſt multus ſit an paucus,

craſſus an tenuis: item lente moueatur an celeriter. Nam ſi multus ſit, craſſus, & celeriter moueatur, ſenſorio exhibebit ſimilitudinem aquæ rapido curſu cū fragore fluentis, vel tympani, vel id genus inſtrumentorum muſicorum, quæ cum largo inflatu ſtridentem ſonitum edunt. Quod ſi paucus ſit, craſſus, & celeriter moueatur; arboris confractæ, vel domus collabentis ſubitæq; ruinæ, vel catadupæ prę ſe ſpeciem fert. Si multus, tenuis tamen & celeriter moueatur, tinnitum excitat & eum ſtrepitū, qui quaſi exaudiri ſolet ad anguſta ædium foramina, ſi quando inſignis ventus perſtrepit & ſe inſinuat. Quod ſi vero multus ſit, craſſus, & nō celeriter moueatur, ſed lēte, ſolet magna ex parte murmura excitare. Si autem paucus ſit, craſſus, & lente moueatur, exaudiri facit ſuſurrum. Quando autem multus fuerit, tenuis, & lēte moueatur, ſibilum excitare cōſueuit. Vt plurimum ita affectis ſenſus vel interni, vel externi obtuſi ſunt & hebetes: maxime vero ſenſus auditus, ob ſpirituum craſſitiem, impuritatem & frigiditatem; nec perpetuo quidem, ſed
per

per interualla dolor afficit.

IN dētium etiam radices spiritus illabitur, & eorum neruum, aut maxillæ membranam distendens; mirum quanto dolore conflictentur, qui eo pacto afficiuntur, vt vix ex vllo remedio cruciatuum lenimen inueniant. Facilis eius est cognitio. Non enim perpetuus est, vel ex æquo discrucians dolor per totum paroxysmum, vt accidit quādo ex distillatione humores eo decumbūt; sed per interualla ingrauescit, & celerrimo motu, veluti si spiculo infigerentur, affligit.

PVlmones, tametsi doloribus, vt Gal. author est, non infestētur, ex distensione tamē molestiā in pectore, vel in spina percipiunt; id quod accidit ob membranā eos ambientem, quæ ex fibrosorū nexuum interuentu, ex pectore & dorso suspēditur. Quoties itaq; flatuosus spiritus sua multitudine, aut celeri agitatione, hanc tunicā distendit, mirum non est si extensionis sensum, tā in pectore, quā spina æger percipiat, maximeq; offendatur: & quod peius est, venas interdum disrumpit, sanguinisque effluxum & tabem demum, licet rarius, ingenerat.

PLeuritim autē mendoſam frequētius efficit, eamq; interdum admodū difficilem, quoties is inter cutem & coſtas, vel inter membranas coſtas ſuccingentes ſeſe infert, eaſq; a vicinarū partiū adhæſu diuellit. Spiritū hæc intercipit, nec libere & magnum ſpirare ſinit, quod latus atq; thorax ad reſpirationē conferāt, motuq; irritētur. Tuſſim ſiccā & febrē interdū ex dolore efficit: vtq; paucis dicam, falſis indiciis veram mentitur ex phlegmone pleuritidē: vnde fit vt pleriq; medici, qui acutū nō cernūt, vel paucis contēti, iiſq; haud pathognomonicis ſignis, facile fallātur, perperāq; inſtituta curatione, grauiſſimorū ſymptomatū fiāt authores. Longe lateq; a vera pleuritide diſtat illa, quæ mēdoſa nobis a flatu dicitur. illius ſigna huc adferre præter inſtitutum foret: huius vero quæ a flatu, dolor vagus fere eſt, nec diu eadem ſede perſiſtit, niſi valde nebuloſus & craſſus ſit: verū calore & fomentis miteſcit, atq; diſſipatur; ortus quoq; eſt a frigidę largiore potu, aut nimia lactis copia, a magno hauſtu ceruiſię frigidioris pręcipue poſt exercitationem, frigidis humidiſq; pedibus

dibus, aut aliis caussis flatulentis iisq; euidentibus, vt ex præcedētibus didicimus.

PAlpitatio quoq; cordis, quæ παλμὸς Aristoteli dicitur, ex eorum numero est, quæ a flatulento spiritu fiunt, cum per cæcos ductus ille in pericardio se insinuauit: hic exitum non inueniens, vehementi diastole & systole fit molestus; adeo vt dum folliculum cordis extendit & amplificat, ipsum arteriæ motum intercipiat. Cū hæc affectio a flatu non ab humore fit, sic percipiemus: Humor aut multus, aut paucus erit: isq; crassarum aut tenuium partium. Multus & crassarum partium nullomodo per densam membranam potest dilabi, & per habitum corporis in ambiētem aera resolui. Multus & tenuis humor, tametsi tandem resolui & exiccari queat, eget tamen longiore mora, nec celeriter influere & dissipari, exacerbare & iterum conquiescere potest: argumentum maxime efficax, palpitationis caussam flatulentā esse substantiam. Verum si hæc tum exigua, tum subtilium esset partium, facile euanesceret, nec eam de qua agimus palpitationem efficere valeret.

Non alienum igitur a ratione est, substātiam quandam crassarum partium esse, spiritum videlicet nebulosum, quem quod vitalem facultatem opprimat, molestet, & grauiter afficiat, nititur cor excutere: suoque calore & agitatione perpetua grossitiem extenuās dissipat, desinitque palpitatio, a crapula, otiosa vita, excandescentia, aut nimio subitoq; metu, tanquam causis euidentibus seu procatarcticis, plerūq; genita. Porro lōge alia ratio est palpitationis, quæ per humores pericardio contentos fit. Perpetua enim est, raro preterquam in quiete intermittens; ex motu incrudescit, & ad multos annos, imo sæpe ad mortem vsq; ægrum comitata. Tanta huius vis est, vt interdum sit animaduersa vicinas costas (authore Fernelio) effregisse, suo loco eas depulisse, & arteriam etiā foras dilatasse in aneurysma, contracti pugni magnitudine. Altera vero illa quæ a flatibus, molesta sane est: verum per interualla inuadit, nec vt hæc periculosa, minimeque ab humorali vulgo interstincta.

Nulla

NVlla ſane crebriora grauioraq; ex ventoſo ſpiritu infeſtant ſymptomata, quam quæ ventriculum & colon inteſtinum afficiunt: quorum illud inflatio, hoc vero colicus affectus, ſeu dolor colicus, ab affecta parte, nominatur: omnes autẽ Ventoſos appellat Hippocrates. Inflationis generatio vitio retentricis & complectentis facultatis prouenit. Nam eius probitas in duobus cõſiſtit, cũ videlicet tempus complectendi cibi cum tempore cõcoquẽdi exæquat, ac cum cibos prorſus vndique conſtringit, ita vt nullum locum relinquat inter ventrem & cibos vacuum. Atqui iniuſtũ complectendi tempus, excretio celer, & ciborum in inferiori ventre corruptela conſequuntur. Imbecillum vero ciborũ complexum, modo fluctuationes cum ſonitu ſuccedunt, modo inflationes. Ab his ventriculus miſere contorquetur, & dolores ad dorſum vſq; deſcendunt. Ille enim ſub ſepto tranſuerſo poſitus, & a malo punico initium ducens, leniter in ſiniſtram deflectit: huc enim ſuperior eius pars maxime deuergit, inferior vero magis in dextrã. Poſterior pars vniuer-

sa spinæ insidet, cum qua ad primam vsque lumborum vertebram adhærescēs colligatur. Os autem illius nō spinæ, sed diaphragmati, iocinori, cordi, lieni, intestinis, aliisq; partibus communione mēbranarum, neruorum, arteriarum, & venarum connectitur. Vnde fit vt quoties ventriculus a flatuosis spiritibus vehementius distenditur, ilico doloris participes maxime fiant illæ partes, quæ distensæ ventriculi parti, mutuo nexu coniunguntur. Quapropter cum posteriores eius partes potissimum a spiritu distenduntur, tum maxime dolor, spinæ lumbisque insistit, & renum regionem acutissime inuadit, non aliter quam si difficillima nephritide quis excruciaretur: quæ res non modo plebi, verumetiam doctissimis in arte magistris, interdum imponit, vt existiment renum calculo laborare eos, qui a distrahente flatu male habent. Verum id potissime vsu venit iis qui a dolore colico exagitantur, vt paulo post dicetur. Quum partes eius superiores extenduntur, dolor iuxta totum thoracem irruit, & maxime versus regionem

nem ſiniſtram: cum inferiores, tum a-
liquando magis in regione hepatis, in-
terdum autem in oppoſito latere affi-
cit. Sin autem orificium eius apprime
diducat, gula conuellitur, & veluti ma-
nibus quibuſdam contrahitur, vt bacu-
lum videri infixum, infirmi clamitent,
& vix quicquam inglutire valeāt. Quē-
admodum enim plenitudo (teſte Gale-
no) corpora repletorum in latum &
profundum extendit, ſed longitudinem
abbreuiat, ſic in ventriculi inflatione v-
ſu venit, vt is ex flatuum copia in latum
& profundum diſtentus, longitudinem
abbreuiet, ac gulam conuellat. Quippe
Eraſiſtratus quoque muſculos, ſi ſpiritu
impleantur, in latitudine augeri, in lon-
gitudine vero minui, atque ob id etiam
retrahi dicit. Porro cum prę copia mul-
titudineque totus diſtenditur, omni ex
parte diſtenſionis ſentitur effectus: &
quod diaphragma comprimatur (re-
ſpirationis enim organum eſt) ab inflati
vētriculi mole, difficilis fit ſpiratio: ade-
oq. hęc inflatio nonnunquam increſcit,
vt tumorem quendam iuxta os ventri-
culi efficiat. Leuātur excrementis infer-

Lib. 6. Aph. 39.

ne subeuntibus, & flatibus siue per ructum, siue per aluum exclusis.

COlicus dolor nunc venit ordine explicandus, qui nō vnam dumtaxat ventris regionem in omnibus occupat, sed prout sunt fluxus coli intestini, ita ille sedem mutat, nunc latus dextrum, nunc sinistrum, interdum renes, interdū vmbilici regionem, nonnūquam etiam totum ventrem inferiorem, sed vt plurimum latus sinistrum excrucians. Colon enim intestinum crassum a dextra ilium regione per iecoris caua ad sinistrū hypochondrium super ventriculi fundum fertur, lieniq; accumbit. Hinc in posteriora deuergēs, reni sinistro cohæret. Qua itaq; in parte (vt superius de ventriculi situ monuimus) flatuosus Spiritus ingruit potissimum, ibi vehementissimus dolor molestat. Cum autem vna in parte fixus hęret, a cruda frigidaque pituita intestini anfractibus conclusa excitatur; nec tum penitus intercluditur spiritus. Pituita hæc intestinum corradit, dilacerat, atq; in id plerumq; perforantis terebelli more se infigit: vnde alte etiam dolor excruciat. Nauseam interdum & pituitæ

tuitæ vomitionem excitat, neq; ructibus neq; flatibus emissis consopitur. Atqui flatulentus dolor, si absque pituita solus infestat, vagus est & instabilis, in variasq; ventris partes se contorquet, sæpe obmurmurat, & arcte conclusus, nec ab ore, nec ab aluo erumpit. Hic in colo plurimus gigni cumulariq; solet: nam aliud non condidit natura excipiendi flatus receptaculum, quem tamen prima ventriculi concoctio maxime progenuit: in hoc itaq; intestino flatus congeritur magno sensu doloris, præsertim cũ propter obstructionem a lenta crassaq; pituita, aut a duris resiccatisq; fæcibus erumpere nequit. Fæces multas ob causas indurantur, potissimum autem ex quiete, & secessus cohibendi conatu. Quies enim ita continet, quemadmodum motus excernit: quies sic astringit, vt motus aperit: quies res immotas, motio vero mobiles efficit. Quocirca motus vomitum, deiectionem, sudores, vrinam, naturalesq; expulsiones omnes citat & propellit: quies eadem retardat. Multas audias conquerentes mulierculas, quod tertio aut quarto quolibet die excre-

menta excernant, alias quinto aut sexto, nonnullas etiam, quæ ante octauum diem nullum alui beneficium habeant. Desides enim sunt plerumque, & inertes, frigidæ, voraces, & obstructæ. vnde nec motus propellit, nec exigua bilis ob frigiditatem intestina ad expulsionem irritat. Copiosioris autem bilis in intestina transitum, obstructi meatus impediunt, & ordo peruersus in cibo sumendo aluum constringit. Haud mirum igitur si mulierculæ viris frequentius flatuosis affectibus diuexentur. Cohibitio excrementorum nõ modo colicum affectum, sed alia quędã grauissima ingenerat accidentia. Stercora enim a natura secreta, deorsum pulsa, & ob insitam grauitatem in infimas partes dilapsa: si propter ciuilia negotia vrgentemve quãpiam causam detenta regurgitent, necessario obdurescunt, quod diutius cohibita, caloris vi continenter siccescant, ab hisq; nonnihil succi semper exugant mesenterij venæ, non solũ in tenuia, sed & in crassiora intestina distributę. Sic sensim illa pręter modum exiccata, transitum & sibi & flatib. tollunt, & miserabilem interdũ ileũ adferunt

ferunt, atqui hunc raro, frequẽter autem colicum affectũ, & alia quædam symptomata longe grauissima. Cum nãq; flatus coarctatus elabi nequit, ex imo ventre toto amfractu in ventriculum resiliens, eũ quidem distendit, & annexum sibi stomachum conuellit & contrahit, adeo profecto, vt nec inglutire quicquam vixq; verbum proloqui infirmi possint. Deinceps, quandoquidem eius osculũ acutissime sentit, magno dolore ex conuulsione afficitur, vnde externarum partiũ calor intro commeat, quo, quod naturæ noxium est, iunctis viribus expellat. Illæ suo destitutæ calore rigent, nerui contrahuntur, crura vacillant, & incredibilem angustiam perniciosus hic hostis parit. Hæc tam immania, & multis nominib. execranda symptomata, quis credat ab vnico flatu in corpore humano procreari posse? Atqui ita se rem habere ego sana conscientia testari possum multiplici edoctus experientia & obseruatione: ceterum plenius quæ dico intelliget quicumq; exacto trutino rem ponderabit. Excrementa quæ in hoc affectu colico inferne deiiciuntur, flatibus plena

videntur. quod ita cognoſcitur, ſi ſuper aquam natent ac bubulo ſtercori aſſimilentur: cruditas interdum, nauſea & vomitus præceſſerunt. Quippe talis hic affectus, eſt qui magnam affinitatem cum renum calculo vreteris impacto habeat, & difficulter hic ab illo diſcerni queat. quo fit vt ne dum vulgares medici, verum Galenus ipſe in propria perſona deceptus fuerit, exiſtimans renum calculo ſe affligi, cum ex dolore colico male haberet: nec prius ab hoc errore ſeſe vindicauit, quam iniecto rutaceo oleo pituitam vitream excreuiſſet, & ab omni mox moleſtia liber euaſit.

ORationis noſtræ ſeries videtur expoſtulare, prædictis Melancholiam flatuoſam, quam Myrachiam Arabes appellant, ſubnectere. Hæc quidem tribus de cauſis generatur, nimirum a iecoris & venarum meſeraicarum φλογώσι: a ventriculi frigidiore, & crudo craſſoq; humore pituiroſo, aut melancholico. Ventriculus enim frigidus plus ſatis appetit, & parum concoquere poteſt. Cibus autem crudior craſſiorq;, ante perfectam concoctionem a iecore calidiore trahitur.

tur. Vnde cum secũda concoctio, quæ in iecore celebratur, non corrigat prioris defectum, fit vt mesenterij venæ a chyli crassitie obstruantur, ingensq; copia crudæ materiæ in iis colligatur. Hæc a calore præternaturali ebullir, & contumaces flatus exhalat, qui non facile discutiuntur: rugitus deinde, ructus, & murmura concitantur. Porro (ait Galenus ex Dioclis sententia) alius oritur a ventriculo morbus, qui supra propositis non dissimilis est, nominaturque ab aliis melancholicus, ab aliis flatuosus, quem sumpto cibo maxime coctu difficili & caustico, sputum humidum, idemq; multum comitatur. Item ructus acidus, flatus, æstus in præcordiis, fluctuatio, non ilico sed quum retinuerint: interdum quoque ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum vsque procedunt, concoctis deinde cibis quiescunt, mox aliis ingestis, rursus eadem reuertuntur accidentia. Vbi autem accessio ipsa inuadit, ventriculus & hypochondria misere cruciantur, neque ab illis cruciatibus liberantur, prius quam vomitu aut excretione per aluum, noxia materia flatibus hy-

pochondria extendẽs excludatur. Quod equidem sursum vomitu eiicitur, quia a ventriculo debili & frigido effunditur: pituitosum est, viscidum, crudũ, album, & interdum saporis expers, interdum autem subacidum, vel ex corruptione subamarum: Quod per inferna discedit, nigricans plane & flatulentum atque omnino melãcholiæ soboles. ex hac nonnunquam ater & obscurus vapor in cerebrum exhalans, caput diuerberat atq; percellit, turbulenta insomnia infert, & mentem perturbans deliria quandoque efficit.

VEntositas hæc in corporis cauitatibus, intestinis videlicet & ventriculo, vt auditũ est, collecta cõclusaq;, si exitũ naturalẽ non reperiat, impetu sibi viã muniens, per cæcos conniuentesq; ductus in iecur ambientes membranas venasq; capillares per caua & gibba hepatis disseminatas effunditur, easq; prorsus in modũ scirrhi obsidet: sine scirrho tamen tãntopere distẽdit, vt magnus plerũq; tumor circa iecoris regionem se efferat, iisdẽq; notis atq; scirrhus sese proferat, nisi quod minus renititur, & breuiori tempore

pore genitus eſt: Etenim tantus plerumque apparet, vt vniuerſum hypochondrium repleat, neq; coſtarum extrema percipi, neq; ſub hæc digiti infigi poſſint, neque iecoris vlla figura ſit aut circumſcriptio. cognoſcitur hunc a vaporoſi & craſſi flatus multitudine factum: quod non grauitatis ſolum, ſed etiam diſtentionis ſenſum, vt Galeno placet, ægri percipiant.

lib. 5. de loc. affect.

HAud diſſimiliter Splen nonnunquam ex flatuoſo ſpiritu diſtenditur, Tralliano teſte: Quemadmodum (inquit) in ceteris pleriſq; internis corporis partibus interdum flatulentorum ſpirituum collectio, ita & in liene flatus quaſiq; venti ſæpe oritur excitatio, quam ἐμπνευμάτωσιν Græci nominãt, & incrementum quandoq; tumori præter naturam ſimile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Hic tumor inſtar ſcirrhi renititur: a ſcirrho tamen eum interſtingues, quod in ſcirrho cum renitentia, tumore, ac duritie, grauitas cum pondere in ſiniſtro hypochõdrio percipiatur. In tumore autem ex flatu tactui tumor nõ pertinaciter reſiſtit, imo impoſita manu

ad tactum cedit, & lien punctionem ten-
sionemque experietur, citra tamen pon-
dus ac grauitatem, & breuiori tempore
factus est. Hos vtriusq; visceris tumores
a flatu fieri cum minime medicorũ vul-
gus intelligat, deus bone, quam cæco iu-
dicio curã huius mali ignorata causa ag-
grediuntur! iuleporum ibi tum myriades
præscribuntur; curatio, quo largius sti-
pendium emungant, in longum protra-
hitur, ac demum cum plus damni (quis
enim caligantibus oculis, quod rectum
est videat?) quam commodi dederunt,
scirrhum vel iecoris, vel lienis esse ma-
gna constãtia affirmant, eumq; ex Gale-
ni sententia immedicabilem. Verum hęc
ignorantia turpiter suum illudit autho-
rem: flatus enim hic nebulosus visceri im-
pactus cum temporis successu a calore
natiuo fomentis, inedia, extenuante ca-
lefacienteve victus ratione a mulierculis,
empiricisque administratis discutiatur,
euanescit hypochondrij tumor, dolor o-
mnis consopitus silet, & huiusmodi do-
ctores cum sua falsa persuasione ignomi-
niose reiiciuntur. Exhortor itaque inge-
nuos veritatis amatores, eosque qui bene

ſuo nomini & famæ conſultum volunt, vt penitius rem introſpiciant, & ſedulo addiſcant, a flatibus exorta ſymptomata, ab aliorum morborum ſymptomatibus internoſcere. Difficile quidem id, ſed pulcherrimum quoque multam laudem doctis conciliet. Multi namque ægri, veluti iamiam acturi animam pręnimio dolore & moleſtia, non aliunde quã ex flatuoſo ſpiritu procreatis, miſere exclamant. Qui ſi corruptus fuerit, a materia putrida & venenoſa excitatus, & cum dolore intolerabili per membra diſcurrat: tum viro in artis operibus bene exercitato opus eſt, qui & flatus molestantes, & materiam vnde eleuentur, cognoſcat, hocque genus mali ab aliis morbis diſcernat.

HVc accedit Hydrops Tympanites, qui fit cum in abdominis membranas magnis cruciatibus ſeſe flatus inferunt, ac demum varie impulſi in abdominis ſpatium penetrant. de hoc loquitur Hipp. Quibus tormina adſunt, & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui nec medicamẽto, aut vllo alio modo ſolui poteſt, in hydropem ſiccum

Aph. 8. Sect. 4.

firmatur. Hydropis (vt hoc obiter dicã) tres ſunt ſpecies: λευκοφλεγματίας, qui & anaſarca, aſcites, & tympanites, quem hydropem ſiccum appellauit Hippocrates. Anaſarca eſt molis corporeæ incrementum præter naturã; cuius initio pedes tument, potiſſimum circa veſperũ, ab exercitatione, aut cũ decliues diu pedes pependerint: in hiſq; digiti manet impreſſum veſtigiũ, corpus æqualiter molle, laxum & pallidum exiſtit: diſſolutum & quaſi eneruatum minimo labore frangitur, nec alia ratione a phlegmatica cachexia, quæ virginibus peculiaris eſt, ac ob id virgineus ſeu amatorius morbus appellatur, differt; quam ſecundum magis & minus, quodq; illa tumidam habeat corporis vitiatã molem: hæc vero ſine excedente magnitudine exanguis palleſcit, cor ad corporis motum contremiſcit, in aſcenſu ſcalarum dyſpnœa corripitur ægra, & corpus graue & iners cum difficultate mouetur. Vna & eadem vtriuſque cauſa, immodica nimirum iecoris atq; venarum refrigeratio. Iecore refrigerato, αἱμάτωσις, hoc eſt ſanguificatio, vitiatur: vnde

vnde ſanguis crudus & aquoſus relinqui-
tur: qui ſi in venam cauam tranſumptus
vſquequaque per corpus diſpergatur,
fit, vt dixi, anaſarca. Si vero nimia aquæ
copia iecur opprimens ambiẽtem ipſum
extrinſecus tunicam diſtendat, hydati-
des, ideſt veſiculas, efficit. Hæ ſiquando
acciderit vt rumpantur, in eam perito-
nei regionem aqua effundetur, quæ eſt
ſecundum epigaſtrium, fitque ſecunda
hydropiſis ſpecies, quæ ab vtris ſimilitu-
dine aſcites dicitur. Hac venter ſenſim
impletur, dum diuulſa laxataue cute ſu-
pra modum intumeſcat, corpus vero re-
liquum marceſcit ac liqueſcit. Si abdo-
men impellitur, aut corpus in alterum
latus prouoluitur, fluctuantis humoris
ſonus obauditur. Atqui in tympanite
non fluctuatio humoris, ſed ſonitus qua-
lem tympana edunt percuſſo vngue hy-
pogaſtrio ſentitur. Nam & in his, inquit
Gal. per circumtenſam pellem conten-
tus aer verberatur, quemadmodum in
hoc morbi genere per mediã cutim, qui
in profundo eſt, flatus percutitur. Om-
nium harum hydropis ſpecierum cauſa
frigiditas viſceris eſt & venarum: a ma-

Aph. 12. Sect. 4.

iore tamen frigiditate aquosus hydrops, quem Asciten vocant, generari videtur: A minore vero tympanias: neque enim mutari in aerem flatuosum humiditas si-ne aliquo calore potest. Ingens etiam si-tis omnem sequitur hydropisin, maxi-me autem asciten & tympaniten: illum quidem, quod humor, qui in locis deti-netur, salsus est & putrefactus: hunc au-tem, partim ob eandem rationem, quod sincerus flatus sub abdomine citra hu-moris permistionem nunquam sit ani-maduersus: partim etiam quod flatus ventriculi humiditatem absorbeat: qua absumpta, is inarescit, potusq; irrigatio-nem desiderat. Hoc certe desiderium si-tis est. Est enim sitis appetitus humidi aut frigidi, aut vtriusq;. In externis etiam videmus, quod quamuis sit terra a plu-uia quam maxime humectata: ventus ta-men superueniens, miris modis, breuis-simoque tempore eam exiccat, & humo-rem absumit. Idem in corpore euenire, nulli dubium esse existimo. videmus e-nim tympaniticos maiori siti quā apud inferos Tantalum extorqueri: adeo vt quo plus sunt potæ, plus sitiantur aquæ,

vtq;

vtq; feroci quem secum in intimis visceribus conferunt hosti satisfaciant, sese ipsi in interitum præcipites dant, nimioq; potu strangulant. in iis etiam qui coli cruciatibus diuexantur, sitis ob eandem causam infestat.

GEnitalia etiam membra eadem ex flatu pestis subinde male habet. Vterus enim copia eius quandoque tumet & distenditur, qui aut per cæcos ductus in vacuam ipsius capacitatem irrepsit, aut edito partu se insinuauit conniuente ostiolo, aut post vsum balnei aut stuphæ, aut qua alia de causa illic genitus coarctatur. Conclusus valde vterum distendit. Distensio vero in superiori eius parte, si maxime fiat, eo delata vi flatuum, iam ascendere putatur, & ad septum transuersum ventriculumq; instar globi cuiusdã efferri, eumq; grauiter opprimere. Hinc sæpe vel manibus in pugnum deductis, vel alio quouis duriore solidioreue corpore propulsus in propriam sedem deprimitur. Si autem alterutrũ latus vteri præ ceteris distendat: iam conuulsione quadam is in dextrum aut sinistrum inguen contorquetur, pecten, imusq; venter

inflatur, ac dolore concutitur, interdũ ſonitus toto corpore obauditur, ructus edũtur, ſtrepitus circa ventrem, lumborum tumores, dolores circa renes & coxas fiunt, ventre digitis impulſo, tympani ſonus editur, ac flatus e ceruice manifeſto prorumpit. flatuoſam perfrigerationem hanc Soranus eſſe dicebat.

QVemadmodum vterum mulieris flatus interdum ſubit, ſic & in viri ſcrotum cum primis ingreditur, idq; cũ morbo, vel ſine eo, ſed per ſe morbus: quippe cum morbo tympanite vidi nonnunquam virorum ſcrota ad magnitudinem veſicæ porcinæ inflatæ extenſa eſſe. Flatus enim, qui prius ſolas abdominis membranas, & peritoneum occupabat, iã copia & multitudine inauctus, ampliusq; ob id ſpatiũ deſiderãs, eas diſrumpit, tranſitumq; ſibi in laxã ſcroti cauitatem parit, neq; hãc dumtaxat partem, verum vniuerſum corpus replet. Sine morbo autem virorum plerumq;, vt plurimum autem infantium recens natorum, ſcrota diſtendit, eãq; efficit herniæ ſpeciem quam pneumatocelen, hoc eſt, ventoſam herniam, Græci appellant; fitq; non

vno eodemq; modo. Quippe flatuosus spiritus cum in communem testiculos ambientem membranam, ὄσχεον Græcis, folliculum genitalem Latinis dictam, ingruit: totum scrotum æqualiter inflat. Cum vero inter vtriusuis testiculi tunicas erythroidem nimirum & darton se insinuat: alterum latus altero tumidius reddit. Tumor ex inflatione pellucidus apparet, nec vt in hydrocele grauis cognoscitur: si omni luce seclusa, cerea candela ex opposita parte conspectui obiiciatur.

PRiapismus colis symptoma geminã habet causam; vnam arteriarum, quæ in pudendum inseruntur, impletionem: alteram flatuosi spiritus in fistuloso neruo generationem. Hic spiritus neruum affatim adimplens, & in tumorem distẽdens, penem arrigit, & sine veneris desiderio tentiginem efficit. Est, inquit Gal. & alius inflationis affectus Priapismus dictus, quo detentis vel inuitis pudendum arrigitur. Etenim cum neruus propriam colis substantiam constituens, natura cauernosus existat, vbi halituoso spiritu impletur, eiusmodi affectum exci-

Meth. med. 12.

tat: & iterum, Priapismus est auctio colis permanens in longitudinem atq; orbem tumefacti, citra rei venereæ appetentiã: cuius affectionis causa, est flatulentus spiritus. Quod enim a spiritu in tumorem attollatur, manifestum est iis qui celeritatem eius cum intumescit, & quum iterum residet, perpendunt: quippe nullus humor tam celerem in alterutram partem mutationem efficere potest. Verum huic ex flatuoso spiritu Priapismo præcedit palpitatio: illi vero qui fit ex dilatatione arteriarum, minime.

HActenus quomodo flatulentus spiritus internas corporis viscerumque cauitates adimpleat, quæq; in iis mala generet, abunde explicuimus. Superest paucis, quæ in corporis habitu proferat symptomata, dicamus. Is enim, vt est tenuissimarum partium substantia, ita nõ modo quod vacuum est, replet, sed continuitatem partium dissoluit, membranas a sese, & ab ossibus diuellit, & celeri motu non hanc aut illam dumtaxat partem, sed totũ corpus magno cum dolore, veluti si spiculum infigeretur, peruadit. Quandoque etiam in modum auræ

frigi-

frigidæ, ſenſiles neruoſaſque partes ſine magno dolore afficit: ceterum hic ſpiritus, vt paucus eſt & tenuiſſimus, ita facile a calore natiuo fomentiſue externis euaneſcit: Difficilius autem, cum craſſior & copioſior ſub cute vel membranis quæ oſſibus circundantur, ſe inſinuat, eaſque in tumorem, qui Inflatio, vulgo autem Apoſtema ventoſum nominatur, extendit. Hanc Gal. ab œdemate diſtinguit, quod hoc ex pituitoſo ſucco ortum habeat, ac proinde nobis prementibus cedat, digitiq; admodum alte in illud deſcendant: Inflatio vero fiat ex flatulento ſpiritu, alias ſub cute, alias ſub membranis quæ oſſa integunt, aliquando autem ſub muſculis collecto. Hæc digitis preſſa veſtigium minime retinet, ſonituinq; tympani percuſſa edit. Eſt quando tumorem quidem ille non excitat, ſed ſub cute conſiſtens, ac ob eius denſitatem non valens exhalare, palpitat: vitam ignara plebs hanc palpitationẽ nominat. Scite admodũ hanc rem Ioannes Langius depingit in quadam Epiſtola ſua, qua chirurgorum quorumdam arrogantiam & inſcitiam damnat.

Lib. Epi. Epiſt. 8

Aliam, inquit, æque temerariam chirurgicorum inſcitiam te celare non poſſum. qui cum muſculos temporum, frontis, genæ, aut maxillarum ab intercutaneo aere diſtentos contremiſcere vident, illic mox animam hominis & vitam latere, veluti ergaſtulo incluſam, proclamãt. pariter quoque, quamuis nulla corporis per pharmaca euacuatio ſit, magis ipſa phlebotomia periculi expers: attamen cum ſecta vena ſanguinem in lebete ob flatulentum ſpiritum incluſum contremiſcere vident, vitam cum ſanguine effuſam ſuſpicantur: quem ob id repente, antequam tepeſcat, patientem abſorbere cogunt. O audax chirurgorum ignorantia, qui neſciunt aerem vitalis & animalis ſpiritus fomentum, non modo per arterias cerebri, pulmonis, & cordis cauernas, ſed per occultam inſpirationem & poros, vniuerſos corporis artus perreptare, qui ob arteriarum cum venis coadſtomoſin, ſanguini quoq; permiſcetur. Quem etiam ex flatulento & viſcoſo humore non in muſculis modo, & omnibus quæ diſtendi poſſunt membris (nempe ventriculo, inteſtinis, iocinore,

nore, liene, septo transuerso, ac in ipso puerperarum vtero) crebro generari accidit: cuius tremulo motu agitata matrice, fœtū in vtero moueri puerperæ falso suspicantur. Hūc, inquam, tremulum non in musculis dumtaxat & aliis membris, sed præcipue in corde, motum Græci palmum appellant. Et certe si magna paruis conferre fas est, quemadmodum ventus visceribus terræ inclusus, erupturus tremulo motu terram conquassat, sic aer flatulentus musculorum aliarumq; corporis partium, quæ distendi possunt velamine circumseptus, eas palmo concutit, donec per distentum velamen eruperit. Hactenus Langius. cuius sententiā confirmat Galenus in hęc verba scribens: Id genus spiritus crassus ac vaporosus, nonnumquam quidem sub membranis, quæ ossa integunt, collectus detinetur, nonnunquam sub peritoneo, aliquando vero in intestinis & ventre: interdū & sub membranis musculos circumdantibus, quemadmodum & sub membranosis tendonibus: nonnunquam autem & in spatiis, quæ cogitatione percipiuntur tum musculorum, tum aliarū corporis

Lib. 2. de Art. curat. ad Glauc.

partium, quarum naturam ex anatomicis administrationibus didicisti, ad hunc quidem modum & musculus ipse spiritu impletur. Admirabilis itaque flatuum vis & potestas est, quæ tanquam fulmen quoddam per insensiles ductus in abstrusas quasq; latebras sese insinuans, vel ossa ipsa peruadit, & in intimis medullis magna molestia afficit, inter os etiam & periosteon se ingerens, hoc ab illo magno conatu diuellit, diducitque: & distensionis sensum ingenti dolore affert. Hinc multorum querimoniæ de crurũ tibiarumq; vehementibus per interualla molestiis, cum nulla tamen extrinsecus intemperies, nullus tumor, nullus deniq; dum premitur (nisi eius magna copia collecta ibidem sit) dolor afficit. Hactenus de Symptomatibus. nunc de prognosticis flatuum aliquid dicamus.

De prognosticis Flatuum. Cap. 11.

OMnes a flatibus excitati affectus difficiles sunt, quocumque loco, si exitus iis negetur, subsistant. Hi namque quo densiores, & quauis in parte compactiores consederint, eo diutius ibidem remorantur, & difficiliora periculosioraque

raque ſymptomata excitant. Cum enim partes diuellendo a ſeſe diſtrahunt, dolorem mouent: dolor humorum defluxus prouocat, humor autem in fiſſuras diuulſorum corporum ſenſim ſubintrãs, ibi tumorem efficit: ex tumore fit cutis & membranarum diſtenſio & coarctatio: inde cum ſanguis minime diffletur, corruptio & caloris præter naturam auctio. Hic tumor ſi durus ſit, renitens, ruber & pulſans, inflammatio: ſi vero albus tactui cedens, & a contactu foueam retinens, œdema. Si autem albus, renitens, & pellucidus conſpiciatur, Inflatio dicitur. Interdũ & Hydropem Spiritus efficit. Cum ait Hipp. ipſi flatus carnes pergreſſi, meatus corporis rarefecerint, ſequitur poſt flatum humiditas, cui viam iam antea aer præſtrauit. irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, humoreſque in ſuras deſcendunt, atque morbus fit qui Aqua inter cutem appellatur. Omnibus his affectibus a ſpiritu flatuoſo excitatis, maximo periculo ſubiiciuntur illi, quorum in corporibus diu perdurauerit. Quare recte habet Aphoriſmus ille: Quibus

lib. de Flatibus.

tormina adſunt, & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neq; medicamento, neque aliter ſoluitur, in ſiccum Hydropem firmatur. Medicamentis autem, neque aliis remediis ſoluuntur, quod earum partium habitualis quædam intemperies eſt: qua perſeuerante Tympanites fit, omnium ſpecierum Hydropis pernicioſiſſima, quam, ſaltem confirmatam, nunquam a quoquam percuratam vidi. Si itaque pernicioſus eſt, imo lethalis tympanites, quod flatus eum excitantes nullis remediis propter fouentem cauſam cedant: merito dixit Hippocrates: Abſque ſono & crepitu flatum exire, maxime ſalutare eſſe: præſtare tamen cum ſono prodire, quam ibi cum reuolui; quod ex tali reuolutione vehementiſſimi dolores cruciatusque conſequantur. Veruntamen ſi qui verecūdia moti, citius, cum ſani ſunt, mortem oppetere velint, quam ventris edere crepitum: nihilominus tamē multis audientibus id fecerint: alterum duorum ſcire oportet, vel delirare eos, vel dolore affligi. Si vero de induſtria crepitū emittat, nihil mali præſagit, niſi quod

Prognoſt. lib. 1.

etiam

etiam tum ſine ſono elabi melius ſit. Sonus enim aut ſpiritus flatuoſi copiam, aut vaſorum anguſtiam deſignat, qui tamen in recentibus præcordiorum tumoribus & doloribus obauditur non malus. Dolores teſte Hipp. tumoreſq; præcordiorum qui recentes ſunt & ſine inflammatione: ſonus in præcordiis excitatus diſſoluit, magiſque ſi cum ſtercore & vrina exceſſit. Sin autem ipſe non exceſſerit: at prodeſt tamen ad inferiores partes euolutus. Hos præcordiorum recentes tumores, quod a ſolo flatu diſtendantur, diſſolui dixit ſonitu in præcordiis excitato. is enim cum flatus indicium ſit, eumque humori & ſolido corpori permixtum eſſe oſtendat, nihil niſi vtile quiddam ſignificare poteſt, nempe, aut flatū cū humore, cui permixtus eſt, per ſedem excerni, aut ſi non excernatur, ſaltem ad inferiores aliquas partes deſcendere, ac ſic ab vtroq; ſymptomate, dolore & tumore, infirmum liberare. Hanc ſuam ſententiam alio loco confirmat idem Hippocrates dicens: Quibus elata Hypochondria murmurant lumborum ſuperueniente dolore, aluus humectatur, niſi infer-

Lib. 2. prognoſt.

Aph. 73. lib. 4.

ne flatus erumpant, aut vrinæ multitudo prodeat. Hypochondria murmurare, nihil aliud est, quam in ipsis sonitum a flatu excitari: eademque efferri, est tumida turgidaque fieri. Sed quomodocunque fiat, siue flatus seorsim, distributo humore per sedem erumpat, siue cum mediocri humore permistus deorsum vergat: prorsus sine periculo est, & breui spatio a tumore & dolore liberat. Quippe lien & iecur bina viscera in hypochondriis sita, si vehementer doleant, id fit vel propter fortem inflãmationem, vel ob spiritum flatuosum; si ob hunc superueniente febre doloris fit solutio: Quibus ait Hipp. iecur vehementer dolet, iis febris superueniens soluit dolorem: febrili nempe calore flatum discutiente. Inflammationi autem non superuenit febris, sed ab initio adest: nec dolorem soluit, sed multo eum reddit auctiorem. Porro febrilis calor quod flatum discutiat, vel ex eo patet, quod qui auruginosi sunt, ex flatu passionibus raro corripiantur, ob eam causam, quod calida eorum constitutio sit, dicente Hippocrate: Auruginosi non multum

Aph. 52. lib. 7.

Aph. 78. lib. 5.

sunt

ſunt ventoſi. Calida namque huiuſmo-
di corporum diſpoſitio, vtpote biliosa,
haud patitur flatus accumulari, eoſque
dominium exercere, ſed ilico reſoluit &
conficit. Phlegmaticis vero, & qui hu-
mido & frigido ventriculo ſunt, item &
ſanguineis admodum ſunt familiares,
facilisque his in colicum dolorem pro-
lapſus. Quod autem colici dolores ve-
hementiſſimi maius periculum adferãt,
quam mitiores; & omnimoda excremẽ-
torum & flatuum retentio, horumq; in
vna coli parte fixa collectio difficilior
ſit, quam ſi vagabundi per omnia diſcur-
rant, lippis & tonſoribus, nedum medi-
cis, notiſſimum eſſe exiſtimo. Quare e-
tiam minus aderit periculi, cum per in-
iecta clyſmata flatus elicitur, recremen-
ta deiiciuntur, indeque leuatur dolor,
quam ſi nihil horum eueniat. Atqui de-
lirium, contractio neruorum, animi de-
liquium, partium extremarum frigidi-
tas, ſudor frigidus, vomitus continuus,
omnimoda fæcum retentio, ſi a flatibus
excitentur, (quod fit dum hi a venena-
ta materia originem ſumunt) lethalis
morbus eſt, & horribili conuoluulo in-

tereunt miseri. Optimum itaque est corpus a flatibus prorsus liberum esse, aut saltem eos facile discuti. id quidem haud fieri potest, nisi sedula præcautione, quam prophylacticen Græci appellant, bona victus ratio in sex rebus non naturalibus sita instituatur.

De victus ratione in flatibus obseruanda. Cap. 12

IN victus ratione probe instituenda, ne flatus in corpore generentur, aut, si geniti sint, cito discutiantur: quatuor veniunt obseruanda iis potissimum, qui eorum generationi obnoxium corpus sortiti sunt: Ordo, Modus, Tempus, & Substantia. Ordo in eo consistit, ne prādium aut cœnam a poculis incipiant: aut ilico post bolum vnum aut alterum (qui deprauatus mos apud multos inualuit) magnum haustum ebibant. Verum tum demum moderata potio conuenit, cum magna cibi pars præassumpta fuit. Liquida deinde præcedant durioribus, laxantia astringentibus: & quæ facilis concoctionis sunt, iis quæ conficiuntur molestius. Modus etiam obseruandus est, ne videlicet maior cibi quantitas

titas assumatur, quam ventriculus sine difficultate superare possit: quod fiet, si cum aliquali edendi desiderio a mensa discedatur, nec copiosior potus ingeratur, quam siti sedandæ, & deducendo alimento conueniat; alioqui corpus tum cibi, tum potus saburra prægrauatum, ad vitæ munia redditur ineptius, & calor natiuus opprimitur. Nonnulli sane aqualiculi, quorum venter sesquipede prostat, nunquam satisfactum appetitui existimant, nisi vel soli etiam integras amphoras pitissando absorpserint: vel in symposiis ingentia vasa vno spiritu exiccarint, nec minus tamen edant. Alij autem vsque adeo assueuerunt potui, vt vel nihil, vel parum admodum solidi nutrimenti admittant: quo fit vt in eiusmodi immoderata humoris ingluuie, fluctuationes & inflationes generentur, impotente ventriculo tantã commode quantitatem complecti. Temporis item habenda ratio, ne ieiuni, vel inter duos pastus, vel post absolutam cœnam cum cubitum conceditur, vel etiam in lecto bibant: tum etiam ne cibo nouo ante prioris digestionem infarciantur, vel co-

missando in cœna vsque prandium, aut in maiorem noctis partem cœna protrahatur. Quippe & ab iis quæ substantiæ suæ crassitie, & lentore exiles corporis meatus obstruunt, cibis nempe crassum viscidumque humorem generãtibus, difficilis coctionis, carne scilicet sale condita, aut fumo exsiccata, siue bubula ea sit, siue suilla; deinde natura sua multum frigidis, acidis, & austeris, summo cũ studio abstinendum. Fructus quoque omnes horarij tam crudi quam cocti: verum illi cane peius & angue exibilandi ab vsu sunt. Item legumina, acetaria, lac, & quæcumque ex lacte fercula fiunt: placentarum item omne genus, pemmata, lagana, rhyemata, itria, taganitæ, & id genus alia, ac cum primis quod ex lacte, libo dulciario vel melle, ouis & butyro in sartagine aut furno frequenter nostrates mulierculæ solent ad delicias concinnare: tum etiam quod ex caseo recenti, beta, pasta, ouis & oleo varie fit, Itali tortam nuncupant, euitanda sunt. Nocentissima quoque sunt, quæcunque ex pasta Italis fiunt Turtellæ, Lasaniæ, Maccaroni, Vermiculi, & id genus

genus permulta ad palatum doctissime constructa. Crassissimis enim humoribus corpus implent, & calorem natiuū ita obtundunt ac opprimunt, vt deinceps coquat deterius, inque tantam lenticiem & humiditatem vires suas exercere vix queat. Sed hic obiiciet mihi quis ex eorum numero, qui hæc in deliciis maximis æstimant, quique contemtis melioribus deteriora gulæ causa prosequuntur, per multos auidissime illa copioseque vorare, incommodi tamen nihil aut parum admodum sentire. Quibus quidem hoc pacto responsum volo: Commune esse omnibus ex pasta alimẽtis, crassos glutinososque humores, & maximam excrementorum vim in corpore coaceruare, eius vias obstruere, flatibusque creandis promptam materiam subministrare. Verumtamen si in bonum & firmum stomachum incidant, commodeque (quod vix fieri posse iudico) coquantur, & nullam videantur notatu dignam noxam inferre: id non arguit ex se innoxia illa esse. Certissima enim res est, vel plebi nota: Ingentia vasa vno exiccare spiritu, humanæ naturæ esse

perniciosissimum: & cicutæ pharmacum præsentissimam Socrati attulisse necem. Quare nihil concludit ille, qui propterea has res innoxias, & minime vituperandas probare studet: quod bibaculus quispiam magnos congios euacuet, & anus illa Atheniensis eiui cicutæ assueuerit, & per consequens, quod vnus & item alter ex pasta alimenta conficiat. Suauia enim quæ magna cum voluptate assumuntur, ea arctius complectitur, omnique ex parte appressus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Quare tria in vniuersum sunt, quæ nutrimenta ex sua quidem natura noxia, efficiant innocentiora mitioraque: vsus nimirum seu consuetudo, voluptas & ventriculus firmus & validus: nam & euchyma cibaria ventriculum, si ea respuat, subuertunt: & saxatiles pisciculi, si infirmus is sit, molestiam pariunt. Ceterum illi si meis monitis fidem minime habeant, saltem moueãtur diris Constantini Aphric. minis, quibus gulosos illos territat: Non gaudeant, ait, malo cibo vtentes; quoniam si in præsenti nõ læduntur, in posterum percussionem nõ

eua-

euadent. Eodem pertinet ciborũ varietas, quæ non mediocriter facit ad cruditates, & innumeros flatus in corpore multiplicandos: confunduntur enim plurima diuersissimarũ naturarũ, quæ dũ inæqualiter concoquuntur distribuunturque, necessariũ est, inde labor caloris innati consequatur. pisces deinde cetacei prægrandes, palustres, lacustres, quiq; in cœnoso fundo versantur, & ex putrilagine omniq; impuritate victitant, deuitandi. carnes enim eorũ viscidæ sunt & glutinosæ, multumq; excrementitiæ & frigidæ. Abstinebunt etiam ventosi a vino plus æquo refrigerato, ab aquæ potu, & a magno haustu cereuisiæ ex frigido penuario depromptæ, idq; potissimũ cum corpus externis caloribus æstuat, aut immoderato exercitio & labore fatiscit: ab omni deinceps aeris excessu, præsertim frigido, qui confertim ventriculi regionem vestibus haud probe munitam contingat; & a pedum immoderata frigiditate & humiditate. Sæpe etiam saxis diutius insedisse, grauissima peperit ex flatibus symptomata. Otium insuper & diurna somnia inprimis euitabit. vapores

enim eleuant, ſed non diſcutiunt; concoctionem aggrediuntur, ſed non perficiunt. vnde cruda generantur phlegmata, flatuum vera materialisque cauſa. Ceterum cum ventriculus aut inteſtina inpræſentiarum flatuoſo ſpiritu diſtenduntur, a cibo & potu tum omnino abſtinere, ac tenuem victum inſtituere, ſobriumq; eſſe præſtat. Etenim cum corpori ſolitus cibus aut ſubducitur, aut ex toto circumciditur, natiuus calor cibi alteratione & concoctione minime implicatus, agilis, vegetuſq;, per omnia diffuſus, vbique ſuam vim exerit & inualeſcit, ac primum quidem crudos humores concoquit, craſſos attenuat, lentos detergit, flatibus generandis cauſam adimens, per patentes vias eos excludit, generatosque diſſipat & reſoluit, & quo amplius eleuentur impedit: vtque ſemel dicam, hæc ſola inedia, ſufficiens medela eſt ad quemcumque ex cruditate & flatibus affectum diſſipandum. Verum quidem eſt, quod ab iis ipſis cibi parſimonia extenuatis, in vacuo corpore multo maior moleſtia ex fluxu & refluxu ſubnaſcatur. Atqui haud diuturnum, hoc eſt, propediem

pediem enim erupturi tum sunt, & ab omni dolore infirmos liberaturi: multo tamen felicius id eueniet, si ab exercitio non omnino alieni fuerint. Hippocratis enim doctrina est, hanc nostram sententiam comprobans, digna sane quæ aureis characteribus singulorum foribus inscribatur: Non satiari cibis, & impigrum esse ad labores. Porro exercitiorũ multa genera recenset Galenus, luctam, pancratium, pugilatũ, cursum, & id genus plura, quæ hic explicare præter institutum præterq; rationem foret. Hoc vnum nobis sufficiat, quod moderata corporis exercitatio, siue per pilam palmariam in sphæristeriis, siue per dimicationem, cursum, obambulationes, aut quouis alio modo, ieiuno stomacho vacuoque excrementis corpore instituta, mirifice omnes animæ facultates recreat, natiuum calorem per vniuersum corpus diffundit, humores concoquit digeritque, membra singula prompta, & ad suum officium agilia reddit, aluum soluit, tantaque efficacia flatus excutit, vt par sibi remedium non habeat, nullumque magis sincerum, magisque tutũ

Epid. 6.

De Sanit. tuend. lib. 2.

ſit,quam tempeſtiua exercitatio coniun-
cta parſimoniæ. Alimenta itaque pauca
ſint, eaq; ſinapi, aut alio quouis cōdimē-
to extenuante calfacienteve (niſi corpo-
ris totius diſpoſitio bilioſa aut ſanguinea
obſtet) condita. Inter olera, Saluiam,
hyſſopum, thymbram, fœniculum,
maioranam, pulegium, calaminthlam,
hiſque ſimilia vſui ſibi eſſe ſciat infirmus.
Carnes quib. veſcetur, ſint aſſæ, aroma-
tum acceſſu plerumq; conditæ, aut Sal-
uia & roremarino ſuffixæ. Panis ſit cli-
banites optime fermentatus,habens ſibi
quoduis ex ſeminib. calidis, fœniculum,
aniſum,petroſelinū,vel melanthiū,quod
Git vocant, admiſtū. Vino vtatur potē-
te,ſi ab imbecillo calore ij geniti ſint: Sin
bilioſū corpus ſit, aut plethoricū, aquo-
ſo, eoq; pauco. Statim a cibo ſequentiū
pulucrum vſus ſit flatulentis, eoſq; hi fa-
miliares ſibi habeant; mirum quanta id
fecerint vtilitate. Stomachum namq; ro-
borant conſtringuntq;, nec ſinunt vapo-
res alimēti in cerebrum efferri, calorem
natiuū excitāt,concoctionem accelerāt,
chylū digerūt,excrementa deorſum pro
pellunt, & quod vſui noſtro accōmoda-
tiſſimum

tissimũ iudico, impense flatus dissipãt. vt

℞ Anisi conditi ℥ iij
Sem. fœniculi ℥ i ß
Coriand. præparat. ℥ i

Cymini, carui, Seselios in vino albo maceratorum, vt ingratus sapor mitescat, añ ʒ i

Cortic. citri sicc.
Cinam. crassi añ ℈ iiii

Sacchari albi duplum omnium. fiat puluis, cuius cochlear vnum sumat post cibum, nec amplius bibat.

Vel sic.

℞ Coriand. præparat.
Sem. Carui
Anisi } añ ℥ i

Rosar. rub.
Mastich. } añ ʒ i ß

Menth. sicc. ʒ i

Nucis moschat.
Cinam. Cubeb. } añ ʒ ß

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cum sacchari rosac. tabuli ℥ viii. misceantur, sumatque cochlear vnum post pastum. Sub vesperum etiam absoluta fere coctione alimenti, vtile erit radicis helenij conditi, aut zingiberis crudi aut conditi drachmam vnam den-

tibus leniter commanſam inglutire, gẽtianæ etiam aut imperatoriæ radices, cubebarum ſaccharo incruſtatarum, aut piperis albi grana duo aut tria dentibus duntaxat confracta & deuorata, mirifice tardam concoctionem adiuuant, & flatus in vẽtriculo collectos diſſipant. Idem quoq; præſtant matutino tempore, poſtquam excrementa deieceris, ſumpta. Si interim aluus ſua ſponte non deiecerit, arte proritanda erit medicamentis illis, quæ benedicta appellantur: Vt eſt Terebinthina optima, cuius ℥ iij in vino albo bis terue lotas & nebulis inuolutas, ante prandium deuoret, vel Rhabarbari electi ℥ ß commanſam deglutiat: vel ſumat hora vna ante cœnam aloes optimæ ad formam pilulæ redactæ ſcriptulum vnum, vel medullam cartami cum caricis: caſſiam hic, quod flatulenta ſit, non admiſerim. Hactenus de prouidentia & victus ratione in flatuoſis affectibus ſeruanda, ſatis ſuperq; dictum arbitror: quæ ſi longa cuipiam videbitur, aut dolor agitatis flatibus inducias non dederit, curatio quæ per medicamenta fit, venit inſtituenda.

De communi flatuosorũ affectuũ curatione. Cap. 13.

MIrabitur forſitan quis, quod quæ Symptomata antea recenſui, eorum iam curationem inſtituam, cum per ſe nullam illa admittant. Sed is mirari puto deſinet, vbi intellexerit nos legentium vtilitati conſulere volentes, id feciſſe. Qui enim flatuoſum ſpiritum diſſipat, cauſam aufert morbi: qui intemperiem corrigit, conformationis vitia emendat, & vnitatis ſolutionem reſtituit, is morbum curat. Ceterum qui ex his natum dolorem reſpicit, hic ad ſymptoma intentus eſt. Quapropter nos morbos flatulentos prius ſymptomata nuncupantes, ad dolorem quem inferunt diuerſis in locis reſpeximus, quo optima methodo oratio procederet, deinceps vero ſymptomatum mitigationem, morborũ autem curationem inſtituimus. Curationis indicationem præbet affectus cognitio. Affectus eſt partium a flatu extendente diſtractio; quam plerumq; dolor, vt corpus vmbra, ſequitur. atqui affectus vna cum ſymptomate ablata cauſa euaneſcit, & partes ad pri-

ſtinum naturalemq; recurrunt habitum. Tribus itaq; remediorum generibus veniunt curandi ex flatibus orti affectus, nempe victus ratione attenuante, calefaciente modice, & exiccante, quemadmodum copioſe ſatis capite præcedente explicatum fuit. Secundo medicamentis obſtructiones aperiẽtibus, craſſam viſcoſamq; materiam incidentibus & purgantibus: quorum locupletem ſatis ſupellectilem ſingulis curationum capitibus te inuenturum exiſtimo. Tertio potiſſima ratio conſiſtit in flatibus quam citiſſime (antequam vires, doloris vehementia frangantur) diſcutiendis. Diſcutiuntur autem tenuium partium medicamentis: quæ ſi doloris particeps ſit affectus, eam habeant facultatem, vt dolorem mitigare, caloris imbecillitatem roborare, caliginoſum ſpiritum extenuare, & partium denſitatem recludere poſſint: pro affectarum autem partium differentia, tum curationis materia mutatur, tum facultas intenditur aut remittitur.

De curatione doloris capitis. Cap. 14.

POrro variis in locis, vt paulo ante diximus, ille suam exercet tyrannidem. Quemadmodum (inquit Gal.) in ventris & intestinorum regionibus ob caloris quidem inopiam, interdum ex cibo & potu vapor flatulentus producitur, propter imbecillitatem vero facultatis comprehensiuæ adeo inflantur atque replentur ea organa, vt ipsius quidem repletionis gratia tendantur: ob tensionem autem impense doleant: sic etiam in partibus, quæ ad caput pertinent, possunt hæc eadem contingere: flatus enim vaporosus, atque eo adhuc magis viscidus, crassusue humor eum fouens, angustiis meatuum capitis adeo vehementer impingitur, vt multo quandoque tempore ad curationem opus sit. Ab huius curatione auspicati, ad reliquarum partium mala condescendemus. Primum itaque flatus siue in cerebri meatibus solus oberret; quod ex motione doloris de loco in locum, & ex distensione citra grauitatem ac pulsum intelligitur: siue pituitosi humoris illum fouens multitudo subsit, sicque

De compos. med. secund. loc. lib. 2.

cum distensione adsit coniuncta grauitas, & sensus frigiditatis: aut demum ex subditis corporis partibus in caput is influat, haud parum refert, ad rectam curationis methodum. Nihilominus tamen ab iisdem plerumque curationis initiis, inflatuosorum affectuum curationibus auspicandum existimo: partim equidem ex capite in totum corpus reuellendo, partim affecto loco remedia adhibendo, reuocamus catharticis per os sumptis, vel acribus enematis. Enemata autem in hunc vel similem modum optime fieri poterunt.

℞ Maluæ, Mercurialis, Caul. rub. calaminth. añ M ß. Fl. Camomill. furf. añ p i. fiat decoctio in suff. quant. aquæ ad mediæ partis consumptionem. In colaturæ ℔ i ß dissoluantur

Diacatholiconis
Sacch. rubri añ ℥ i ß
Sp. hieræ simp. ʒ ii
Ol. anethini ℥ iij
Salis modicum.

Mistis omnibus, fiat enema, quod iniiciatur ante pastum, non tepide quidem; tepida enim inflant; sed calide, idq; sensim

sim, ne vi & impetu flatus magis sursum magnis torminibus compellat. optimum profecto hoc medicamentum est, quod sine vlla molestia intestinorum obstructiones resoluit, dura stercora euacuat, & flatus, propria alioqui sponte in caput influentes, reuellit. Hoc eiecto, alter ex carminatiuis compositus clyster administrabitur.

℞ Rad. Althææ ℥ii Maluæ, calaminth. pulег. Rutæ, Saluiæ, añ M i. Fl. Camomill. Stœchad. Anthus an p i. Sem. Anis. rutæ agrest. Cubeb. añ ʒ iii. pulpæ colocynth ʒ i. fiat decoctio secund. artem. In huius decoctionis per colum transfusæ ℔ i. dissoluantur:

El. de dactylis ℥ i
Hieræ logod. ʒ ii
Sacch. rub. ℥ i ß
Ol. rutae. ℥ iii
Salis gemmæ ʒ i

Misce, fiat clyster ante pastum iniiciendus: potentissime sane materias sursum vrgentes, capitique impactas retrahit & reuellit, flatus discutit, & cum fæcibus educit. Verum si enema displicuerit, aut hæmorrhoides cæcæ, aliusve sedis affectus, quominus admittatur, impedimento fuerint, hoc leni pharmaco vtatur ad

communium excrementorum (dura existente aluo) eductionem.

℞ Diacatholiconis ℥ i
Sp. hier. simpl. ʒ i

Misce & cum saccharo fiant boli. denturinuoluti nebulis. aut fiat in forma liquida.

℞. El. lenitiui ʒ vi
El. de Succ. rof. ʒ i
Sir. rof. solut. ℥ i ß

Dissoluantur in decoctione Fl. & fruct. cordialium, fiatq; haustus. Leniter laxata aluo, si caput multis crassis viscidisque humoribus obsessum videbitur: potiones eos attenuantes & incidentes ex decoctione hyssopi, pulegij, Calaminth. Saluiæ, floribus stœchados, & rorismarini, cum Sirupo de stœchad. melle anthus. eiusq; farinæ aliis in hunc modum concinnari poterunt.

℞ Hyssopi
Saluiæ } an̄ M i.
Calaminth.

Fl. Stœchad.
Anthus } an̄ p i.
Camemel.

Sem. pæoniæ maris ℥ i
Anisi, dauci, petroselini, an̄ ʒ ii

Coquantur secundum artem lento igne

ad

ad ℔ i colaturæ clarificatæ, addantur, Sir. de Stœchad. mellis anthus. an. ℥ i ß. Aromatizetur cum Cinamomi ʒ i. fiatque Apozema pro tribus vicib.

Præparatis hoc pacto humoribus, flatibusque vtcunque attenuatis, purgabitur sequentibus pilis.

℞ Mas. pil. Aur. ʒ i.
Trochisc. alhand. gr. iij.

Misc. & cum Sir. de stœchad. fiant pilulæ quinque, deaurentur, sumatq; circa mediam noctem. Vel in forma liquida.

℞ Agarici ʒ ii
Salis gẽm. }
Zingiber } an ʒ ß
Turpet }

Infundantur per noctem in aquæ stillat. Saluiæ & Hyssop. an. ℥ ii. postea exprimantur fortiter: expresso adde Elect. Indi mai. ʒ ii. el. de Succ. ros. ʒ i. Sir. de stœchad. ℥ i. Misc.

His ita peractis, & si opus fuerit, reiteratis, dolor ille a flatu distensiuus, si necdum cesset, ad localia medicamenta ex Galeni consilió est properandum: Aliquando enim, ait, adeo vehementer in angustiis meatuum flatus vaporosus, atque eo adhuc magis viscidus crassusue humor impingitur, vt multo tempore ad curationem sit opus. ac sane

Lib. 2. de compos. med. sec. loc.

quæ sic infarcta sunt, attenuare oportet, dilatareque meatus per quos excernantur, habita simul prouidentia, ne quid aliud amplius influat, vtq; pars affecta corroboretur, ne ipsa flatulentum spiritum gignat. Maxime itaq; ex vsu fore iudico, vt post institutas, ita vt diximus, tum præparationes, tum purgationes, habeatur capitis ratio: quod optime fiet per cucurbitulas cæcas, si nulla sit sanguinis repletio: vel cum scarificatione, si hæc adsit, scapulis affixas. Hic vulgus remedium quoddam habet vile satis, non sine ratione tamen inuentum, & cum felici successu sæpius comprobatum; quod in gratiam studiosorum hic libuit adiungere. Rapum sub cinere coquitur, a quo cocto aufertur ea pars secundum rotunditatem, cui herba ipsa implantata erat, & calidissime pro tolerantia ægri post aures applicatur: qua tepescente, altera vt prius calens substituitur, reiteraturque hæc actio, donec flatus discussus est, & ablatus dolor: solet enim breui tempore id fieri. quod autem dolenti lateri applicari debeat, aut vtrique, si totum caput

dolcat

doleat, omnibus puto notissimum. In dentium doloribus a flatu excitatis, eodem modo vsurpatum convenit. Hæc si nondum sufficiant, odoramenta, quæ sua tenuitate facile cerebrum subeuntia, flatuum crassitiem extenuant, vt sunt catorcum, vel semen Git in aceto acerrimo maceratum: Aut inungat nares & aures oleo de castoreo, vel de Spica, vel etiam oleo communi, in quo coxerint, Euphorbium, Castoreum, Ruta, calaminthum, aut Semina pæoniæ, actu calidis. Dehinc ad masticatoria deueniendum, quæ pituitæ reliquias facile educant, & calida sua temperie flatum discutiant. ℞ Mastich. ʒ ij

Rad. pyrethri
piperis albi
Cort. rad. capp. } aā ʒ ß

Cum aceto Scillitico formentur pastilli, mane post reddita excrementa masticandi. vel sic:

℞ Rad. pyrethri
Staphidisagrię } aā ℈ ii
Nucis mosc.
Zingiber.
Piperis albi } aā ℈ ß
Mastich. ʒ ii

Formentur paſtilli cum aceto acri, quorũ quilibet ſit pondere ʒ ß, vel duorum ſcrupulorum. poterit etiam tentari quod materiæ poſt euacuationes reliquum eſt, errhinis medicamentis elicere, quæ hanc quidem non dumtaxat prouocant, ſed & ſtrenue tum propter agitationem, tum etiam ob horum calidam temperiem, ſpiritus diſſipant.

℞ Helleb. alb. ℈ ii ß
Staphiſagr.
Piper alb. añ. ℈ i
Zingiberis
Caryophyll.
Sem. nigell. } añ. ℈ ß

Cum pauca terebinthina, & parum ceræ, fiant errhina caryophyllis paulo maiora. Horum loco poteſt naribus attrahi ſuccus caulium rub. radicum ebuli, iridis, aut alterius cuiuſpiam, per ſe aut cũ aqua maioranæ aut betonicæ & melle miſtus. Poſtquam hunc expurgandi capitis modum per aliquot dies proſecuti ſumus, nec amplius quicquam aut parum ſaltem pituitæ cerebri meatib. adhuc infarctũ eſſe putauerimus: tempeſtiue tum ad ea quæ caput exiccant & corroborant,

fla-

flatusq; diſcutiũt, tranſibimus. Huiuſmodi cũ primis ſunt lotiones capitis ex lixiuio. Lixiuiũ iuxta Gal. lib. 7 de facult. naturalib. eſt velut ablutio cinerũ: ex aqua enim & cineribus id facimus: verbi gratia, libris tribus aquæ, libram vnam cinerum infundimus, ſarmentorum & ſalicis maiorem copiam, braſſicæ autem & fabarũ minorem ſumẽtes. Hi enim magis acres ſunt, & omne lixiuium pro cineris qui eluitur natura, vires habet. Vehementer quidem lixiuium abſtergit, exciccat, & abſumit flatus, flatulentos & œdematoſos tumores diſſipat, incoctis in eo maiorana, betonica, aſaro, baccis lauri & iuniperi, roremarino, & ſimilibus, aut ex horum decoctione factum lixiuium; vt exempli gratia:

℞ Abſinthii
Saluiæ
Rorifmar. ſicc. } añ p j.
Thuris, milii toſti
Roſ. rub. ſiccarum
Fl. Camomel. ſtœchad.
Bacc. iuniperi } añ ℥ ij
Sem. pæoniæ ʒ i
Caryophyllorum, Piperis longi, Cubeb. ligni aloes añ. ℈ j. pulueriʒatis omnibus, fiat

ſacculus interbaſſatus ſeu interpunctim cō-ſutus ex ſerico, tiaræ figuram repræſentans.

Vtatur ſubinde Diacymino, diatrion-pip. diacalamintho, ſeu confectione e baccis lauri ieiuno ventriculo, idque potiſſimum cum flatus, qui capiti moleſtus eſt, frigidus ſit, vel a frigida cauſa eū fouente ortum habeat. Ceterum ſi ſpiritus flatulentus vna cum dolorifico calore (in qua ſententia Gal. eſt lib. 2 de cōpoſit. medicament. ſecund. loca) in capite præpolleat: in principio quidem repulſoria curatione eſt vtendum, quæ ex facultate refrigerante conſtat. Quod vbi factum moderate eſt, ex mitigatoriis & concoctoriis quippiam ad repulſoria miſcere oportet. Dein diſcuſſoria addēda, ita vt paulatim repulſoria detrahamus, donec pharmacum ipſum plurimū digerens attenuatoriumq; reddatur, minus autem concoctorium & mitigatorium, ad hæc & diſcuſſorium ſit. Quin & acetum, cum repulſoriam ſimul & attenuatoriam, imo & diſcuſſoriam habeat facultatem, vtpote quod ſecūdum temperiem frigiditate quadam tenuium partium præpolleat, non ſecus quam exquiſite

quisite serenus boreas: atqui per se solo aceto vtendum non erit, ob facultatis ipsius vehementiam, sed cum rosaceo, portulacæ, polygoni seu solani succo: aut rosaceum cum oui albumine & aceti momento stuppis imbibitum sincipiti applicandum.

De curatione sonitus aurium a flatuoso spiritu. Cap. 15.

SI quidem spiritus flatuosus in sensus auditorij organo se insinuauerit, pertinaciterque (quod ex tinnitu, strepitu, stridore, sibilo, & murmure facile colligere est) inhæserit: post generales particularesque euacuationes, quas ex præcedente capite huc transferre licebit: non abs re erit loco affecto in hunc modum consulere, vt auribus ipsis admoueantur medicamenta incidētia & exiccantia; oleū nimirum amygdalarū amararum, aut id in quo castoreū, cuminum, ruta, seu nardus, fuerint incocta: quib. aceti tantillum & mel admiscere poteris, si vehementius attenuare ac discutere animus est: quæ omnia affectæ auri instillētur. Mirifice etiam iuuare docet Aëtius castoreum & spica nar-

di æquis portionibus cum aceto & rosaceo mista & auri affectæ instillata. porri etiam succus cum lacte muliebri aut rosaceo infundatur: aut hoc,

℞ Nitri } añ ℥ i
Myrrhæ
Veratri albi ℥ ſs
Castorii ℈ i

Terãtur, & cum rosacei & aceti æqualibus partibus guttatim instillentur. Verũ tamen melius hoc medicamentum operabitur, si prius suffitus fiat per embotum ex sequenti decocto mane & vesperi.

℞ Calaminth. } añ M i.
Maioranæ
Centaur. min.
Rorismarini
Bacc. Iuniperi P i
Fol. lauri & absinth. añ M ß
Lupin. num. x. aut xii
Lumbricorum in vino lotorum & in sindone ligatorum P ß.
aquæ partem vnam,
Vini albi partes duas.

Coquantur & seruentur pro suffitu: post quem ilico instillentur tepidæ aliquot guttulæ supradicti medicamenti: aut

aut si mauis illius, quod huc ex Reneri Solenandri consilio quarto transcribere placuit, obturatis postea auribus gossipio aut lana succida.

℞ Olei veteris ℥ ii
Ol. porrorum
Ol. amygd. amar. añ ℥ i
Succi rutæ
Succi raphani an. ℥ ß
Vini maluatici ℥ i ß

Bulliant in ampulla vitrea ad succorum & vini prope consumptionem. deinde adde

Spicæ nardi
Colocynthidis
Castorij
Masticis pulueratorũ } añ gr. ii

postea occlusa ampulla bulliat in dupli-ci vase quod balneum Mariæ vocant per horas tres. auferatur ab igne, & in alio vase seruetur ad solis æstum per paucos dies, donec liquor clarescat: postea coletur per linteum subtile & exprimatur, & adde musci granum i. ß. dissoluatur optime & seruetur in vsum. Interim dum vtitur suffitu, sunt continendæ & conterendæ dentibus fabæ, aut pisa aliquot. nam dum hoc fit, auditorius me-

atus obſeruatus eſt magis patere, quo cõ fumus magis penetret. Huic virtute & efficacia ſimile eſt medicamentum quod ſequitur.

℞ Succ. alliorum } an ℥ i
Succ. calaminth. }
Aquæ vitæ } an ℥ ß
Ol. laurini }
Ol. amygd. amar. }
Aloes hepaticæ
Myrrhæ an ℈ i
Croci gr. iiij.

Redigantur hæc in puluerem tenuiſſimum, commiſceanturque omnia, iiſque impleantur cepæ duæ magnæ excauatæ, contegantur, & aſſentur ſub cinere, & diligenter fortiterq; ſuccus exprimatur. Huius aliquot guttulæ ſæpe in aures inſtillentur, & potiſſimum mane & veſperi poſt ſuffitum. Vinum etiam decoctionis florum chamæmeli & lauãdulæ optime collectos flatus diſcutit per interualla calide infuſum, nec non ſacculus ex iiſdem floribus, roremarino, ſtœchade, abſinthio & calamintho cõcinnatus & interbaſſatus, atque poſt ſupradictos ſuffitus & inunctiones, ita dolenti auri impoſitus, vt per totam noctẽ

here-

hæreat: eique patiens incumbet. interim dum iam dicta sollicite administrantur, omittendum non erit quin lenibus enematis aluus interdum eluatur, ne excrementorum cohibitio, nouam materiam suggerat.

De curatione doloris dentium a flatuoso spiritu contracti. Cap. 16.

QVandoquidem superius multis documus nihil flatui ad motus celeritatem deesse, & vel momento etiam densissima corpora peruadere: non mirum si sese in neruum qui dentib. substernitur insinuans, intensissimos, intolerabilesq; dolores, ob distensiones & frigidam intemperiem inferat. Horum itaq; curatio ad communium excrementorum eductionem est ab enematis emollientibus auspicanda. Vt:

℞ Diacathol. ℥ i ß
Sacch. rub. ℥ i
Ol. Aneth. } ana ℥ i ß
Ol. Chamæmel. }
Salis ʒ i

Dissoluantur in decoctionis communis clysterum ℔ i. fiatque enema. Si edu-

ctis fæcibus magis reuellentem & flatuum crassitiem carminantem optes, talem construito.

℞ Rutæ, stœchados, Betæ, Centaur. minoris, sing. M i. Fl. Sambuci, Hyperici, Chamęmeli an. P i. Bacc. lauri, Sem. Cumini an. ℥ ss. Agarici, fol. Senæ Alexand. an. ℥ ss. fiat decoctio secundum artem. In colaturæ ℔ i dissoluantur,

El. indi. mai.
Hier. logod. an. ʒ iiii
Mel. ros. col. ℥ ii
Ol. laurini ℥ iii
El. de bacc. laur. ʒ ii

mistis omnibus fiat enema.
Porro enemata si non admittant ægri, pilulæ aloes non lotæ, pilulæ de hiera simplici, pilulæ aureæ & cochiæ ex vsu erunt; præparata tamen prius materia si quæ subsit, sintque dolores remissiores. Verum si dolores intensissimi inducias non dederint, & materia sit exigua, omni tum posthabita tam præparatione quam euacuatione ad id quod magis vrget respiciendum. dolor itaque quamprimum sedandus. quapropter cucurbitula leuis cum larga flamma bis terue spatulæ dolenti venit applicāda. postea

℞ Ni-

℞ Nigellæ
Cumini
Rad.pyrethri
Rad.petros. } an ℥ iiii

Coquantur in vino sufficiente ad consumptionem medietatis. cum colatura actu calida, diu multumque colluatur dens. efficaciter enim flatum extenuabit & discutiet, intemperiem frigidam corriget, multamque viscidam pituitam flatuum materiam eliciet. vel in aceti acerrimi quantitate sufficiẽte bulliant radicis pyrethri ℥ ſs, piperis albi ʒ i. qua decoctione colluat vt prius, & pituitam expuat. poterit etiam sacculus in hunc modum concinnari & afflicto dẽti aptari exterius.

℞ Calaminth.
Hyssopi
Chamęmeli } an. M i
Milij tosti
Furfurum
Salis } an. P i
Cumini ℥ ſs

Mistis omnibus fiat Sacculus: quo facto, ferro candenti fictili imposito affundantur aceti acerrimi cochlearia tria aut quatuor: exhalantem fumum

excipiat ſacculus ollæ orificio appoſitus: ſic enim ſimplicium vis excitabitur. ſacculus calfiet, & commode quod volumus efficiet. Solent etiam in hoc affectu noſtrates mulierculæ, vt ſupra meminimus, pro magno ſecreto rapi ſub cinere calente aſſi infimum orbiculum calidiſſimum poſt aures applicare. magna certe efficacia reuellit, & dolorem ſedat, vt ego, qui eius rei experientiam & feci, & ab aliis factam obſeruaui, teſtari poſſum. Narcoticis vti in hoc affectu neutiquam conſultum mihi videtur: nimium enim congelatur & inſpiſſatur flatus, ac inſtar craſſiſſimæ nubis, neruoſis partibus dentiumq; radicibus impingitur, nec aliud congelando efficimus, quã quod leue ſolatium in difficiliorem affectum abeat. Verum ſi intolerabilis immenſuſque dolor ægrum percoquat, coactuſque ſit medicus eo remedij genere naturam conſolari: ſuadeo vt narcotica vis calfacientibus refringatur, vtque eadem opera & ſymptomatis, & cauſæ rationem habeamus: quod ita optime fiet:

℞ Pyrethri
Piperis añ ℈ i

Opij ℈ ß

Illigentur linteo, & ad horas duas vel tres infundatur in acetum acerrimum, & ſuper dentem applicetur. vel,

℞ Sem. hyoſcyami
Staphiſagriæ
Pyrethri añ ℈ i.

Redigantur in puluerem tenuiſſimum: cuius accipe ℈ i. & cum aceto forti fiat pilula, quæ ſuper dentem teneatur vnius horæ ſpatio: mirifice quidem dolorem conſopit, nec effatu dignam intemperiem procreat: tametſi ſolis reſoluentib. doloris acerbitatem lenire, ſi id fieri poſſet, magis pro voto eſſet.

De curatione ventoſæ pleuritidis. Cap. 17.

MOleſtus admodum is dolor eſt, qui ex flatuoſo ſpiritu in alterutro, vel vtroque etiam latere ſubnaſcitur, cum ſeſe ille in thoracis cauitatem, vel inter membranas coſtas ſuccingentes ingerit. Tum enim ad ſimilitudinem veræ pleuritidis tuſſiculam, inquietudinem, febriculam interdum, ſitim & dolorem diſtenſiuum adfert. Qui quidem dolor tametſi multis ex ſignis a vera pleuritide diſcerni & internoſci

poſſit

posſit,nihilominus tamen Hippocrates ad maiorem ſecuritatē iubet fomentis calidis dolorem pertentare: qui ſi ex fotu increſcat, indubitatum relinqui ait, ex defluxu,& potiſsimum humoris calidi, eum produci. Sin miteſcat, flatuoſum ſpiritum hunc excitaſſe, aut leuem defluxionem eo decubuiſſe, quæ propter cutim ex fomentatione rariorē effectā facile expirat & reſoluitur. Atqui conſultū neutiquam eſt in hac pſeudopleuritide,modo vehementior ſit, ſolis fomentis contentū eſſe: verum oportet primo per inteſtina viam flatui ſternere per quam erumpat. Excrementa enim communia plerumque in hoc affectu tam pertinaciter inhibentur, vel ex immoderatiore quiete,vel illorum ſiccitate & duritie per venas diſtributo humore, vel denique ex copia craſſæ & viſcidæ pituitæ obturatis meatibus vt ſua ſponte nihil aluus excernat, nec efflatus fieri poſſint. moueri itaque & exonerari debet natura enemate communi; quo eiecto aliud ſubiicere maiore vi atque efficacia ad reuellendum purgandumque præditum: quorum deſcriptiones

ſcriptiones ex capite præcedente huc transferre haud difficile erit. Si quidem æger moroſior ob inutilem pudorem, aut falſam in animo de enematis periculo conceptam perſuaſionem id minime admittat: ſequens accipiat pharmacum ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ℥ iiii
El. de dact. ℥ ij
Sp. hier. ſ. ℥ ſs

miſce & cum ſaccharo fiat bolus, detur inuolutus hoſtiis. vel accipiat puluerem ſequentem cum iure caponis aut vino albo.

℞ Pulueris Senæ præparat. ℈ iiij
Rhabarb. el. ℈ ſs
Diagridij gr. ii.
Sp. Aromatic. roſ. gr. viii
Sacchari q. ſuff.

Miſtiſque omnibus, fiat puluis: ſumat in aurora. poſtquam hoc modo fæces ſunt expurgatæ, & inteſtina vacua, conſultum erit venā iecorariā affecti lateris ſecare, ſi ſanguinis copia adſit, aut dolor vehemētiſsimus: alioqui minime ſuaſerim: deinde per medicamenta localia et cū primis fomenta, tentāda eſt curatio.

℞ Calaminth.		
Pulegij	an M i.	
Rorismarini		
Rutæ		
Fol. lauri	M ß	
Bacc. Iuniperi	an P i.	
Fl. Chamæmel.		
Sem. lini		
Fœnogr.	an. ℥ iii	
Furfur.		

Coquantur in s. q. aquæ lento igne ad mediæ partis consumptionem: postea infunde tum herbas, tum ius ipsum in vesicam porcinam aut bubulam, & calide applicetur loco dolēti, aut immergatur in decoctum linteum quadruplicatum, vel potius spongia noua expricatum, vel potius spongia noua exprimatur leuiter, & imponatur: cum tepescit, denuo immergēda, sæpiusq; hoc est reiterandum. Per hunc fotum pulchre crassus & crudus spiritus concoquitur, extenuatur, & discutitur. post fomentū illinatur locus oleo Chamæmelino, vel de amygdalis amaris, & panno laneo albo calefacto contegatur. Sacculus etiam potest fieri ex ruta, thymo, absinth. Floribus Lauandulæ, Rorismarini, chamæmeli, Sem. nigellæ, Cumini, dauci,

dauci, Baccis lauri, aliisque infinitis, & eo modo quo cap. 16. diximus, concalfa-ctus applicari. Ceterum cum hoc modo crassities flatuum extenuata fuerit, tempestiuum erit, quatuor aut sex digitis sub dolente loco cucurbitulam magnam sine scarificatione cum larga flamma bis aut ter affigere. tum enim multo promptius, & cum minore ægri molestia extenuatus spiritus trahentem cucurbitulam sequetur, & dissipabitur facilius. Siquidem prius ob nebulosam & densam substantiam pertinacius parti impactus, inobediens & immorigerus cucurbitulæ erat. Quippe hæc ita administrata affectum si nondum tollant, intusve fouentem pituitam crassam & viscidam flatus habeat: poterit illa hoc modo per incidentia & extenuantia præparari.

℞ Rad. Irid. petrosel. helenij an. ℥ i. Cort. rad. ebuli & tamaricis an. ʒ iiii. Saluiæ, Rorismar. Hyssopi, Absinth. rom. an. M ß. Cuscut. M i. Sem. 4. calid. mai. an. ʒ ii. passul. enucleatarum p i. liquiritiæ rasæ ʒ iiii. bulliant in suff. quant. aquæ ad medias partes. In col. clarificatæ ℔ i. dissoluantur Syrupi de quinque rad. ℥ ii. Syr. de stœchade, Oxymellis squill.

squill.an.℥i.Sacch.quantum sufficit ad conciliandam suauitatem. Aromatisetur cum Cinamomi ʒ i ss. fiatq; apozema pro 4.vicibus bis de die sumendis. præparata materia sequente phlegmagogo expurgabitur.

℞ Agar.trochiscati ℈ iiii. Zingib. ʒ ß.

Infundantur in aquæ fœniculi & vini albi æqualibus partibus per horas xij. In forti expressione dissoluantur

Benedict.laxat. ʒ iii
El. de Succ.ros. ʒ ss
Syr. de calaminth. ℥ i

Misce & fiat haustus: sumat diluculo cum custodia vel,

℞ Turpet el. ʒ i
Zingib. ʒ ss
Sacch.albiss. ʒ ii

Redigantur in puluerem tenuissimum, & sumat cum iure pulli, aut vino tenui. Expurgata materia repetantur, si necessarium videbitur, fomenta paulo ante dicta cum inunctionibus & cucurbitulis. Interim diacymino vtatur: electuario de bacc. lauri, vel sequenti confectione.

℞ Conser.fl. Borrag. } an.℥ ss
Cons.rad.Helenij }

Sp.Diacym.
Dianisi } an. ℈ i
De bacc. lauri
Cinamomi ℈ ß

misce & cum Syrupo conseruationis corticum citri: fiat electuarium molle seu opiata: sumat ieiuno stomacho pondus drachmæ vnius, per se aut in decoctione florum Chamæmeli, & Seminis Anisi, aut cum vino albo dissolutum. Non alienum etiam a ratione erit locũ dolentem cum calida manu in mixtura vini sublimati & olei amygd. amararum intincta diu fricare, & postea pannum laneum album calide applicare. Eadem prope ratione in pulmonum inflationibus est procedendum.

De curatione palpitationis ventosæ. Cap. 18.

PAlpitatio symptoma cordis est, nẽpe eleuatio quædam ipsius atque depressio præter naturam a distendente spiritu facta, eo quidem molestius & periculosius ceteris ab eodem factis, quo nobilius viscus vitæ fontem afficit. Quandoquidem si multum offendat, aut diutius perduret, adeo facul-

tatem vitalem eneruat, vt ad lipothymiam, ac demum ad mortem repentinam permutetur. Sedulo itaque procurandum, vt bona victus ratione sollicitaque curatione cor corroboretur, flatus dissipentur, &, quod omnium primum est, horum causa amoueatur. Aer igitur lucidus sit ad calidum & siccum vergēs, nulla aut nebulosa caligine, aut graui odore consurcatus. Qui si natura talis non sit, arte paretur medicamentis suauem odorem spirantibus, & cordi familiaribus. Alienus æger sit ab animi vehementibus affectibus, præsertim subito timore & præcipiti excandescentia. A multo vsu vini (moderate enim sumptū conuenit) a venere, somno diurno, a potu frigido, ab iis deniq; omnibus, quæ capite de præcautione abūde satis diximus, abstineat. Aluus sua sponte laxa sit & fluxilis, aut mollibus enematis balanisve prouocata: vt,

℞ Rad. althææ ℥ ii. Herbarum quinq; emollientium an. M i. Sem. Anisi ℥ i. fl. Chamæmeli P j. Agarici, fol. Senæ orient. an. ℥ iiii. Fiat decoctio ad ℔ i. in colatura dissoluantur

Diacathol. Sacch. rub. an. ℥ i

Hieræ

Hier.f.cum melle ℥ß
Ol.Camemel. Aneth. an. ℥ii
Salis communis ʒ i

miſceantur omnia, fiatque clyſter. vel fingatur Balanus communis ex melle cocto. cui, ſi magis validũ deſideres, addentur hier.f. ℈ i. aut hier. logodii ℈ ß. in delicatulis vitellus oui cum ſalis modico, candela ſebacea, ficus inuerſa aut ſimile quiddam ſufficiet. Quod autem cibi ſint eligẽdi pauci, immodicæ humiditatis & flatuum expertes, boni nutrimẽti, faciliſq; cõcoctionis, pręcipue aſſi, hyſſopo, fœniculo, meliſſophyllo, Borragine, caryophyllis, aliiſue calidi & ſicci tẽperamẽti cordialib. ſuffixi, aut aliter cũ his elixãdo præparati, omnib. notiſſimum eſſe iudico. Atqui quibus dubiũ videri poſſit, an vena in hoc affectu ſecari debeat, cum ſanguinis ablatio vitale robur (quod alioqui ſine ſanguinis vlteriore cõmotione ſymptomatis nomine infirmum ſatis erat) eneruet, nec morb. ſui ratione, vtpote qui in ſanguine non conſiſtit, minime eã requirat? Reſpõdeo cum Galeno, mirificũ ſanguinis miſſionẽ eſſe pręſidium vel in omni pal- *Lib. 5. de loc. aff.*

pitatione: ait enim, Palpitatio viſceris huius pluribus integra valetudine degē tib. tū adoleſcentibus tum adultis ſubito ſine alio manifeſto accidente euenire viſa eſt; atq; omnes eos ſanguinis detractio iuuit: atq; hoc accidente plane liberati ſunt qui poſt ſanguinis miſſionē vſi ſunt victu & medicamentis quibus eſſet extenuãdi facultas. Sanguinis itaq; ablatio prodeſt, magis tamen gratia reuulſionis inhibentis ne ad ipſum cor iã imbecillum & affectum excrementa cõfluant, aut ob palpitationis motũ id ea attrahat: quam quod ſui ratione eã deſideret, cum ob flatuum frigiditatem in intemperiem frigidam potius quam calidam inclinet. Secabitur baſilica dextri brachij, verum confertim & ſemel ſanguis non effluet, ſed reiterato ad maiorem reuulſionem: ni ætas, virtus aut aliud quiddam eorum quæ venæ pertuſionem ſolent impedire, obſtet. Facta hac euacuatione, extenuans victus, & medicamenta incidentia, ſpiritumque diſſipantia, palpitationem curant. intemperiem enim frigidam cordi inductam corrigunt, id ipſum corro-

corroborant, flatus dissipant, fouentem eos pituitam absumunt, natiuum calorem efficiunt robustiorem, & omnes animales naturalesq; actiones restaurant & consolãtur. Porro medicamenta hæc præstantia, calida sunt, singularẽq; virtutis vitalis roborandæ habent prærogatiuam, vt sunt, diacinamomum, diacalaminthum, dianisum, Aromaticum rosatum, diamoschus dulcis & amara, mithridatũ, & theriaca Andromachi, quodlibet per se cum vino generoso & fuluo, aut cum aliis in forma mixturæ seu electuarij exhibitum: vt,

℞ Cort. citri sacch. conditi ℥ iß
Conser. fl. Borrag. ℥ j
Sp. Aromatic. ros. ʒ i
Sp. Diamosch. dul. } an. ℈ ii.
Sp. Diacalaminth. }
Sem. Citri }
Sem. melon. mund. } an. ʒ ß
Coriand. præparat. }
Corall. rub. ℈ i

Puluerisanda terantur minutissime, & cum Syr. de borragine fiat opiata: cuius quidem magnitudinem nucis Ponticæ diluat in vino maluatico seu alio generoso, & tribus horis ante pastum ma-

ne & vesperi ebibat, aut electuarium per se sumat, superbibatq; haustulũ vini potentioris ad faciliorẽ ad cor reliquaq; viscera trãssumptionem. Vel sic fiant in tabulis, quas lozengias barbari vocant.

℞ Sp. Aromatic. ros.
El. de Bacc. lauri an. ʒ ß
Cardamomi
Sem. citri } an. ℈ ß.
Corall. rub.
Sp. diacymini ℈ i

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cum saccha. in aqua melissophylli dissoluto formentur morsuli, seu tabulæ pondere drachmæ vnius: quorum vna qualibet vice dabitur, mane tribus aut quatuor horis ante pastum, altera vesperi totidem horis post cœnam, cum optimi vini vnc. iii. aut iiij. poterit etiã interdum vti loco vini simplicis, vinum quod Hippocraticum vocant, hoc modo confectum,

℞ Sacchari albiss. ℥ iiii
Cinamomi ʒ iii
Zingiberis ʒ ß
El. de bacc. lauri
Gran. parad. an. ℈ ii
Vini generosi ℔ ii.

colentur per manicã Hippocratis, fiatque

que potus. Singulare huic palpitationi a flatibus remediũ est, alternis vel etiã singulis dieb. nisi admodum molestum sit, sumere quatuor horis ante pastum Theriacæ Andromachi veteris scrupulos duos aut ʒ ss. cum vino decoctionis macis & Cinamomi. Extrinsec⁹ insuper epithemata imponãtur oleũ nardinum in quo ambra & moschus dissoluãtur, si odorẽ æger ferat. Tenuioris fortunæ hominib. sufficiet vinũ decoctionis melissophylli, rorismarini, cumini & baccarũ lauri pro Epithemate cum oleo amygdalarũ dulciũ & puluere caryophyllodirum, nucis moschatæ & cinamomi: ditioribus conueniet hoc quod sequitur.

℞ Aq. melissophylli
Aq. flor. citri an. ℔ ß
Vini maluatici ℥ iii
Macis, Caryophyll.
Nucis moschat. an. ʒ i
Sp. diambræ ℈ iiii
Sem. Citri
Sem. Ocimi añ ʒ ii
Croci ℈ i.

Misce & fiant cordi Epithemata calide ante pastum. non minus ex vsu erit sacculus ita præparatus.

℞ Fl. anthus ⎫
Borraginis ⎬ an. p i.
Chamæmeli ⎭
Sem. & cort. citri
Ligni aloes
Cinamomi an. ʒ i
Caryophyll. ⎫
Cubebarum ⎬ an. ʒ ß.
Cardamo. mai. ⎭
Croci ℈ i

Contundãtur grosso modo, fiatque sacculus ex serico interbassatus, qui vino maluatico nonnihil consperſus calide cordis regioni imponatur. Hoc modo procedendũ existima in curatione palpitationis quæ sine fouente causa a solo spiritu flatulento ortum habet. Ceterum si crassa viscidaque pituita fomitem flatui subministret, eam sic præparando aggrediemur.

℞ Melissophylli, Borraginis, betonic. calaminth. rorismar. an. M ß. Fl. Stœchad. arab. Fl. persicorum an. P i. Sem. Ani. Cardamomi min. an. ʒ ii. passul. ab arillis mundatarum P i. Contundantur grosso modo in mortario, aut scindãtur cultello, macerẽturq; horis xii. in vini Rhenẽsis & aquæ melissophylli an. ℔ ß. in ampulla vitrea, aut fictili

ctili vitreato stricti orificij: postea coquātur in duplici vase, quod balneū Mariæ vocant, bene obturato osculo, ad horas tres: demū colētur. In colatura clarificata dissoluātur, Syrupi conseruationis corticum citri, & Syrupi de bysantiis ana ℥ ii. aromatizetur cum Sp. cordialium ʒ i. fiatq; (vt aiunt) Syrupus longus: sumat diluculo per quatuor dies. Deinde hoc modo purgabitur.

℞ Agar. trochisc. ʒ i ß
Zingiberis ʒ ß

Infundantur per horas duodecim in iure decoctionis melissophylli, cuscutæ, calaminthæ, & hyssopi: postea ebulliant ad tres aut quatuor ebullitiones, auferātur ab igne, & exprimantur fortiter: expressi colati ʒ iiii addātur, syrupi de stœchade ℥ i. El. indi. maioris, Bened. laxatiuæ an. ʒ ii. misce, fiat haustus quem sumat hora quinta matutina. Hæc si ob materiæ crassitiem & visciditatem, nec dum suffecerint: aliis item quatuor diebus illa præparabitur, verum huiusmodi medicamentis, quæ vehementius extenuent & incidant, vt sunt Oxymel simplex, Syrupus de duabus &

quinque radicibus, & Oxymel ſquilliticum cum aquis diſtillatis meliſſæ, Scabioſæ, Hyſſopi, & eius farinæ aliis: vel cum decocto origani, calaminthæ, hyſſopi, pulegii, betonicæ, & roriſmarini. vtatur cum ſyrupis Theriacę Andromachi vel Mithridatis ℈ ii, vel dianiſi aut diacalaminth. ʒ i. tum demum ſic iterum purgabitur,

℞ Turpeti el. ʒ i
Diagridij gr. ii
Zingib. ʒ ſs
Sacc. albiſſ. ʒ ii

Redigantur in puluerem tenuiſſimum, & cum iure pulli aut caponis ſumat diluculo. poſt ita inſtitutas abſolutaſq; tū præparationes tum purgationes reſumat ſupradicta medicamēta cordis robur confirmantia, & palpitationi appropriata. Ceterum ſi a melancholico humore flatus palpitationem efficiens excitetur, quemadmodum aliquando fieri experientia didicimus in melancholia hypochondriaca: præparabitur ille cum ſyrupis de fumaria, de pomis, de Succo borraginis, de Epithymo ſeu ſyrupo conſeruationis corticum citri, in decocto

cocto fumariæ, pulegij,Borraginis, cuscutæ, summitatum lupuli, Absinthij, rad.polypodij & buglossę dissolutis. purgabitur autem cum confectione hamech, diasena, & diacatholicone: aut cum syrupo Ioannis Montani in hoc malo maxime efficaci, cuius descriptionem huic loco libuit adiungere.

℞ Myrobalan.omnium an. ℥ ss
polypodii querc. }
Fol. Senæ } añ ℥ i
Epithymi }
Liquirit.rasæ }
Caryophyll. } añ ʒ ii
Sem.citri }
Cort.helleb.nigri ℥ ss.

Myrobalana contundantur grosso modo & macerentur spatio 24. horarum in septem Libris aquæ fumiterræ: & si volueris medicamentum robustius, in septem Libris succi fumiterræ depurati. Huic infusioni postea reliqua adduntur,& bulliant ad consumptionem medietatis: colãtur,leuiter exprimuntur, & totum decoctum in sex syrupos diuiditur,& vnicuique dosi miscentur syrupi de fumoterræ ℥ i ss. Syrupi de corticibus citri ʒ ss. vt sint decocti ℥ vi. Syru-

pi ℥ ii. hoc est legitimum doctissimi Montani apozema, efficaciter admodum melancholicum humorem, affectusq; ab eo excitatos debellãs. Interim epithemata superius enarrata, reliquaque tum electuaria tum orbiculi aut morsuli repetita administrabuntur ordine & modo quo in præcedentibus dictum est.

De curatione inflationis ventriculi. Cap. 19.

INflatio ventriculi, quam πνευμάτωσιν γαστρὸς nuncupant, est membranarum ventriculi, præter naturam a flatuoso spiritu extensio cũ dolore. In hac equidem frustratur propria ventriculi actio, quæ concoctio est, quod complectendi facultas non vndiq; cibos constringat, propter eius imbecillitatem, sed locum quendam vacuum relinquit inter ventrem & cibos. Commouetur autem hic dolor magis interdum ante, interdum post cibum. Ante cibum quidem, quod vna cum intemperie vẽtriculi frigida, crassa etiã viscidaq; phlegmata in ipsius fundo innatant, a quibus oppressus eneruatusq; calor, dum euincere studet, flatum eleuat distendendo magnopere

pere infeſtum. Dolor interim ſedatur nonnihil, dum vel ructus eduntur, vel pituita euomitur. Poſt cibũ vero is ingraueſcit magis, cum ſit a ſola intemperie frigida ſine materia. Calor enim naturalis ſua ſponte debilis, aut ciborum maxime frigidorum & inflatiuorum copia oppreſſus, ſub onere quodammodo ſuccumbens eos diſſoluit, non tamen conficit; vnde inflationes ſuboriuntur. In hiſce curandis primus ſcopus, idẽq; cõmunis, eſt, euacuari quod præter naturã eſt. Secundus vero & inflationib. proprius, vt tenuiſſimis & poteſtate calidis medicamentis, quæ corpus rarefaciendi, & ſpiritum extenuandi vim habent, id perficiatur. poſt idoneam itaq; victus rationem, quæ in ſex rebus non naturalibus conſiſtit, quamq; ex præcedentibus facile erit colligere, prima cura erit, vt aluus laxa ſit: idq; ſi non ſua ſponte, lenitiuo ſeu molliente clyſtere aut glande moliẽdum erit. Deinde (præſertim ſi pituita craſſa ventriculi fundo innatat) ex oxymelle ſimplici aut ſquillitico cũ decoctione Raphani, anethi, aut Atriplicis, vomendũ, interdũ ante, nonnunquam

etiam poſt cibum, prout æger facilis ſit ad vomendum aut difficilis: vt,

℞ Raphani conciſæ ℥ ii

conterantur in mortario, & affuſa aqua mulſa aut decoctione anethi ſuccus exprimatur, & tepide (tepida enim relaxãdo vomitum prouocant) bibatur. aut

℞ Sem. Anethi } an. ℥ i ß
Sem. Raphani }
Agar. pulueriſati ʒ i

Bulliant in ſufficiente quantitate aquæ ad dimidias. colaturæ vnciis ſex adde Syrupi acetati vel oxymellis ſquillitici (ſi materia valde craſſa ſit) ℥ i. bibat, poſt paululum euomat pluma vel digito in fauces immiſſo. Sin autem ob anguſtiã pectoris aliaue de cauſa vomere nõ poſſit, præparata pituita ex melle roſacco, oxymell. ſimplici, ſyrupo de ſtœchade & decoctione foliorũ rutę, pulegij, calaminthæ, hyſſopi, origani, ſeminib. calidis maioribus, purgabitur carharticis phlegmagogis, pilulis aureis, pilulis de hiera cũ agarico, de hiera ſimplici, elect. indo mai. benedicta laxatiua, aut id genus aliis quæ abunde prius recenſuimus. hac ratione expurgata pituita, habebit

infir-

infirmus in familiari vſu radices cõditas zingiberis & helenij, & maxime quidẽ radices imperatoriæ crudas aut conditas: quib. quidem prærogatiuã omnium ſimplicium in hoc affectu & quaſi palmã facile tribuo. Deinde etiam quod optamus, mirifice præſtãt Diatrionpipereõ, diacalaminthum, dianiſum, diacinamomum, Electuariũ de baccis lauri, mithridatũ & Theriaca, quodlibet per ſe, aut cum vino exhibitum. Cuminum puluerisatum cum ſalis tantillo ex iure gallinę aut vino fuluo propinatũ efficax eſt: nec minus vinũ decoctionis florum camemeli, ſem. aniſi aut cumini cũ pulueris nucis moſchatę momento, & oleo amygd. dulcium aut communi ebibitũ iuuat, adeo vt dubitẽ ſi huic remedio alterũ par ſit. item caſtorij ʒ ß, caryophyllorũ ℈ ß. in vino propinata, & poliũ mõtanum cum vino idẽ valẽt. Quin etiã acetum ſquilliticum propter vehementẽ quã habet incidendi facultatẽ, aut ex eo cõpoſitũ oxymel, ſi cũ vino potẽte eius vncia vna bis de die bibatur, potẽtiſſime auxiliatur. Suillus talus ex Æginetæ ſententia crematus & in potu ſumptus, tor-

mina & flatus discutit. Idem potenter admodũ facit aqua ex cinamomo, in alẽbico vitreo secundũ Matthioli descriptionẽ distillata, per se aut cũ aquæ vitæ aliquot guttulis sumpta. Vinum etiam odoriferum cum pauxillo cinamomi & galangæ, aut vinum decoctionis rorismarini, sem. dauci, cumini, carui, baccis lauri & iuniperi: aut tale pro delicatulis (de quorũ palato non minor quam de ægritudine habenda cura est) vinum Hippocraticum præscribemus.

℞ Sacchari albissimi ℥ iiii
Cubeb. Gran. parad.
Galang. Zingib. an. ʒ i
Piperis longi ʒ ß
Cin amomi ʒ iiii

Vini Cretici, Romani, aut alterius cuiuspiam generosi ℔ ii. colentur per manicã, fiatq; potus quem Hypocras vulgus appellat. Cæterum diligenti animaduersione tam hic, quam in omnibus & prædictis, & deinceps dicendis obseruandum, quod nullus omnino, aut exiguus admodum vsus sit impense calidorum cum simpliciũ, tum cõpositorum medicamentorũ, antequã cruda crassaque

que pituita quouis modo vomitu aut purgatione ſit euacuata. Omnia enim acria, & abunde calida, ſi in dēſam atq; viſcidā pituitā incidant, flatus ſuſcitant, quos non diſcutiunt: quare dum curare ſatagimus, maioris moleſtiæ authores ſimus, & quæ alioqui poſt euacuationē craſſi humoris ſalubria ſunt, & maxime conuenientia medicamēta, illo adhuc in corpore ſubſiſtēte, euadunt pernicioſa. Caute itaq; ſe gerat medicus in horum adminiſtratione, nec minime negligenter: ne, ſi forte leuioribus medelis malum non euincens, aut valentioribus perperā vſus, inflatione diutius perſeuerante, ægrum in Tympaniten deiiciat, & mali medici nomen ſibi conciliet. Extrinſecus optimum eſt ventriculum arcte ligare, vt flatus impediantur, & melior fiat concoctio: ventriculi deinde regionem fouere ex oleo quod Rutam, calaminthan, Roſmarinū, vel quoduis ſeminū calidorum, cuminū, aniſum, apium, daucū, vel lauri baccas, aut eius folia, incoctum habuit: vel eadem hæc in vino decoquantur, fotuq; facto, irrigetur vētriculi regio ex oleo, quod tenuio-

rum ſit partium,& potiſſimum ſi corũ copia ſit ex oleo macis aut caryophyllorũ. Nam præterquam quod ſua tenuitate meatus cutis ſubiectarumq; partiũ recludant, & flatus ſi quid aliud extenuent & diſcutiant, pulchre quoq; ventriculum corroborant, calfaciunt, ſuffocatum calorem reſuſcitant,& ſubſtãtiæ quadam proprietate recreant. Vnguentum etiam longe vtiliſſimum ex iis in hunc modum componi poteſt.

℞ Ol. macis ℥ vi
Ol. abſinth.
Maſtich. an. ℥ iiii
Lig. aloes, nuc. moſch., cubebarum, caryophyll. an. ℥ ß
moſch. benzoini, croci an. gr. vi.

Redigantur in puluerem tenuiſſimum & cum ceræ quod ſatis eſt fiat vnguentum ſecundum artem. inungatur regio ventriculi calide ante paſtum. poſt fotum paulo antedictum, imo & poſt inũctiones, nõ inutile erit ſacculum ex plumis anſerinis confectum applicare, aut eum qui ſequitur.

℞ Origani, abſinth. menthæ an. M ß.

Sem.

Sem. milij, Anisi tostorum an. ℥ ß
Fl. Camemel. lauandulæ
Anthus, furf. an. p i
Bacc. lauri ʒ i
Nucis moschatæ ʒ ß

puluerizentur grosso modo, & insuātur pāno sericeo raro & rubro, fiatq; saccu-lus interbassatus in scuti stomachalis figurā. qui vino aliquo generoso resper-sus & optime calfactus, vētriculo appli-cetur. Hic variꝗ formulæ medicamēto-rū huic affectui haud inutiliū forent in-serendæ: quas omnes breuitatis studio lubēs prætereo, vna excepta cucurbitu-la, quam bonę magnitudinis ter quater-ue sine incisione ita medio ventri vt vm-bilicum comprehendat affigere, in in-tegrum sæpe toto symptomate liberat. Item lapis molaris, aut later igne can-dens, inuoluatur in linteum quadrupli-catum quod prius in vino generoso ma-duerit, ac calide dolenti ventriculo iun-gatur: quo repescente alius simili modo præparatus sumatur, ac sic mutatis vici-bus hic post illum administretur. Hæc sunt, quæ de ventriculi inflationis cura-tione dicenda habui. quæ si prudenter &

ex prę́scripto viti docti vsurpentur: non dubito fore quin paucis diebus liber ab omni molestia æger euadat.

De Melancholiæ flatuosæ curatione. Cap. 20.

MElancholia Flatuosa multiplicē ob causam difficilis curationis est. Nam præter vehementē venarū meseraicarum a crassa crudaque materia, tum melancholica, tum pituitosa, vnde contumaces perpetuo spiritus eleuantur, obstructionem: maxima etiam intemperaturæ viscerum inæqualitas subest. Huius quidem ratione non leuia accidentia ingruunt, excrementorum nēpe suppressio ab exiccante & humiditatē exugēte calido hepate: difficilis spiratio a cōprimente septū transuersum inflato ventriculo, dolore ventriculi à flatuum distensione & intemperie frigida; eructationes, vomitiones, & successu tēporis ab obstructione putredo, cuius venenata euaporatione perculsa mens deficit, & delirium accidit. Hæc partiū inæqualitas contrarias habet curandi indicationes. Iecoris nempe ardor refrigerationem, & ventriculi frigiditas calefactionē desiderant. Deinde quæ medicamen-

dicamenta crassos humores valide incidendo, colliquando extenuandoq; pręparant, præparatos efficaciter euacuãt, & collectos spiritus dissipãt: pleraq; impense calida esse, palam est. porro calida iecoris & venarum ardorem adaugent: auctior caliditas, quod subtile in humoribus est dissipando, reliquum incrassat, magis infarcit & impingit, flatusq; cõpiosiores ex tali materia suscitat: frigida e contrario medicamẽta cõgelãdo, humores condensant, meatus constringũt & natiuum ventriculi calorem obtundendo, coctionem impediunt, cruditatem suggerunt, & flatuum procreationem promouẽt. Quocirca vna curationis via superest, quæ per mediocriter tũ præparantia, tũ purgantia procedit. Atqui cũ mediocritas hęc in graui & difficili affectu nihil laudabile præstet: accidit, difficilem hunc morbum habere curationem, & plerumq; diuturnum esse. Verumtamẽ difficultas non deterreat, sed intrepide affectui occursando eiusmodi enemate curatio auspicetur.

℞ Rad. polypod. q.
Fol. Senæ Alex. an. ℥ i

Maluæ, parietar.
Betæ, caul.rub.an. M i
Fl. Camemel. p i
Sem.anis. ʒ vi.

fiat decoctio secundum artem ad medias. In colaturæ ℔ i. dissoluantur diacatholiconis, Sacchari rub.an. ℥ i. Ol. anethini ℥ ii. Salis modicum. mistis omnibus fiat clyster.

Hunc si æger non admittat, sumat sequentem potionem laxatiuam.

℞ Fol.Senæ orient. ʒ iiii
Agar.trochisc. ʒ i
Zingib. Asari an. ʒ ß.

infundantur per horas xii. in aqua stillat. intibi latifolij, deinde coquantur cum drachma vna Seminis anisi grosso modo contusi ad duas aut tres ebullitiones, postea exprimantur fortiter: in colaturæ ℥ iiii dissoluantur, si diues sit, mannæ ℥ ii. Syrupi ros. solut. ℥ i. Si pauper, confect. Hamech. El. de dactylis an ʒ j. Syr. ros. solut. ℥ i. mistisque omnibus fiat haustus, detur in aurora.

Sequēti die aperiatur, si nihil impediat, basilica dextri brachij, aut si magna sit lienis obstructio, sinistri: extrahanturq; sanguinis vnciæ quinq; aut sex, plus vel minus, pro virium robore & sanguinis corruptione. Hoc facto sequenti apozemate cum pituitam tum melancholiā respi-

respiciente (vt plurimum enim vtriusq; humoris copia adest) præparanda erit materia.

℞ Radicum cichorii, helenii, polypodii quer. an. ℥ i ß. chan çdr. cuscutę, asplcni, hyssopi an. M i. Fl. Sambuci, Camemeli, an. p i. cort. radicum cap. & tamaricis an ʒ vi. liquirit. rasæ ℥ ß. Sem. anisi ʒ iiii. passul. ab acinis mundat. P i.

Fiat decoctio secund. artē ad ℔ i ß. in colatura clarificata dissoluatur Syrupi de cichorio cum Rhab. Oxymell. s. añ ℥ ii. aromatizetur cum Sp. diatrionsant. Cinamomi an. ʒ i. fiatque apozema pro quatuor vicibus, sumat summo mane. materia præparata sic expurgabitur.

℞ Rhabarb. el.
Agar. troch. an. ʒ i
Fol. Senæ Alex. ʒ ii
Zingiberis, Spicæ ℈ ß
Cardamomi ℈ ss

infundantur in iure pulli per horas xij. exprimatur fortiter. in expressi colatura dissoluantur

Conf. Hamech } an. ʒ i
Diaphœniconis }
Syrup. ros. solut. ℥ i

Misc. fiat haustus. vel sumat sequentem puluerem.

℞ Sp. Senæ præparat. ℈ iiii. Rhabarb. ℈ ß. Diagridii gr. ij. Aromatic. ros. gr. viij. Sacchari ad pondus omnium, aut ʒ ij.

Puluerizanda in puluerem tenuissimũ redigantur, & cum iure galli decrepiti sumat diluculo. Sequẽti post purgationem die, abstineat ab omni alia medicina, præter-quam a sequenti electuario, cuius sumat vnciam mediam, & superbibat aquę mellis aut iuris caponis ℥ iiii. vel fiat elect. solidũ in tessellarũ figurã.

℞ Sp. Dialaccæ ʒ i
Conf. e bacc. lauri ⎤
Diarrhod. abb. ⎦ an. ℈ i

cum saccharo in aqua borrag. & modico vini dissoluto, fiant tabulæ, quarum quælibet sit ponderis drachmæ vnius: sumat tessellã vnam in aurora: circa prandium snmat iusculum galli decrepiti; qui cũ rad. polyp. borrag. fl. rorismarini & calamintho decoctus fuerit: aut eius loco sumat in pandio media hora ante alium cibum hanc ptisanam.

℞ Hord. mund. quart. i. Rad. apij, fenicul. cichorij an. ʒ iij. cicerum rub. pistaciorum, passul. de corinth. an. ℥ i. hyssop. M. ß. coquãtur in aqua purissima ad ℔ i. ß.

Ius

lus coletur per manicam hippocratis cum vini albi ℥ vi. & addēdo cinnamomi ʒ i. Sacch. q. s. fiat ptisana. Hac poterit vti etiam in cœna. Sequentibus deinceps quatuor ex ordine diebus iterū præparabūtur humores iā dicto apozemate, aut alio qualitatem humoris peccantis respiciente, quod in imbecillo corpore semel, in robusto autem bis soleo de die propinare, interdum etiam, si ingens copia humorum adsit, alternis diebus duas aut tres ex hisce pilulis media nocte sumendis præscribere.

℞ Massæ pil. aur.
foetid. an. ʒ ß
Trochisc. alhand. gr. iiii

misce & cum aceto, aut quod melius est oxymell. scillitico fiāt pilulæ quinq;. mi rum quam modeste singulis diebus hæ aluū soluant materiamq; ab apozemate præparatam educant. absumptis syrupis denuo purgabitur cum confectione hamech, pilulis de agarico fœtidis aut id genus aliis, quorum omnium formulas hic præscribere longum foret. Syrupus quoque Ioannis Montani cap. 18. descriptus, huic affectui, potissimum

ſi ab humore melancholico ortum habet, inſtar omnium eſſe poſſit. Sufficiẽter vti diximus expurgato corpore, venit viſcerũ inæqualitas corrigenda per medicamenta extrinſecus applicita. & primo ſi calida admodũ ſit iecoris diſpoſitio, irrigabitur hypochondriũ dextrũ cũ ol. roſacei completi partib. duabus, olei abſinthij parte vna, & modico aceti. Vel oleo communi quod abſinthium, plãtaginem, nymphęæ flores, roſas rubras, ſantalum vel ſimile quiddam incoctũ habuerit. Sin autem huius mali præcipua cauſa in lienis obſtructione lateat: hoc decocto eius regio fouebitur

℞ Rad ebuli, Rubiæ mai. an ℥ ii
Calaminth. puleg. } an. M ſs.
Cetrach. fol. lauri
Fl. Camemeli
Sem. agni caſti, id eſt viticis
Baccar. lauri an. ℥ i
Abſinth. communis M i

Bulliant in aqua extinctionis ferri pro fomento, abſterſus locus inungatur oleo de capp. ſolo, aut cum olei amygd. amar. æqualibus partibus miſto, aut linimento hocq; habet.

℞ Ammoniaci

Bdellii

Bdellii an. ℨ ii
Galbani ℨ ſs

diſſoluantur in aceto acerrimo, deinde cum ol. capp. ol. aneth. pinguedinis anſerinæ an. ℨ vi. fiat linimentum. Interim dum hæc aguntur, habebitur etiam ratio ventriculi, & flatuum in eo cōgeſtorum: quod cum variis medicamentorū formulis, fomentis, linimentis, quarum præſcriptiones ex cap. de ventriculi inflatione huc transferre liceat, fieri poſſit: optime tamen cum eiuſmodi ſacculo præſtabitur.

℞ Menth. M i. calaminth. origani an. M ſs. fl. Camemeli, fl. roriſmari. ſtœchad. arab. an. p i. abſinth. m. ſs. maſtich. ℨ i. Cinamomi, Caryophylli, ligni aloes, Galāg. coral. rub. añ ℈ i.

Pulueriſentur groſſo modo, & commiſtis omnibus fiat ſacculus interbaſſatus pro ſtomacho, cōſpergatur vino maluatico, aut alio quouis generoſo; & calide applicetur, recalfiatq; interdū. Singulis diebus accipiet cum ſyrupis ad obſtructionis apertionem, & flatuū diſcuſſionem, teſſellā vnam ſolidi iſtius el. quod prius deſcripſimus. Enemata quoq; flatuum craſſitiem carminantia, & con-

ſtrictam aluum prouocantia, a præſente medico erunt præſcribenda.

De colici doloris curatione. Cap. 21.

COlici doloris curationem hic delineaturus, pauca beneuolum lectorem præfationis loco admonere, animus eſt. Primo non expectet hoc capite alterius ſpeciei colicæ affectionis curationem, præterquam illius quæ a ſolis flatibus eſt, aut ab his cum vitrea pituita continente cauſa coniunctis. Secundo, quod ſtudioſe admodum & prudenter eius curatio ſit inſtituenda. perperam enim curatus, cauſa cur arthritis ſequatur eſſe ſolet, facilisq; ex hac, teſte Hippocrate, in illum relapſus. Cuidam inquit inteſtinũ colon vocatum, ſimulatq; articulari morbo detinebatur, dolore vacabat: poſtquã vero ab eo ſanatus eſt malo, plus doluit. Tertio quod venę ſectio magnũ momentum adferat, adeoq; neceſſaria, modo affectus vehemens excruciet, & plethora vel febris adſint. Quarto quod in huius curatione ab impenſe calidis cane peius & angue abſtineatur, ſaltem ante pituitæ vacuationẽ. Quinto quod præcipuus curationis ſcopus

Lib. 6. epid. part 4. aphoriſ. 3.

pus in enematũ vsu cõsistat. Sexto quod cucurbitula nihil consideratione dignũ adferat, nisi opportuno tẽpore & idoneo corpori affigatur. Cũ itaq; medicus ad huius curationẽ accersitur, diligẽter cõsideret, nũ ex phlegmone coli alteriusue intestini, aut biliosis humorib. interiorẽ eorum tunicã erodentib. an a vitrea pituita, vel distendente spiritu enascatur. Si ab his, denuo obseruandum vehemẽtissimus sit affectus, an moderatus, idq; cũ plethora vel sine hac. Si vehemẽtissimo dolori cõiuncta sanguinis copia est, ilico post excremẽta emolliente clystere educta vena secanda erit, sanguinisq; quantitas pro præsentis medici iudicio extrahenda. Metus enim est ne vehemens ille dolor sanguinẽ trahendo inflãmationem excitet, vel conturbando febrẽ efficiat. Sanguine euacuato, validis enematis ex hier. s. Electuario Indo mai. aut hiera logodio paratis debet pituita in intestinis collecta expurgari. nullo equidem remedio cõmodius id fieri potest. Cum enim morbus ipse, eiusq; causa in intestinis, & potissimũ colo sint, nihilque per os sumptum teste Gal. possit

Lib. v. metho.

integris viribus ad inferiora pertingere: clyster autẽ quod optamus sine vlla molestia vel periculo valeat proficere: quis quæso tam absurde iudicet, vt vnũ clysterem ceteris omnibus medicamentis non præferat, præsertim cum quæ per os sumũtur calidiora esse necesse sit, (morbus enim frigidus, & contraria contrariis curantur) maioreque copia ingerantur si commodum vllum sint allatura. Atqui calida omnia quia tenuium partium sunt, facile permeãt venas meseraicas. His, iocinorique calidam intemperiem inducunt & fundunt sanguinem. porro caliditas viscidum glutinosumq; phlegma colliquans, flatus eleuat, malum malo accumulans: & generosum alioqui remediũ, si bene vsurpetur, nocentissimum abusu fit venenum. Quare author sum improuidis hisce medicis, vt in posterum cautius suam Theriacam, mithridatũ, diacalaminthũ, aliaq; valde calefacientia colicis propinent, antequã vitrea pituita crassis intestinis impacta, fuerit expurgata, quinimo ne tum quidem vacat periculo frequentior eorũ vsus. Tutissima sane admini-

ministratio & sanitatis citissima recuperatio in clysteribus rite apparatis consistit: primus ergo emolliens esto ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ʒ x.
Hier. s. cum mell. ℥ ß
Sacch. rub. ℥ i
Salis communis ʒ i ß.

Dissoluantur in ℔ i. decoctionis rad. althææ, quinque herbar. emollientium, Fl. Camemeli, furf. cicer. rub. & fiat enema.
quo eiecto, fæcibusq; eductis infundatur ex Galeni sententia lib. 2 ad Glaucon. oleũ aliquod tenuiũ partium, quale est rutaceũ, laurinũ, aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum partiũ tenuitate calfaciunt, quale est cyminũ, apij petroseliniq; semen, feniculi, anisi, libystici, seselis, dauci & spondylij, ruta deinde & lauri baccæ. admiscebis quoq; bitumẽ, quæq; simili calfaciendi facultate sunt prædita. aut ad valentiorẽ pituitę eductionem hoc substituatur.

℞ Calaminth. puleg. tanacet. an. M i
Fl. Camomillæ p i. Sem. cumini,
Dauci an. ʒ iii. bacc. laur. p ß.

In decoctionis colatæ ℔ i. misceantur Oxymel. squil. ℥ i. Ol. rut. aut eius in quo prius di-

cta medicamenta incocta fuerint ℥ iii. Elect.Indi mai.ʒ vi.hier.logod.ʒ i. fiat clyster. Hęc si percurauerint, bene est. Sin minus,eadē repetantur,aut aliter secundū affectus magnitudinem,materiæ pituitosæ quantitatem,flatuum copiam,aut ægri debilitatem componantur:hoc tamen perpetuo obseruato vt ab iniecto clystere infirmus in partem magis dolētem decumbat. Interim per os sumentur moderate calida,vt est decoctum fl. Camemeli in aqua fontana, aut si velis præstantius,in vino albo tenui. mirificū enim auxilium hoc præstat in colica affectione, quemadmodum etiam ius decoctionis cumini per se,aut cum iam dictis camomill.flosculis. Hisce iusculis ego soleo nonnunquā admiscere vnciā vnam aut alterā ol.amygdalarū dulciū recenter expressi,aut si huius copia non sit,olei communis, aut ol. seminis lini quod præstātissimū est,cochlear vnū adiicere.oleū etiā amygd.dul.ab expressione adhuc tepidū per se ad ℥ iii.vel quatuor vtilissime bibitur. Nec plebeiū hoc remediū minus efficax est,quod sic habet.

℞ Vini Rhenensis ℥ iiii aut quinque

Nucis

Nucis myristicæ ℥ i. aut ℈ ij
Ol. communis cochlear vnum.

mistis omnib. cum saccharo, bibatur calide. In hisce potionibus non temere additur oleum. id enim præterquam quod anodynum sit, latera etiã ventriculi & intestinorũ impinguat, sua vi emplastica venarũ oscilla obstruit, trahendi facultatem eneruat, efficitq; vt dolorẽ sedantia, frigiditatem corrigẽtia, flatusq; discutiẽtia medicamenta, citius ad locũ affectum penetrent, nec tam auide a venis absumantur. Ceterũ cum hic morbus sua spõte nauseabundus existat, oleumq; insuper multis nauseam & vomitũ promoueat, his qui eius vsum aspernabuntur, sequentia conuenient.

℞ Summitatum absinth. vulgaris p ß. Sem. cumini ℥ ii. fl. Camemeli, anthus añ p i. Cubeb. ℥ ß.

Coquantur in vino odorifero: Ius decoctionis coletur per manicam cum sacchari & cinamomi conuenienti pondere. vtatur. Castorei etiam ℥ ß. in vino cũ cinamomi & croci tantillo dissoluta efficax est. At quibus ita venter flatu distenditur vt ægre curationem admittat,

aut torminibus vexatur atq; ſingultu, idq; ob frigidos viſcoſoſq; humores, aut craſſos nebuloſoſq; ſpiritus, eos ex oxycrato potũ iuuat. hæc ſic adminiſtrata, & ſi opus fuerit repetita, vt plurimũ integre reſtituunt. Sin autem contumacior affectus ſit, aut ęgri enematum vſum nõ ferãt, aut deniq; ex toto corporis habitu in inteſtina pituitoſi humores defluant: phlegmagoga moderate purgãtia, poſt quã ad expulſionem habilis pituita ſit reddita, præſcribẽtur; quorum formulæ ex præcedentib. huc erunt transferendę. porro ſi vna cum purgantibus pharmacis narcotica (ad quæ in ſummis doloribus confugere oportet) commiſcere eſt animus, ſic erit progrediendum.

℞ El. Ind. mai. ℥ vi aut ʒ iiii
Trochiſc. alhand.
Caſtorii, Opii. an. gr. iiii

miſce & cum ſaccharo fiat bolus. vel fiat talis infuſio.

℞ Agar. trochiſc. ℈ iiii
Zingiberis ℈ i

infundantur in decocto pulegii, Hyſſop. fl. anthus & chamęmeli ad horas xii. in expreſſione diſſoluãtur diaphœniconis ʒ iii.

ʒ iii. philonii persici ad minus annotini ℈ i aut ʒ ß. aut si vetustum sit, & vigoris expers, ad maius pondus ascendere licet. fiat haustus cum saccharo quantum satis est ad conciliandam suauitatem. in formam etiam pilularũ redigi possunt.

℞ pil. de hier. cum agar ℈ ii
massæ pilul. coch. ℈ i
Diagrid. Castor. Opii an. gr. iii.

Cum vino fiant pilulæ septem, sumat. Hac medicandi ratione triplex cõsequimur commodum, pituitã ipsam expurgamus, flatum discutimus, & dolorem sopimus: qua sane nulla commodior feliciorue curandi via in grauioribus his doloribus excogitari potest. Galenus in hoc affectu narcotica per se prębet. quod si, inquit, dolor perseueret, medicamentis ex opio, quale est Philonis Tarsensis omnibus medicis cognitum, vti nõ formidabis, etiamsi necessario noxam aliquam afflictis partibus ex his accessurã non ignores: sed certe ei quod magis vrget obsistendo, hominem doloris vehementia animo delinquentem cum parua noxa seruare satius erit: nam sequentibus deinceps diebus offensionem me-

lib. 2. ad Glauc.

dicamento cõtractam emendare poteris. Si ergo cuipiam simili ratione placeat narcotica medicamenta propinare, det philonij Persici in vino maluatico dissoluti ℨ ß, aut ℈ ii, etiam drachmã integram pro affectus magnitudine: aut pilulas Rondeletij, quarum descriptionem huic loco lubuit inserere.

℞ pulueris diagalang.
Aromat. rosat. añ ℨ ii
Castorij ℨ ß. Euphorb. gr. x.

Opii diligẽtissime contusi cum pistillo ferreo calido, dissolutiq; in vino maluatico ℈ i ß. piperis, croci, myrrh. an. ℈ ß.

formentur pilulæ decem pro drachma, capiat quatuor aut quinq;. quod si nõ sedetur dolor, dentur nouẽ aut decẽ. Sunt autem conficiendæ paruæ & molles, vt citius dissoluantur, citius dolorẽ consopiant, & minus in vẽtriculo remorẽtur. cauendum interim vnice ne iam dicta opiata aut vllum aliud præbeantur, nisi prius idoneis euacuationibus corpus perpurgatum sit: & aliquot horis ante pastum ieiuno stomacho, nec non in extremis doloribus, & cum alia anodyna sine vtilitate sint administrata. Colicus

dolor

dolor a solis flatibus excitatus medicamenta nec præparantia nec purgantia requirit; ceterum enemata dolorem sedantia & ventositates carminantia & discutientia conueniunt. huiusmodi sunt:

℞ Ol.lini, decoctionis fl. camomill. & cumini an ℔ ß.
Confect. e bacc. lauri ʒ ii
Diacathol. & Sacc. rub. an. ℥ i.
Salis gemmæ ℈ ii

mistis omnibus fiat enema. ad dolores sedandos efficacissimum est. magis carminans tale est,

℞ Rad. helenij ℥ iii
Calaminth. pariet. an. M i
Sem. Anis. Cumini, cardamo. an. ʒ iii
Bacc. iunip. Bacc. lauri an. p i

Bulliant in s.q. aquę ad mediæ partis consumptionem: in colaturæ ℔ i. addantur vini maluatici aut cretici ℥ iiii. diacalaminth. ʒ iii. ol. rutac. seu ol. nucum ℥ iii. fiat clyster.

Vel

℞ Vini albi in quo coxerint cuminum, anisum, baccæ lauri & similia ℔ i.

Infundatur calide. per os quoque hic paulo calidiora quam in colica pas-

ſione ex pituita admittũtur. Quare præter ſuperius dicta, vtiliſſima etiamſunt, confectio e baccis lauri, diacyminũ, dia trionpip. quodlibet per ſe in tabellis, aut alia quauis forma ſumptum, aut in vino diſſolutum. Extrinſecus varia conducunt, & cumprimis cucurbitula opportune vſurpata. Opportunus autem eius vſus eſt, vt iis dumtaxat corporibus applicetur, quæ a ſolis flatibus excruciantur, & abdomen non admodum pingue craſſum & diſtentum habent. In quibus namque vitreæ pituitæ copia ſubeſt, infructiferum eius vſum vel millies expertus ſum: dolor enim qui pali infixi ſimilitudinem habet, non a flatu, ſed ab intemperie frigida pituitæ naſcitur: quam diu itaque eodem in loco perſiſtit pituitoſa doloris cauſa, tantiſper durabit & dolor eius effectus. Cucurbitula autem pituitã non euacuat: ergo nec dolorẽ tollit. In pingui & multum craſſo abdomine raptu vehementiſſimo oſculum ſuũ illa carne & adipe adimplet priusquam vis attractrix ad inteſtina deſcendat, flatuique hoc modo via intercluditur. Sed quid miramur hęc? cum tola abdominis

a flatu

a flatu distendēte (vt in tympanite accidit) durities efficax causa sit impediens quominus trahentem cucurbitulam flatus sequatur. Atqui si oportune (vt diximus) larga, cum multa flamma applicetur, videbitur profecto incantamenti cuiuspiam simile quiddam efficere. Sacculi etiam componuntur ex milio, furfure, floribus lauādulæ, chamęmeli, anethi, & calamintho, in sartagine frixis, vino vel aceto irroratis; qui calide alter post alterum imponantur. vel ℞ Stercoris caballini recentis quantum satis est, & cum oleo lini, chamæmeli, anethi, fæcibus olei communis, aut cum vino & fl. pseudonardi formetur emplastrum ad ignē in frixorio, admoueaturque loco dolenti quam fert calidissime. Lateres item calfaciunt nonnuli, & linteis vino madentibus inuolutos imponunt. Eundem vsum habent asser quernus calide impositus, & panis e furno calens, filum etiam ex lixiuio coctum cum cineribus calidum admouetur. Porro infinita alia sunt non sine ratione huic malo inuenta remedia, fomenta, balnea, insessus, illitiones, cataplasmata, & id genus alia, quæ

tempestiue administrata iuuãt: intempestiue autem, non modo non iuuant, sed maxime nocent. quare grauissimus author Galenus hanc nostram sententiam cõprobãs scribit in hęc verba: Calfacere pręcordia cataplasmatis, aut perfusionib. non est perpetuo tutum, sed in iis tantum ægris quibus in toto corpore nullum errat superfluum. Ceteris omnibus extrema est pernicies. Iterũ; Quopacto igitur dolores eos quos frigidus humor in medio intestinorum interclusus excitauit, sanare conueniet? Sane non perfusionibus & cataplasmatis quę valenter excalfaciant: Quippe lenti omnes, crassique & frigidi humores, ab iis quæ calfaciunt, nisi etiam valenter digerent, liquantur ac in flatum mutantur. Oportebit igitur eos incidere simul & concoquere: quas res tenuãtia medicamenta præstabunt, potissimum tamen si calida vehementer non sint. Quod autem horum quoq; ipsorum ea maxime deligenda sint, quæ magis flatum discutiant, magisq; siccent, nemini potest dubium esse: quorum formulas ex iam dudum dictis abunde satis didicisti.

Meth. med. lib. 1.

Lib. 2. method.

Hic

Hic solent etiã amuleta a proprietate substantiæ auxiliantia, galerita auis, talus tullus combustus ac deinde bibitus, intestinum lupi siccatum, tritum, cum vino sumptum, pellis eiusdem vẽtri admota, stragulæ ex eadem & cingula confecta; itẽ lupi stercus album ex vino potum vel nucula inclusum, & e collo vt ventrem contingat suspensum, aliaque multa inserenda. atqui cum ab aliis vel ad nauseam hæc sint inculcata, breuitatis studio lubens prætereo.

De flatuosæ obstructionis hepatis curatione. Cap. 22.

OBstructio vitium est omnibus visceribus familiare, nullis tamen magis quam iecori & lieni. fit autem cũ humor crassus, pituitosus aut melãcholicus tenuissimos venę portæ ramos per iecoris substantiam dispersos infercit, nec humor dumtaxat, sed & spiritus nebulosus subinde sua crassitie in tantam molem iecur effert, vt veluti a scirrho totum hypochondrium intumescere videatur. Nec mirum tantã obstructionẽ a flatu cui exitus non patet, generari in hepate, quod tenuissimis dũtaxat venulis meatibusq; dotatũ est; cũ amplissi-

ma inteſtina adeo plerũq; a ventoſitate obſtruantur, vt penitus nihil per anum egredi queat. Quare Arabum hæc ratiocinatio: Vẽtoſitas groſſiſſima ſubtilior eſt quã chylus ſubtilis, ſicut ventus ſubtilior eſt aqua: Sed chylus tenuis, concoctus, & pro naturæ ratione affectus, iecur non obſtruit: ergo nec flatus eius oppilationem producere poteſt: futilis eſſe merito iudicabitur & inefficax; quod hinc præter reliquas rationes validiſſimas, neceſſario ſequeretur, a nebuloſo flatu inteſtina nunquam (quod tamen doctorum virorum monumẽta & quotidiana experientia teſtantur) obſtrui, cum craſſiſſima tranſmittãt ſtercora. Iecur itaq; obſtruitur, aut a ſolo flatu, aut ab hoc vna cum humore viſcido cõiuncto. Atqui ſummo ſtudio hic animaduertendum, ne, cum obſtructum iecur a flatuoſo ſpiritu accuſamus, vitiũ in colo ſit. Colon enim inteſtinum ſub dextra ilium regione ſitum, tantopere interdũ a pituitæ & flatuum multitudine diſtẽditur, vt totum hypochondrium intumeſcat. Verum haud difficile eſt ex prædictis, hos affectus internoſcere, quare

breuitati

breuitati consulentes, curationē huius flatuosæ obstructionis deinceps prosequamur. Si itaque a pituita cum flatu fiat, sequenti apozemate præparanda erit materia.

℞ Rad. helenii, Rubiæ mai. Asari an. ℥ vi
Cort. rad. ebuli, cort. capp. an̄ ℥ iiii
Chamædr. Aspleni. hyssop. an̄ M j
Absinth. rom. M ß.
Sem. dauci, Anisi, an̄ ℥ iii.
Bacc. iunip. passul. corinth. an̄ p j

coquantur secundum artem in sufficiēti quantitate aquæ ad mediæ partis consumptionem. Colaturę clarificatæ ℔ i ß adde sacchari quod satis est ad conciliādam suauitatem; & aromatisetur cū cinami ℥ i ß. sumat quatuor vicibus. aut

℞ prædictæ decoctionis ℥ iiii. Syr. de calaminth ℥ i. Oxymell. scill. ℥ ii. misc. pro vna dosi, & sic pro aliis tribus. Deinde

℞ Sp. dialacc. ℈ ij
Sp. el. de bacc. laur.
Diarrh. abb. an̄ ℈ ß

cū saccharo in aqua fœniculi & modico vini albi dissoluto, fiant tabulæ pondere drachmæ vnius: sumat tabulā vnā cum Syrupis. præparata materia hoc aut simili phlegmagogo expurgabitur.

℞ Turpet opt. ℈ ii
Zingib. ℈ i
pul. Senæ præpar. ʒ ß.

fiat puluis tenuissimus & cũ sacchari ʒ ii sumat diluculo in iure caponis. aut sic.

℞ Agar. troch. ℈ iiii
Zingiberis ʒ ß.

Infundãtur per horas xiiii. in aquæ betonicę ℥ iii: postea exprimatur fortiter, in expresso dissoluãtur El. indi. mai. ʒ iii. Syr. de quinque rad. ℥ i.

Et fiat haustus vnus in aurora sumẽdus. postridie purgationis sumat sequens Electuarium.

℞ Theriac. vet. ʒ ß
Conf. fl. rorismar.
Conf. fl. Borrag. añ ʒ i. Misc.

Si quid deinceps materiæ reliquũ fuerit, iterum id præparandum & expurgãdum. hocq; agendi ordine non minor flatuum & roboris viscerum, quam pituitæ vacuandæ habebitur ratio. Porro a solo flatu distensio hypochondrii diuturna non est sine pituitæ affluxu. dolor enim assiduus hanc prolicit, meatuum extensio admittit: & illius imó vtriusque frigiditas iecoris hæmoptosin debilitat; vnde sensim crudi humores coaceruantur.

ceruantur. Quocirca suadeo vtriusque rationem perpetuo medicus habeat: potissima tamen cura versetur circa id quod magis vrget. Velim itaque etiam tum cum a solo flatu affectus sit, aluus leni enemate, aut cathartico quod potius lubricando soluit, quam violentius moueat, reddatur fluxilis, & apozematis incidētibus, tessellisque nuper dictis visceris infarctus exobstruantur. Tum demum ad flatuum dissipationem conueniet vinum tenue quod cuminum, anisum, cubebas, grana iuniperi, cardamomum & canellam incocta habuit, vel vinum in quo Sp. diacurcumæ & Theriacæ an ʒ ß dissoluta sint, ebibere, vel sequens Hippocraticum.

℞ Theriacæ mediæ ætatis ʒ i
Cardamomi, cubeb. an ℈ ii
Canell ʒ iii. Sacc. albiss. ℥ iiii
Vini Rhenenſ. maturi ℔ ii.

colentur per manicā Hippocratis. Caute tamen, quod etiam in præcedentibus subinde admonui, est his calidioribus vtendum, iis potissimum qui vel plethorici sunt, vel iecur natura, vel victus ratione calidius sortiti. Regio iecoris fo-

uenda est vino decoctionis absinthij, pulegij, baccarum & foliorum lauri aut ex oleo quod rutam, absinthium, radices cyperi & galangæ incocta habuit. Item sacculi applicandi: & cucurbitula larga bis terue cum multa flamma apponenda, non prius tamen quam pituita perfecte sit euacuata: alioqui periculum est ne pituitã multo contumacius impingat, & veri scirrhi causa fiat.

De curatione flatuosæ obstructionis Lienis Cap. 23.

LIen sæpe tangẽti reniti videtur (teste Gal.) tametsi scirrhosus minime sit sed potius flatulentus. flatuosæ huic obstructioni eadem propemodum remedia debentur quæ ecoris. Atqui cum magis contumax ea plerunq; sit & longius dissita: peculiaria quædã & valentiora tũ apozemata tũ cathartica pharmaca, si humores grossi, vt fere fit, adsint, desiderat. Cortices itaq; rad. capparum, tamaricis & ebuli, cortex medianus fraxini, scolopendriũ, lingua ceruina, centaurium minus, polypodiũ, semina calida, vt viticis, epithymũ, Sena, Acetũ scilliticũ, Oxymel scilliticum, oxymel diureticum, Syr. de fumaria, & id genus alia

conueniunt: ex quibus apozemata incidentia, & flatus discutientia construi, & deinde confectione hamech diasena & El. Indo maiore humores expurgari poterunt. Fomēta insuper sint valida, præsertim si a grossis & contumacibus flatibus infartus fiant, ex vino potente cū absinthio, baccis lauri, ruta & seminibus calidis cocto, aut si mauis (vt ego interdū facere soleo) ex aceto forti, quod semē agni casti vulgo appellatum, rutam, calaminthū, baccas lauri, marrubium, Centaurium minus, flores genistæ, radices ebuli aut iridis incocta habuit. Nec præter rationē erit, si prædicta minime sufficiant, lienis regionem fouere cū lixiuio ex cineribus brassicæ, ilicis, aut fabarū cōfecto: cui, si lubet, aquæ vitæ & olei amygdalarum amararum tantillū adiicere potes. Deinde imponēdū est emplastrum mistæ facultatis: quale est quod ex sulphure & alumine cōstat. Porro si flatuū nō tāta copia sit, iiq; sint tenues sine fouente materia, & habitus deniq; corporis rarior, quæ semel hic admonuisse per omnia sufficiat: leuiora tū intus tū extra medicamēta administranda erūt,

ſępeq; ſola cucurbitula ſatis fuit applicata. quare huic capiti finem imponens, lectorem, ſi qua forte hic deſiderata requiret, ad caput præcedens relego.

De curatione Tympanitis. Cap. 24.

TYmpanites tertia Hydropis ſpecies a flatu fit ab imbecillo calore genito; cuius quidē ſuperflua collectio inter peritoneum & omentum aliaſq; abdominis membranas ſe inſinuans, totum id violenter diſtendit, & in maximam molem effert, nullis indiciis quam rugitu, & ſonitu tympani, dum vngue percutitur, notior. Principium leue eſt, ſola nempe inflatio quæ diſcuti non potuit. inde flatus denſiores effecti veluti in nubē, tandēq; in aquā concreſcunt: vnde vna cū nebuloſo flatu ſenſim humor colligitur. Curatio itaq; poſt bene inſtitutam victus rationem quam ex præcedentib. habes, ab humoris concoctione, eiuſque euacuatione auſpicāda erit, ſūmopere cauendo ne valentioribus medicamentis mezereo, chamelæa, colocynthide, bryonia, tithymalli ſpecieb. aut Antimonio, quod multi faciunt, imbecillum calorē ad internecionē ducas. Manifeſtum

enim

enim est quãta vi pharmaca, nec dũ diutino & graui morbo afflictis, sed etiã robustiorib. corpus cõcutiant, quam molestas torsiones inferãt, vires prosternãt ac spiritus resoluant; cũ tamen econtrario hoc potius sit agendum vt natiuus calor robur acquirat, quo quod naturæ noxiũ est euincat & expellat. Hunc igitur in modum materia præparabitur.

℞ Rad. Imperat. helenii
Rubiæ mai. Cort. rad. ebuli an. ℥ iii
Rad. Irid. Asari an. ʒ ii
Origani, Calaminth. an. p i
Soldanell. ℥ i. gratiol. ʒ ii
Sem. Anisi bacc. lauri an ℥ ß.

Bulliant secundum artẽ in duab. partib. vini & vna aquę, aut vino integro, in balneo marię bene obturato ad horas tres aut quatuor: postea coletur, & dulcoretur cũ saccharo, bibatque mane & vesperi cyathum vnum, deinde vacuetur cum pilulis sequentibus.

℞ Mass. pil. de hier. cum agar.
Turpet, Rhabarb. el. añ ℈ ii
Soldanell. ʒ i. Rad asari ℈ i
Trochisc. alhãd. Succ. cucumer. asinini in dieb. canicularib. a Gordonio præparati
Nucis mosch. Galangæ

Canell. piperis, cubeb. an. ℈ ß.

Redigantur hæc omnia in puluerem tenuissimum & cum succo iridis per residentiam defecato fiat massa. ℞ huius massæ ʒ i & cum oxymell. scillitico fiant pilulæ quinque: sumat media nocte: aut vtatur pilulis nostris de Soldanella dictis, in hoc affectu & omni hydropis specie efficacissimis.

℞ pil. Aggregat. ʒ i, Trochisc. alhand. ℈ ß. Summitatum Soldanell. & Gratiolæ & Cinamomi tenuissime puluerisatorum an. ℈ i. Cum succo rad. iridis, fiant pilulæ ex drachma quinque, sumat duas ad summum tres pro dosi, circa mediam noctē. Repetatur subinde suprascriptum apozema, vna cum pilulis: siquidem non minus illud flatus subtiliat & discutit, quam humores hæ præparant & educunt. interim ventriculus reliquaque viscera his electuariis erunt corroboranda:

℞ Succ. rad. irid. ʒ iiii
Canell. galangæ an. ʒ ii
Caryophyll. macis an. ʒ i
Zedoariæ ℈ ii. Soldanell. ℥ ß

puluerisentur, & cum melle despumato misceantur in formam Electuarii, sumat

mat alternis vel etiā ſingulis dieb. quātitate nucis ponr. Vel hoc quod ſequitur.

℞ El. de bacc. laur. ʒ iiii
Conſ. rad. helenij ʒ ii
Sp. dianiſi
Diagalangæ
Diacymini an. ℈ i
Ol. Iuniperi ʒ i

Miſc. & cū ſyrupo de ſtœchade fiat cōditū. vtiliſſima etiā erit ſequēs potiūcula.

℞ Aq. cinamomi in alembico vitreo artificioſe diſtillatæ ℥ ii. Aquæ vitæ ʒ iiii. Olei aniſi aliquot guttulæ.

Miſce, bibatur ieiuno ſtomacho. Imperātur etiam pulueres a paſtu ſumendi, vt ventriculus a crudis humoribus perfrigeratus modice calfiat, facilius concoquat, flatuſque diſcutiat. vt,

℞ Aniſ. cond. ℥ iii.
Feniculi ℥ iß
Coriand. præp. ℥ ß
Cumini
Carui
Seſel. in vino generoſo maceratorū an. ℥ i
Cort. citri ſicc.
Cinam. craſſi an. ℈ iiii
Sacch. roſ. tabulati ad pondus omnium.

miſce, fiat puluis, ſumat cochlear vnum poſt paſtū, nec bibat amplius. Euacuatis

humorib. viribusq; refocillatis, summo studio veniunt flatus excutiendi: quod mirifice præstabit decoctum sequens.

℞ albi Græci, hordei integri an. ℥ i ß.
Coquantur lento igne in ℔ trib. aut quatuor vini albi gallici ad hordei crepaturã. Coletur: colatura per residẽtiã defæcata denuo coquatur ad medietatis cõsumptionẽ: postea clarificetur, & aromatisetur cũ cinamomo sufficiente, & dulcoretur cũ saccharo. Huius decocti propina vncias quinq; ter de die ieiuno stomacho: emitterq; mirabiles bõbos, & sensim venter subsidet. Huc etiam faciũt conf. e baccis lauri, diacyminũ, diagalãga, diatriõpip. diamosch. dul. aliaq; innumera flatui discutiendo appropriata. Verũ quod alias admonui, iterũ repeto, moderate hisce vtendũ esse; alioqui grauissime offendũt: vt hoc exẽplo perspicuũ euadet. Muliercula quædã tympanite misere afflicta, curã sui medico familiari cõmendauerat. Hic flatuũ discussioni dumtaxat attẽtus, sine alterius medicamenti prægressu, electuariũ aliquod admodũ calidũ administrauerat. Illa paulo post sentit rugitũ solito multo

to maiorē, torsionesq; molestiores, difficilius spirat, & ventris tumore pristino remanente, nouus accrescit: qui a malo punico, vbi prior terminabatur, se eleuās totū pectus mirabiliter distēdebat. tumores vero a sese mediāte fossula distinguebantur. ego ilico accersitus, vaticinor mortē præ forib. esse, ac ob id temerariū esse de medicaminū vlteriori exhibitione cōsiliū. nec fefellit opinio. tertio enim ab eo quo vocatus erā die, obdormiuit in domino. porro recētis tumoris causam fuisse iudico calefaciētē & extenuantē medicamenti vim, quæ nebulosum flatū extenuādo, arcto quo prius stringebatur loco minime cōtentū, ampliorē capessere coegit. Ea autē est caloris vis, vt crassa tenuādo efficiat liquida, hęcq; deinceps in vaporē cōuertat. Quippe crassa angusto loco contenta, si ignis ardore efferuescant, ampliorē locū capessere, cū in multis aliis, tū vel maxime in lacte perspicuū est: cuius quidē tanta quātitas quæ mediū lebetē nec dū adimpleat, ignis feruore extenuata, vsque adeo excrescit intumescitq;, vt lebetis parietib. non amplius cōtenta effundatur.

Simile profecto quiddā in tympaniticis accidit, dū multū calfacientib. medicamentis exagitantur. Quocirca moderate calida quæ viſcera roborando natiuū calorem exuſcitant, tum intus tū extra adminiſtrata conducunt. Ventriculus itaq; ſequenti linimento inungatur.

℞ Ol. nard. ol. maſtich. an. ℥ iii
Ol. nuc. moſch. ol. macis an. ℥ i
Menth. ſicc. Corall. rub.
Maſtich. Cumini an. ℈ i.

cū ceræ q. ſ. fiat vnguentū: vngatur regio ventriculi calide. Totus deinde venter linteis aut manib. calentib. fricetur, donec excitetur rubor, vt apertis meatib. flat⁹ tenuati exhalēt. quo facto, vel vino ſublimato, aut oleo rutaceo, aut vtroq; æqualib. partib. miſto, diutiſſime vngatur, aut ſequens emplaſtrum applicetur.

℞ Empl. de bacc. lauri ℔ ß.

Miſceatur cū ſtercore caprino aut bouino, addēdo vini potentis quantū ſufficit ad malaxādū, fiatq; emplaſtrū quod ventri apponatur, quam fert calidiſſime regione hepatis declinata: aut eius loco conſuantur ſacculi ex abſinthio, mētha, ruta, ſeminib. calidis, baccis lauri, florib.

pſeu-

pſeudonardi, Sābuci, chamęmeli, roriſmarini & ſtœchados, milio, furfure & ſale. Frigantur in frixorio cū vini aſperſione, & calide ventri imponātur; ſubinde cū refrigeſcunt, ollæ quæ candens ferrū habeat, cuiq; vinū infuſū ſit, orificio imponantur, & recalfacti iterū applicētur. De cucurbitulis non eſt quod hic quicquā adiiciā. celebres enim ſunt in flatuoſis affectib. apud omnes: in hoc tamen affectu, meo quidē iudicio, nihil emolumenti adferunt. Clyſterū etiā ventoſitatē carminātiū vſus prodeſſe interdū ſolet. Verū his omiſſis tanquā notis, hoc vnū admoneo, exercitiū, ſi vires ferant, ſitim & ſudorē, non huic dumtaxat hydropis ſpeciei, ſed & duabus aliis præcipua eſſe curationis capita.

De curatione Inflationis vteri. Cap. 25.

VTerinæ inflationes fœtum interdū excutere & abortū facere ſecundo aut tertio menſe aſſolent, & inteſtinis cōtēti flatus grauidas miſere diuexare, quod vteri pondus rectū inteſtinū comprimens his exitū effluxūq; deneget. Ceterū de vterina inflatione audi Hippocratem ſic loquentem: Si inflati fuerint

Lib. de nat. mulieb. &

Lib.2. de morb. mulieb.

vteri, venter attollitur & inflatur, ac sonitũ edit, & pedes & cauæ faciei partes intumescunt, & color iniucũdus fit. Mẽses occultãtur, & genitura hoc tempore non manet intus, & anhelat, & anxia mœret, & cum expergiscitur e sõno, recta ceruice spiratio ipsã corripit, & quic quid ederit aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis quã priusquã edit: & suffocatur, & nerui contrahuntur, & vteri ac vesicæ dolent, & manus cõtactum nõ admittunt. Accurate sane hac oratione, symptomata vterinã inflationẽ sequentia deliniauit Hippocrates: quæ quidẽ omnia a trib. distẽsione nimirũ, cõpressione, & cũ primariis partib. consensu, tanquã a causis producũtur. Quũ aũt sic habuerit (inquit) pharmacum deorsum purgãs bibẽdũ dato.

℞ Syr. de Artemis. ℥ iii. Syr. de stœchad. ℥ ii decoctionis Artemis. Matricariæ, pulegii, Sabinæ, bacc. iunip. Sem. anis. & dauci lb i. fiat apoz. præparãs aromatisatũ cũ cõfectiõe e baccis lauri ʒ ii. finitis syrupis sic purgetur,

℞ Pil. Aggregat. ℈ ii
pil. Aurearum ℈ i
Trochisc. alhand. gr. iiij.

misc. & cũ Syrupo de Artemisia fiant pi

lulæ

lulæ quinq;:ſumat media nocte. Si pilulas nō valeat inglutire, ſumat pharmacū liquidum cuius formulā ex præſcriptis haud difficile erit huc tranſſumere. porro ſi maior humorum copia ſit, vt ſemel poſsit euacuari: repetitis vicib. id præſtabis. Poſtridie purgationis ſumat Theriacę veteris aut Mithridati ℥i. His peractis vngatur regio ventriculi & vteri vnguēto quod capite præcedēti pro illius corroboratione deſcripſimus, aut foueatur vterus oleo rutaceo ſolo, aut linimento ſequenti.

℞ Ol. amygd. amar.
Ol. Rutacei
Vini ſublimati an. ℥i.

miſceantur exacte, totaq; ventris regio inūgatur. Sacculi inſuper quales capite præcedenti, cataplaſmata & emplaſtra ex ſem. apij, fenic. dauci, carui, cumini, baccis lauri, farina fabacea, ſtercore ouiū vel vaccarū, cū vino & oleis confecta conducunt. Non minus etiā electuaria, teſſellæ, orbiculi, ex calefacientib. & corroborantib. cōſtructa, nec nō vinum hippocraticum cum flatus diſcutiētib. percolatū, aut vinum maluaticum cū olei iunipetini vel olei aniſi aliquot gut-

tulis mistum, & id genus alia quæ vel ad nauseam vsq; hactenus sunt inculcata, cōueniunt. Pessus etiam (ait Ægineta) qui e ficuū pinguium cōtusarum ʒ i. Cumini ʒ ii. Spumæ nitri ʒ i. concinnatur, cum primis accōmodatus est: sed propter acrimoniam in lacte prius macerētur: vel oleum rutaceum cum decocto seminum calidorum vtero infundēdū, venterq; eat constringendus fasciis. Cucurbitulæ etiam hic, vt in omnib. ex flatu affectibus, maxime necessariæ sunt.

De curatione herniæ ventosæ. Cap. 26.

HErnia ventosa, vt diximus cap. octauo, cū hydrope fit & citra hydropē. Si cum hydrope accidat, curetur hydrops, & hernia curabitur. Si sine hydrope eueniat, duas habet intētiones curatiuas: alteram ad causam antecedentē quæ est humor phlegmaticus: alteram vero ad causam coniunctam quæ est spirit⁹ flatuosus in scroto vel in tunicis testiculorum cōsistens. prior intētio perficitur iis medicamentis quæ superfluum humorē euacuant & viscera corroborant: quorum præscripta cum ex omnibus ferme, tum vel maxime ex 17. & 18.

cura-

curationis capitibus haurire licebit: posterior intentio absoluitur medicamentis localibus, & cum primis fotu.

℞ Origan. Calaminth. Puleg. añ M i
Sem. quat. calid. mai. } añ ʒ ii.
Sem. vitic. bacc. laur. }
Salis communis ℥ ii.

Coquantur in vini Gallici sufficiente quantitate, ad medias partes: foueatur pars bis de die. aut,

℞ Lixiuii barbitons. ℔ iiii.
Cumini, bacc. laur. añ ℥ ii.
Fol. lauri, Rorismar. añ M i.
Salis communis ℥ iiii.

facta secundum artē decoctione, foueatur pars spōgia noua, bis aut ter de die calide exiccata, vngatur sequēti linimēto.

℞ Ol. de castor. }
Ol. rutac. } añ ʒ vi.
Ol. de Euphorb. }
Vng. Martiati ℥ ß.

Misce, aut apponatur sequēs Emplastrū.

℞ Farinæ fabaceæ ℔ ß.
Cumini, Sem. dauci an. ℥ ß
Bacc. lauri ʒ iii
Fl. Camemel. & lauand. an. p. i.
Salis pug. i ß.

Coquantur in s. q. vini albi ad consistentiā cataplasmatis, & apponatur. aut hoc:

℞ Stercoris vacc. ℔ ii. Sulph. Cum. an. ℥ iii. misc. & addito pauco melle fiat cataplasma. Ego multos paruulos hoc malo laborantes curaui, ex multa & frequenti calefactione ad luculentum ignem facta: & cum siccis fomentationibus quæ fiunt cum panno laneo albo valde calente & sæpius applicato.

De priapismo, ex Aetio transcriptum. Cap. 27.

PRiapismi curationem dicturo mihi vtilissimum visum fuit, vt Aetii hic vsus opera nihil de proprio addam, ob id potissimum quod hactenus is affectus sese curandum mihi non obtulerit, ac ob id nihil magnifice de nostra experientia polliceri possim: tum etiã quod nullꝰ meo quidẽ iudicio succinctius accuratiusq; Aetio huius affectus tũ generationẽ tum curationem ex Galeni sententia percurrerit. Priapismus (inquit) tẽtigo est membri pudendi & auctio in lõgum & spissum citra rei venereæ appetentiam, ex caliditate quadam acquisita, cum inflatione quadam dolore locorum consistens. appellationem autem accepit priapismus, a Priapo videlicet Satyro; tale enim a natura haben-

tem

tē pudendum homines fingunt & pingunt. fit autem affectio aut ob dilatata venarum & arteriarum in pudendo ora, aut flatu vaporoso iuxta antrorsum neruum, ipsum inquam pudendum, oborto. Mihi autem, inquit Gal. propter vtrunq; fieri videtur, sæpius tamen ad dilatata venarum ora consequi. Aliquando autē propter abstinentiam a reb. venereis, quidā hac affectione apprehēdūtur. atq; hoc ipsum eis qui multo semine abundāt, simulq; præter consuetudinē se abstinent, euenit, quum non per frequens & multum exercitium sanguinis abundantiam discusserint: maxime vero hoc illis contingit qui rebus quidem venereis opus habent, in imaginationem autem ipsarum perueniunt per visiones quæ ipsos in rerum venerearum recordationem impellere possunt. Ceterum dolores eis cōtingunt quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris distenduntur: inflatum enim & distentū pudendum cōuulsionis modo afficitur, & ex præcipiti hoc modo affecti pereūt, nisi confestim eis auxilium feratur: quum vero moriuntur, ventre inflan-

tur,& frigidum exudant: id quod & eis euenit,qui aliis cõuulſionis modis perimuntur.propter dolores igitur & inflãmationes venam ſecare ſtatim a principio conuenit hac affectione prehenſos, & in inedia adſeruare vſq; ad dies tres, irrigareq; pectinem & coxendices vna cum pudendo ex lanis ſuccidis vino & oleo imbutis: ſiti item premere, & aluum obturatam euacuare non acri nimium clyſtere, ne inflammationes exacerbentur. Cibum autem exhibere frumentaceum paucum,atque omnino nihil inflantem, & in aquæ potu continere. Quod ſi diutius duret affectio, etiam cucurbitæ cum ſcarificatione affigendæ ſunt: & ſi amplius ſanguinis multitudo adiacere videatur, hirudines adhibẽdæ in ipſum locum: cataplaſmata vero imponenda ſunt ex cruda hordeacea farina. Optimũ etiam fuerit aluum ſubmollire per betę & maluæ decoctũ pauco mercurialis ſucco admixto. Cõcharum itẽ decoctum in potu exhibẽdum: ab efficacioribus autem purgantibus pharmacis in totum abſtinendum. Cauenda etiam quæ vrinæ ciendæ facul-

tatem

tatem habent. Vtendum autem cibis frumētacci generis, qui leniter attenuare valent citra manifestam calefactionē. Lumbis vero quæ euidenter refrigerant imponenda, velut est solanū, portulaca, hyoscyamus & semperuiuū. Necessario etiam coles & intercapedo inter anum & pudendū ex aliquo leniter refrigerante illinitur, velut est argenti spuma, cimolia, & cerusa, si aceto, aut posca, aut aqua sint diluta. Optime autem facit in ipsis ceratum ex rosaceo optimo apparatum, & frigida aqua sæpe elutum, si tū pudendis tum lumbis imponatur. Porrō in latus decumbere ipsos ex re est: & substernere ea quæ ad seminis profluuiū sunt accommoda. A spectaculis vero & narrationib. ac commemoratione eorum quæ ad venerem excitare queant, penitus sunt arcendi.

De inflatione seu Apostemate ventoso. Cap. 28.

INflationes nascūtur a flatuoso spiritu alias sub cute, alias sub membranis, quæ ossa vestiunt, aut musculos includunt: alias in carnosis partibus collecto. Colligitur autem (vt Ægineta ait) vel propter membrorum densitatem, vel

ſpiritus craſſitiem. Spiritus craſſus locum quo retinetur ſua copia diſtendendo, tumorem efficit, nō laxum quidem aut digitorum cōpreſſioni cedentem vel foſſulam, dum premitur, vt œdema relinquentem, ſed renitentem tactui. Harum inflationum communis ſcopus eſt, vt quod præter naturā eſt, vacuetur in quocunque id contineatur. Vacuari autem nō poteſt, niſi ex propria indicatione quod denſum eſt relaxetur, & flatuum craſſities extenuetur. Vtrumque iiſdem præſidiis, nempe tenuiſſimis & poteſtate calidis, perficitur. Atqui quod ventriculus reliquaque viſcera a diſtendente flatu afflicta, oleo quod tenuium partium ſit, aut rutam ſeminaue calida incoctū habuerit, curētur, abunde ſatis in præcedentibus declaratum exiſtimo. Reliquum eſt vt de inflatione quæ in artubus & muſculis, aut membranis perioſteis oritur, dicamus. Hæc fit interdum cum dolore, interdum etiā omnino ſine dolore; idque ex ſimplici cauſa, nempe imbecillo calore, aut a contuſione. Inflationi quæ citra dolorem ſit, lixiuium (ex ſententia Galeni) noua ſpongia exceptum,

Gal. 14. meth.

ceptum, abunde fuerit. esto autem tale:

℞ Aquæ pluuiæ. aut potius vini q.s. infundatur per horas 24. in cineres ficus vel iuniperi, fiatque lixiuium. Vel sic.

℞ Bacc. laur. rad. Irid. an. ℥ i
Fol. laur. Rorism. Nepet. an. M i.
Fl. lauand. p i. Cumini ʒ vi.

Coquantur in aqua suff. ad medias partes. In huius decocti ℔ iiii. infundantur cinerum ficulneorū, fabarum aut brassicæ ℔ i. fiat lixiuium: excipiatur noua spongia, & tumor foueatur calide. vehementer enim abstergit, exiccat, absumit, & flatulentum tumorem discutit. Si autem dolor vrgeat, non quidem lixiuio fouēda pars est (sua enim acrimonia dolorem magis irritaret) sed oleo quod relaxandi remittendiq; vim habeat, quale est Anethinū, rutaceum, aut chamæmelinum, inungenda. Incidunt ex percussionibus eiusmodi affectus, vbi scilicet vel musculus, vel membrana quæ os circuit est contusa. Ac super membranam quidem quæ os ambit, antedicta imponenda est spongia. Ad musculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentum quod magis mitiget est adhibendum.

Quo ſit vt ad hos ſolo lixiuio non vtamur, ſed immiſſa ei tum ſapa, tũ paucu lo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidiſſe lixiuium, ſed ſapa cum vino & aceti pauxillo, mediocriq; olei portione omnibus vna modice calfactis, atque lana ſuccida exceptis, locũ foueri. Quocirca ſi dolor vehemens vrgeat, mitigatiua magis vteris medendi ratione: Sin vero ille abſit, maiore vi cõtra inflationem inſtabis per valentiora medicamenta, cuiusmodi ſunt lixiuium, acetũ, & poſt hæc vinum. Quoties ergo de mitigando non laboras, lixiuij & aceti plus in miſturam coniicies. Quæ vero huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea quæ ex lixiuio componuntur adhibeas. Secũdo loco emplaſtrũ aliquod, quale illud eſt quod de ſtrigmentis gymnaſiorum cõponitur. Atqui cum eius vſus hoc noſtro æuo inoleuerit, emplaſtrũ de baccis lauri ſubſtituemus, aut hoc quod ſequitur.

℞ Empl. de melilot. } an. ℥ iii
Emp. de bacc. laur. }
Nitri, Cumini
Sulph. Calcis viuæ

Salis

Salis an. ℈ i

Ol. laurini & ceræ q. ſ. fiat Emplaſtrum. Ceterum ſi huiusmodi flatuoſus ſpiritus qui inflationem cõmittit, fumoſus fuerit, malus, corrupt⁹ & a materia venenata excitatus, cum dolore intolerabili, & vehementi calore per membra diſcurrens, nullum tutius ac melius conſilium dari poteſt, quam quod vbi in parte quapiam ſubſtiterit, pars ipſa protinus infra ſupraq; deligetur, ac in medio nouacula vel ferro candente tumor aperiatur, ita vt facile vapor ille venenoſus egredi poſſit. Deinde hiãs plaga implẽda erit aloe & bolo armeno, ex roſaceo & aceto diſſolutis. Tranſactis vero dieb. tribus aut quatuor, vulnus carne opplendum erit, & ad cicatricem perducendum. Porro in venenoſis eiusmodi inflationibus, victus ratio tenuior eſſe debet, egetq; corpus medicamento purgatorio. quod ſi Theriaca ſumenda daretur laboranti, recto illi conſultum eſſet.

Tagault. lib. 2. cap. 11.

HActenus cãdide lector pro meo virili flatuum naturã, effectus, morbosq; ex iis procreatos & eorum curationes in medium attuli. quod quidem

non alio consilio factum existimabis, quam vt rudiores in horum cognitionem introducerem, afflictis optime cōsulerem, & doctis ingeniosisq; viris ansam quo in hac materia diligentius incumbant, præberem. quapropter has lucubrationes nostras æqui boniq; consulas oro, quandoquidem vt prodessem, non vt animos irritarem, hunc sumpsi laborem. Has primitias si tibi esse acceptas cognouero, præclariora in posterum expectato.

FINIS.

Index capitum præsentis operis.

IOHANN. POSTIVS, AVLÆ PALAT. EL. ARCHIATER, candido Lectori S.

RES leuis est flatus: sed enim firmissima quæque
Concutit, & terris & dominatur aquis:
Horrenda ignivomo reboare tonitrua cælo
Audisti, & trepidis fulmina missa polis?
Iratum vastis agitari fluctibus æquor
Vidisti, & mersas per freta sæua rates?
Annosasque ima quercus tellure reuulsas,
Et validas turres, & cecidisse domos?
Tum sonitu ingenti torqueri immania saxi
Pondera per longos ignibus acta tubos?
Sensisti & quondam tremere intima viscera terræ,
Credulus extremum iam fore iamque diem?
Scilicet efficiunt violenti hæc omnia flatus:
Qui simili affligant corpora nostra modo:
Si quando inclusi per summa, per ima vagantur,
Et miseris vexant viscera torminibus.
Illorum causas medica bonus arte FIENVS
Explicat, & pelli qua ratione queant.
Ergo sibi laudem peperit famamque perennem,
Utile qui nobis hoc dedit auctor opus.
Quod præsens gratis animis amplectitur ætas,
Assidua ac voluent postera sæcla manu.

Pag. 137. lin. ultima pro ʒ ß Postius legit ℥ ß